

ARGIA

Mikel Antza:
«Idaztea
bilakatzen da
nire
salbazio-txalupa»

**Urtarrileko beherapenen
lilura**

**HB iparraldean
Euskal
Batasunarekin**

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

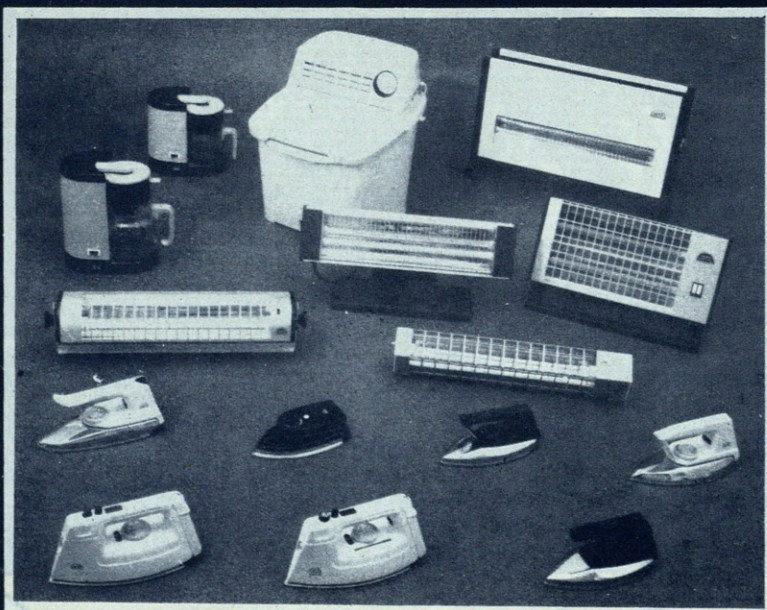
Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

Vivodist

Gure elektragailuak

JATA

JATA

EIBAR ELEKTROGAILUAK L.E.A.
Telex: 38533 — Telef.: (943) 71 82 43 (3 linea)
195 Postakutxa. EIBAR (GIPUZKOA)

1.181. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

13.— HASI eta KASeko paper famatuak: pozoinketa ala tripakominak. **I. Zubiondo.**

16.— Euskal Batasuna hautatu du HBk Ipar Euskadira. **I. Zubiondo.**

NAZIOARTEKOA

18.— Sobietar entresetan, pe-restroikaren ordua, ja! **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

20.— «Gure Bitxon»: koadrila bat Euskadin zezenketa bultzatzeko. **Agüña.**

22.— «Foru zaintzaileen elkartasuna», sortu berri den sindikatua. **Akerbeltz.**

24.— Urtarrileko beherapenak, salneurriak dantzan kontsumitzailearen lilurarako. **J. Mollarrri eta N. Arrastoa.**

35.— Mikel Antza: «Idaztea bilakatu da nire salbazio-txalupa». **D. Zuazalde.**

40.— Pancho Egozkue, munta handiko pilotu nafarra. **I. Camino.**

45.— Irakurleak mintzo.

KULTURA

47.— Kultur ataria.

48.— Azpeitiko Topaketak bihurtu dira aurtien euskal antzerkiaren krisiaren ispilu. **J. Landa.**

50.— Madariaga anaiak aurtengo omenduak bertsolari egunean. **I. Camino.**

51.— Eguzkilore: Euskal Herriko lehen euskal ludoteka Iruñean. **I. Mendibe.**

ETA BESTE

55.— Kirolak.

56.— Denborapasak.

58.— Azkena: **Kepa Landa.**

URTARRILEAN, abenduko prezio-igoerak pasata, beherapenen eta merkealdien sasoia nozitu ohi dugu urtero. **URTARRILEKO BEHERAPENEI BURUZ** erreportaiak nagusia eskaintzen dugu aste honetakoan (**24. orrialdean**). Horezaz gain, **MIKEL ANTZA** idazle eta lankidearekin elkar hizketa luzea izateko aukera ere eduki dugu, bere bigarren ipuin-liburua kaleratu berria duela aitzakiatzat harturik, eta **35. orrialdetik** aurrera bost orrialdetako elkar hizketa luzea dakar zenbaki honek. Azkenerako, kultur sailean ageri den erreportaiak nagusia aurkeztera goaz, hain zuzen ere abenduan zehar Azpeitian izan diren **ANTZERKI TOPAKETEN INGURUAN SORTUTAKO EZTABAIDA** jasotzen saiatzen dena (**48. orrialdean**).

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Gorka Izeta, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermife Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantz Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Agus, Martxel Aizpurua, Itziar Alkor-

ta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elsegui, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastortza, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Izaguirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Txeroki, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, Allande Sokarros, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra, Aitor Zabalgobeaskoa.

Diselnu eta montajea: Jon, Eneko.

Azala: Joxe

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1.-ezk. Bilbo. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

1987. urterako harpidetza sarriak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	5.300 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	360 libera.
Estatu Espainola.....	5.300 pezeta.
Beste atzerriak.....	7.200 pezeta.
Airez.....	11.000 pezeta.

Instituzioek bi urtetan subentzioa erdira jeitsi diote ARGIAri,

13 milioitik 6.700.000ra. Zer inpresio sortzen dizu horrek?

MIKEL ATXAGA

(«Eguna»ko kazetaria)

Ez dakit oso zuzen zertan den dirulaguntzaren afera, baina badirudi Eusko Jaurlaritzatik ez ezik, Foru Aldunditik ere jasotzen zela dirulaguntza bat lehen. Orduan, Foru Aldundikoak laguntza hori banatzea debekaturik ote duten galdeztzen naiz.

Gusta ala ez gusta, ARGIAk erakusten du lan galanta egiten duela; adibidez, «Eguna»n baino lan gehiago somatzen dut hor. Beste aldezkar guztien zakur berberean ezin da sartu ARGIA dirua banatzeko orduan. Izan ere, ezin bait dira konparatu, alderdi horretatik tratamendu berezia behar luke ARGIAk. Badira hortik zenbait aldezkar, «Goiz Argi», «Saski-nas-ki»... baina ez dakit hilik dau-den edo, behintzat aldezkatasun irregularra dute. Beste batzu berriz, «Elhuyar», «Jakin», «Susa» eta besteotan ikusten da lana, baina ezin dira ekiparatu ARGIArekin, zeren azken honek plantilla bat behar du, ezin da lagun batzuen artean soilik osatu.

«Hemen» eta «Eguna»k ARGIAren parean zer nolako aldeak duten ez dut garbi ikusten, nahiz eta hiruak asterokoak izan. Esate baterako ez dakit zer alde egongo den paperaren asuntuan, ARGIAk paper ederragoa du, kolorea ez du beti, baina komikiak e.a. koloretan dira, orriak, tamaina edota formatoak ezberdinak dira... kalkulak egin beharko lirateke. ARGIAri tratamendu berezia eman behar zaiolako aldekoa naiz, intzenbide bat egon behar

du, tarteko soluzioren bat, ez dakit zergatik dagoen batzuen eta besteen arteko alde hori, zergatik batzuri horrenbeste eta beste batzueri ez. Demagun hoztasun handienakin hartu dutela erabaki hori. Hala ere emaitza ez da zuzena, koska handia dago.

«KORTATU» MUSIKA TALDEA

Interes handiarekin jarraitzen ari gara ARGIAren auzi hori. Eta inpresio ezin okerragoa jaso dugu Jaurlaritzakoen-gandik. Gutako zenbait euskaldun berriak gara, eta hori iruditzen zaigu, aldezkaria ia beti irakurtzen dugu eta jode! kristoren laguntza da, euskara oso erraza, behar beharrezkoa dugu. Baita ere esan, jesukristoren lana egiten ari direla ARGIAkoak, eta ez dutela merezi horrelako 'propina'rik. Maldizio bat baino gehiago bota dugu hau dela eta anaiok. Horrelako jokaerak ikusita ez du ematen laguntzeko prest daudenik Jaurlaritzakoak. Honetaz enteratu ginenean, piska bat komentatu eta lagunaren artean, opari gisa, harpidetza bartzuk egitea erabaki genuen.

PAULO AGIRREBALTZATEGI

(UZELko partaidea)

Orain dela egun gutxi ETBn entzundako mahai-ingurua dut gogoan. Bazirudien hango partaide guztiak bat zetozela militantiaren beharrez euskalgintzaren eta euskal kulturaren alorrean.

Edonork daki alor horretako militantiaren irudi eta eredu bihurtu direla ARGIAko langileak eta talde osoa. Militantzia organizatu, sutsu, burutsu eta 'profesional' horri esker hartzen dugu astero euskarazko astekari bikain hori. Eta bera bihurtu da, gainera, euskal egunkariaren projekturako abiapunturik sendoen.

Militantzia, ordea, proiektu

eta ekintza kolektiboren baten helburuari buruz eraturiko taldeko lan modua.

Euskalgintza eta euskal kulturentzako, berriz, ez dira talderen baten helburua soilik, herri honen helburua dira: helburua publikoa, beraz. Eta militantzia da, hain zuzen, helburu hori begira euskararen eta euskal kulturaren alorrean diharduten indar herritarrek asmatu duten eratzeko, antolatzeko eta koordinatzeko bidea.

Euskararen aldeko militantzia herritarra, eta euskararen aldeko politika ofiziala ez dira elkarren aurkakakoak, erlazio dialektikoa dute. Eta administrazio publikoak ez ditu horrelako erakunde herritarrek ez etsaitzat eta ez trabatatzat hartu behar. Hiru eginkizun dagozkie administrazio publikoari euskalgintzan eta euskal kulturentzako diharduten militantzia taldeen alde:

— Horien funtzioaren onarpen publikoa agertzea.

— Militantearen estatus soziala eta laborala aintzakotzat hartzea.

— Militantiaren lana sendotzea eta indartzea dirulaguntzen bidez.

Guzti horretatik ulertezina, onartezina eta sumo txarrekoa iruditzen zait ARGIAri laguntza murriztea, eta horretaraino murriztea, handitu eta zabaltzeko beharrean.

ARANTZAZU LOIDI

(Bertsolaria)

Oso gaiztoa iruditzen zait egin dutena. Kontutan harturik gainera, diru iturri gehiegi ez dagoela herri honetan. Ez dago eskubiderik.

Konparaketak gorrotagarriak dira, baina «Hemen» eta «Eguna»rekin ez dago konparatzerik ARGIA, zer esanik ez gainerantzeko aldezkariekin. Erreportai eta elkarrizketak oso naturalak argitaratzen dira hor, euskara aldetik maila ona du, kazetaritza bultzada dator ARGIAtik...

Iruditzen zait Eusko Jaurlaritzak kontraesan batzutan erortzen ari dela. Bestela, nola esplikatu aurrera eramaten ari den gabonetako euskaraz irakurtzeko kanpaina, beste alde batetik ARGIAkoen ilusioak zapuzten-eta ari bada? Nik uste estimazio gehiago zor zaiola horko militantetzari, estimazioa gutxienik eta errekonozitu lan hori.

MARTIN IDIAKEZ

(Antzerki gizona)

Antzerki sailekoak ere beti berdin gabiltza administrazio-ko erakundeekin. Euskal Herria euskalduntzeko proiekturik ez daukate, eta jasaten ari garena horren ondorioa da. ARGIAri eta hainbat eta hainbat erakunde eta mogimendu herritarrei gertatu zaiena ere proiektu eza horren ondorioa da. Beti badute aitzakiren bat erraztasunak mozteko, oztopoak jartzeko eta ezintasuna sortarazteko. Nahiz eta herritar mogimendu eta erakunde hauetako jendea prest legokeen goiko erakundeekin bat eginik zenbait ekintza burutze-ko.

ARGIAren arazoari lotuta, esan euskaldunok behar dugun aldezkar nazionalaren papera nahiko ondo betetzen ari dela. ARGIA izan litekeela biharko euskal egunkariak beharko dituen kazetarien prestatzaile eta trebatzailea. Zabaltasun estimagarriarekin ematen dira ARGIA berriak, elkarrizketak... deskontsiderazio izugarria da egin zaiona ARGIAri. Ez-egiteko bat. Oinarrian zera frogatzen du, euskararekiko ajolagabekeria eta Euskal Herria euskalduntzeko proiektu eza nagusi dela Eusko Jaurlaritzan.

XABIER MENDIGUREN
(Itzultzailea)

Hasteko esango nuke gaizki egina iruditzen zaidala, eta hemen beti —edo aspaldidanik— ikusten den kontraesan bat ageri dela. Alde batetik esaten da behetik gora datozen iniziatibak indartu behar direla, eta gero praktikan ikusten dugu (beste zenbait gauzetan bezala honetan ere bai) ez dela horrela egiten, baizik eta goitik behera, eta askotan bizitza propiorik ez duten errealtateak sortzen dabilela Eusko Jaurlaritzak.

Behin baino gehiagotan salatu dut neronek aipaturiko kontraesan hau, azken batean antzeko gauza bat ikusi bait genuen guk geuk Itzultzaile Eskolarekin ere. Alde batetik, kilokolo zegoen hari indarra kendu zitzaion, eta gauza berri bat sortu da. Badakigu errealtate berri horrek zer eragozpen dituen. Eta gauza berbera gertatzen ari da kazetaritzaren munduan ere. Orduan, aurretik dauden errealtateak sendotu eta bultzatu ordez, beste batzu goitik behera bultzatze hori, nere eritziz, indarrak sakabatatzea da... inposaketa bat. Azken batean sistema horrekin euskal kultura ezin da indartu. Aurretik dauden errealtate horiek indartu behar dira eta, behar denean, berriak sortu behar dira, osatzeko edota hedatzeko. Baina oso sistema eskasa iruditzen zait gaur egun era honetako indar banaketak egitea.

Eta hau alor batean baino gehiagotan gertatu da, iruditzen zait benetan kaltegarria dela euskal kulturaren etorkizunerako.

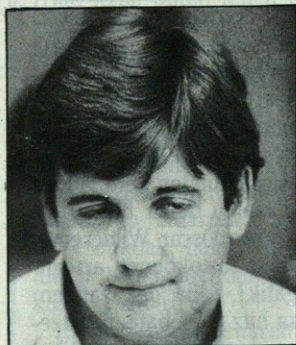
JOSE ANTONIO LOIDI
(Idazlea)

Eusko Jaurlaritzak ARGIAri ematen dion dirulaguntza jeistea zer iruditzen zaidan? Oso gaizki. Izan ere Euskal Herriak egiaz euskaldunen herria iza-

ten jarraitu nahi badu euskarari eutsi beharko dio eta euste hori Jaurlaritzaren egiteko bat izango da.

Bestalde, begien aurrean dago ARGIAk hainbeste urtetan euskarari egin dion mesedea. Baina batbateko erizpide hau sendotzeko eta arazo hau behar bezala epaitzeko Jaurlaritzakoek zer esaten duten jakin beharko nuke lehen. Egia bada aurreko urtetan ARGIAk dirulaguntza handiagoa jaso zuela eta bidezkoa dirudi jaso zuena mereziko zuela, aurreko prezio guzien gorakada ikusirik, laguntza ere gehitu behar zela. Ez dute horrela egin eta gaizki dirudi, baina esan bezala eritzi on bat izateko denon arazoak entzun beharko dira lehenbizi.

Nolanahi ere (egin den bezala) egin behar ez dena honako edo halakori euskararen aurka jokabidea leporatzea da. Nik ez dut uste Jaurlaritzako honako edo halako horiek, ez eta ARGIAkoak ere, euskaltzaleak ez direnik eta euskara maite ez dutenik. Horrela izan eta, ez al dago inongo diskriminaziorik gabe eta inongo erasorik gabe guztiok batera joaterik?

MIKEL MENDIZABAL
(Bertsolaria)

Ez zait iruditzen dirulaguntza horiek murrizteko arrazoiak dirua bera denik. Eta diruaren arazoa ez bada ideologiaren barnean aurkitu beharko da arrazoiak. Hala eta guztiz, eritziak eritzi, eta pentsamoldeak pentsamolde, edozein euskal instituzioek —eta kasu honetan Eusko Jaurlaritzak batek—, euskararen aldeko ahaleginak babestu beharko lituzke; ulergaitza da laguntzak murriztea euskara hutsean borrokatzen den eta aldizkari bakarrenetakoa den ARGIAri. Esan nahi nuke baita ere euskal aldizkari hau ez bada bultzatzen eta babes-ten, nola arraio iritsiko gara Euskal Herriak behar duen euskal egunkaria eskuratzea?

DISKRIMINAZIOAREN

AURREAN

HERRIAREN LAGUNTZA

Harpidedun bakoitzak beste bat lortu

Diru-laguntzen murrizketak direla eta, kinka nahiko larrian jarri dute ARGIA. Ixteko arriskurik ez badago ere, aurreko urteetan eragindako hobekuntzak (gehiagarriak, orrialde-gehikuntzak, papera...) bertan behera gelditu daitezke. Hori dela eta, harpidedun andana berri bat egitea ezinbestekoa zaigu, larritasun berri honetatik ARGIA indartsu atera ahal izan dadin. Horregatik harpidedun bakoitzari, bere ingurukoren bat harpidetu dadin esfortzua egitea eskatzen diogu. Beheko txartela bidali eta ARGIAra bidali: Ametzagaña, 19 behea. 20012 DONOSTIA. Edo ere errazago: telefonoz deitu (943) 28.33.99 edo 28.36.78 telefonoetara.

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA.....
TLFOA.....HERRIALDEA.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

Bankua/Aurrezki Kutxa.....
Sukurtsala.....
Kontuaren zenbakia.....

ARGIA

Ametzagaña, 19 behea

20012 DONOSTIA

Tfnoa: (943) 28.33.99

ARGIA

URTARRILA 10 URTARRILA 16

urtarrilaren 12an ilbe-
hera

eguzkia: (urtarrilaren 10ean)
irten: 07.03
sartu: 18.13

mareak: (urtarrilaren 10ean)
gora: 05.44 eta 16.07
behera: 00.25 eta 11.51

LIBURUAK

XABIER MENDIGUREN

URKIDIAN
ZEHAR
ANDOLIN EGUZKITZA
FAMOLA ARGITALETxea

Titulua: Urkidian zehar
Egilea: Andolin Eguzkitza
Argitaletxea: Pamiela

Jaurlaritzaren beka jasota burutu zuen Eguzkitzak bere bigarren nobela hau. Bertan Nerbioiko ezker aldean —zehazkiago Santurtzin— bizi den familia abertzale baten pasadizoak kontatzen zaizkigu, 36ko gerra inguruan, bat edo beste aurretik eta beste asko ondotik. Badirudi urte ilun haietan abertzaletasunaren garra eta zuzia bvere oinordekoei pasatzen jakin zuten guzti haiei omenaldi bat egin nahi izan diela Andolinek, eta ez dakit ze neu-

rritaraino izan daitekeen autobiografikoa (bada tar-tean Andolin moduan alemana ikastera edo kanpora doan norbait ere)

Xehetasun horiek ez zaizkigu axola ordea. Hemen garrantzia duena, pisu nagusia esango nuke nik, kontatzeko modua da. Faulknerrez gerotzik arras ezaguna den teknika erabiltzen du: protagonista desberdinek nork bere ahotsez kontatzen dute berea. Berbaldi guzti hauek lehen pertsonakoak dira; gehienak emakumezkoak, eta bere buruaz ez baina senide hurbilez ari direnak: familaren, hitzaren eta orohar kulturaren transmititzaileak emakumeak izan ohi direla erakusteko modua. Salbuespena Innsbruckera doan mutilarena da.

Nik huts larri bat kausitzen diot, alegia, mintzo horiek ez dutela elkarren arteko bereizgarriak, hau da, denak berdin ari direla, nortasuna emango dien ezaugarriarik gabe, teknika horren baliagarritasun alperrikalduz, nere ustetan.

Aurrekoari loturik hizkera bera: ahozotasunera hurbiltzen saiatzen dela dirudi, naturaltasunari eusten behin behinean. Emaizta ordea, oso bestelakoa da: ez hemengo ez hango ez den hizkuntza eredu bat darabil, guztiz artifiziala suertatzen dena. Badaikit hau batuaren arazoarekin dagoela loturik eta antzeko nahasketa egiten zuela, esate batera, Aresti behiala laidotu gaur laudatuak. Erro sakonagoak ditu ordea kako honek: sakoneko gaia neurri haundi batean ahozko transmisioa izanik, transmisio hori jaso ez duen hizkuntzan ematen du Andolinek; ez da hori bakarrik, holako tradizio-trai-zioak ugari baitira (cf. *Manu militari*): Eguzkitzari gertatzen zaiona da ez duela nahikoa hizkuntza erreferentziarik, ez behar bezalakorik behintzat (kontua ez da oker jarritako aditzak txukuntze hutssez konpontzen)

Pasadizoa bera, liburuan zehar kontatzen zaiguna, ez

da berez inportantea, eta egiten zaizkigun errepikaketak, behin eta berriz kontu berberetara itzultzea, propio egingdakoak dira, sakoneko gaia beste bat delako ziurrenik. Hala ere, biribilketa horiekin azkenerako irakurlea asperetzeko arriskua dago.

Azken finean, saio interesgarria iruditu zait Andolinea, baina huts eginga, hizkuntza arrazoi horiek direla medio.

printze zoriontsua eta beste ipuin batzuk

Titulua: Printze zoriontsua
eta beste ipuin batzuk
Egilea: Oscar Wilde
Itzulpena: Iñaki Mendiguren
Argitaletxea: Elkar

Haur ipuinetan nere faboritoak azaldu behar banitu seguru asko Oscar Wilderenak leudeke gustokoenen artean. Zergatik? Zaila da azaltzen, baina hitz pare batean biltzekotan samurtasuna, sentiberatasuna aipatu behar.

Izan ere, horiexek dira liburuko ipuinen ezaugarri nagusiak, baina beste batzuetan gozoegi iruditzen zaizkigun bereizgarri horiek kasu honetan erabat maitagarri gertatu zaizkigu; horretan noski, badi zerikusirik Wilderen trebeziak, bere lumaren maisutasunak.

Goxotasun horren barruan ordea, badaki bestelako erregistroak erabiltzen ere. Adibidez, umorea eta ironia. Hauen bidez gehienetan gartzeko zenbait akats eta portaeraren kritika burutzen du.

Kritika eta samurtasun guzti horien azken helburua badirudi nolabaiteko irakas-

pen morala ematea dela, eta harrigarri ere gerta daiteke, sarritan friboloetan friboloena ematen duen Wilde hone-lako lantegietan jardutea; hala ere esan beharra dago kasu honetan moralina hori ez dela nekagarri suertatzen; ez neri behintzat.

Ezin disimula dezaket: liburu honen xarmak harrapatu egin nau, eta beste haur eta haur ez diren asko ere harrapatuko dituelakoan nago.

Titulua: Londresen nago
aitonarekin

Egilea: Joxemari Iturralde
Marrazkiak: Antton Olariaga

Argitaletxea: Erein

Fresko eta zuzena da Jimu Iturralde gaztetxoentzako ipuinak egiteko duen era. Hori erakusten digu liburu honekin. Bertan mutiko bat da protagonista eta oportet dabil, izenburuak esaten duen bezala Londresen eta aitonarekin.

Mutilak berak kontatzen ditu bere gorabehera eta pasadizo guztiak, eta kontatu ere gaztetxo batek esango lukeen moduan edo; honetan noski, Iturralde ez du lehen-dik egin gabekorik asmatu baina ondo bete du bere lana.

Nobelatxo polita da, gustora irakurtzen dena, han eta hemen agertzen diren bihurrikeriei esker. Pertsonaia nagusiak ere ondo tajutuak dira. Azken batez, liburu duin eta atsegina, Iturralderen lumina finetik datorkiguna. Eta ezin aipatu gabe utzi Olariagaren marrazki eder eta ondo egokituak.

Joxemari Iturralde

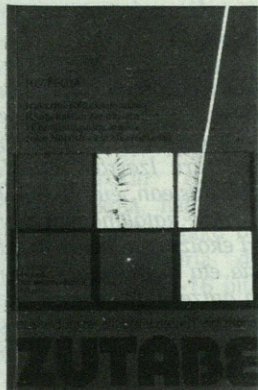
Londresen nago aitonarekin

Aldizkariaren izena: Zutabe

Ezaugarriak: 14. zenb. 162 orri 525 pta.

Glottodidaktikazko aldizkari honen azken alean gai nagusizat hiztegia jarri badute

ere denetarik aurki daiteke bere orrialdeetan barrena, hemengoek idatzitako artikulak eta kanpotarrei itzulitakoak.

Hemengoekin hasita Jasone Zenez hiztegiaren alderdi teorikoa jorratu du eta Joanba Bergarak hitz berriak irudien laguntzaz irakasteko teknikak. Bestalde, Joxe Erzibengoak irakurmenaz idatzi du eta Agurtzane Maizek alfabetatze mailan idazmena lantzeko argibideak ematen dizkigu.

Xabier Elortzak artikulua jakingarria burutu du, Autonomi Elkartearen helduen irakaskuntzan ari den irakasleagoa aztertuz, HABEko datuen arabera: euskaltegi mota bakoitzean zenbat irakasle dabilen, jatorria, gizon-emakumeen proportzioa, adina, ogibidea, ikasketak, euskara titulazioa, kontratu mota eta esperientzia dira neurtu diren faktoreak. Pello Esnal «ere» juntagailuaren erabilera zuzena nola landu erakusten saiatu da (ikasle gehienei ez ezik hainbat euskaldun ikasi eta are idazleri ere ez litzaieke gaizki etorriko)

Itzulitakoen artean gai hauek ditugu: ikaslearen autonomia bultzatzeko materiala, lanik gabe geratzen diren tarteetarako ekintzak, kanta bat nola aprobetxatu, hizkuntz jatorriasuna.

Ohi denez gai hauetan adi-

tu den norbaiti elkarriketa egin diote. Honakoan John Norrish hautatu dute, ikasleen hutsegiteei buruz hitz egiteko.

Horrez gainera, burututako zenbait ikastaro eta gaiaren inguruko liburu eta aldizkari berri ematen zaigu.

Denetarako lekuri ez, eta aipa dezagun hemen HABEren Itzulpen Sailean kaleratutako azken liburua: Diane Larsen-Freemanen «Teknikak eta printzipioak hizkuntz irakaskuntzan». Bidenabar gogorazi lerro hauek idaztean iritsi berri zaigula beste Zutabe bat, 15. alea hain zuzen ere.

Titulua: Madame Edwarda.
Begiaren istorioa. Hildakoa

Egilea: Georges Bataille

Itzultzailea: Juan Inazio Garmendia

Argitaletxea: Elkar

Literatur erotikoko sail berrian itzuli duten lehen liburua duzue hau, eta egileak merezi zuen ohore hori, ondo merezi ere: Georges Bataille, Sade, Genet eta beste idazle madarikatu batzuei buruzko orrialde gogoanagariak idatzi zituen, eta baita berebiziko indarreko narrazio erotikoak, hala nola «Mamère» edo hementxe datorrigun «Histoire de l'oeil».

Ezagutzen ez duenarentzat zera esan behar: Bataillek ez diola eskainiko agian berak uste zuena (esku bakarrez irakurtzeko liburua) baina askoz ere gehiago emango diola, zinez. Kontraesana dirudi baina ez: esan nahi duana zera da, Bataillek ez duela erotismo friboloa prak-

**MADAME EDWARDA
BEGIAREN ISTORIA
HILDAKOA**

Georges Bataille

tikatzen; beretzat —Saderentzat bezalaxe— sexua zerbait sakratua da, nolabait ere, gauza guztien gainetik dagoena, heriotzarekiko mugan ia ia. Izan ere, *Eros* eta *Thanatos*en arteko harreman hau zaharra izan arren gizaldi bakoitzak, ausartzen den bakoitzak berdeskubritu ohi duen fenomeno da.

Batailleren lanen beste ezaugarri batzuk: txixarekiko lilura, Ongi eta Gaizkiari buruzko usteen bortxa, sakrilegiorako joera bizia. Koito hutsaren zaleek ez lukete agian ulertuko, baina sexua amildegian begiratu nahi duzuenontzako gonbidapen bat duzue.

Goraipatzekoa halaber Juan Inazio Garmendiak Batailleren idazkera gordin eta alde berean dotorea jasotzen egin duen ahalegina.

Titulua: Gaua zulatzen duten ahausietan

Egilea: Omar Nabarro

Argitaletxea: Susa

Susa argitaletxearen birmoldapenaren barnean, poetari sail berezia eskaini diote, eta sail berri horri hasiera emateko Omar Nabarroren liburu hau aukeratu.

Omar Nabarro da gure poeta emankor eta onenetakoa bat eta betidanik Susari atxekia. Logiko eta bidezkoa da beraz bera izatea sarrerako egilea. Liburu honek 85eko Azkue Saria eskuratu zuen eta geroztik denbora luzea igaro bada ere hemen

dugu azkenik, poesizale eta Nabarrozaleen pozerako.

Egileak elkarriketeta obra honetan egin nahi izan duen hizkuntza gogorra, ohizko hizketaren bortxa azpimarratu izan du. Nik egia esanda ez diot hartarainoko bortiztasunik aurkitu, eta horren bila dabilkeen zenbait lexema gorabehera, Omar den ohizko estilista eta poeta fina kausitu uste izan dut.

Ezaugarriekin hastez geroztan honakook aipatu behar, besteak beste: aurrekoetan legezt hitz neurtua erabiltzeko abilezia, honakook neurtze horren arauaren transgresioarekin batera, aliterazioak, erritmo eta oihartzunekin bilatutako joko eta efektuak... Gaietan berriz, amodioa eta denbora bezalako poema-gai eternoak aurki daitezke, Nabarrok ohi duen pasio bortitzez beti ere (poetentzat egokia nonbait). Dena den, nik ez dut inoiz neure burua poesia epaitzeko gauza ikusi eta nahiago dut zuen esku utzi.

Titulua: Bost istorio itsasoko

Egilea: Jack London

Itzultzailea: Iñaki Sopela

Argitaletxea: Txertoa

Abenturaz betetako bizitza izan zuen John Griffin London abentura-nobela gogoangarrienetakoen idazle izan zen Jack London ezizenez: *Letagin Zuri*, *Oihanaren deia* eta abar. Hauetako zenbait euskaraturik dauzkagu honez gero, eta honakook beste bost kontakizun gehitu behar dizkiogu zerrendari.

Bost hauek izenburuak adierazten duenez, kresalaren usaina dakarte. Esklabu garraioan aritutako negroak eta bestelako marine-lak, itsas ekaitzak eta abar.

"Eskualdeko"
saiko gidoilaria
den Manu Gil-en
ustetan, gure
historiari buruz
ezer gutxi dakigu
euskaldunok.

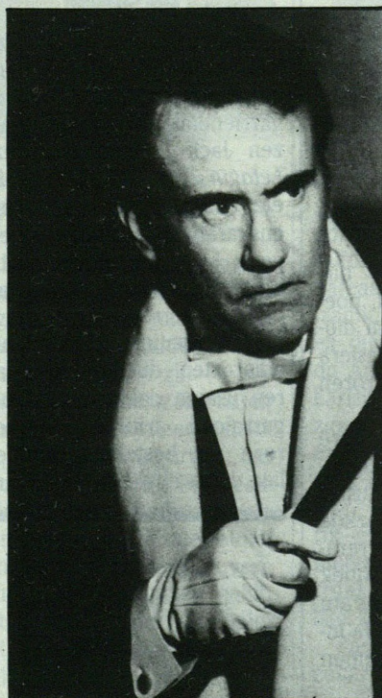

"Eskualdeak": Gure historiaren eskualdeak

Euskal Herriko eskualdeei buruz egun existitzen diren ezjakintasuna eta topikoak direla medio, gauzak argitu asmoz aireratu dela "Eskualdeak" saioa adierazi digu Manu Gil bertako gidoilari nagusiak. Bere ustetan, «ezer gutxi ikertu da gure historiaren, eta hori noski, handicap latza da guretzat». Argitu digunez, Deustuko unibertsitateko katedratikoa den Iñigo Agirre-ren aurrelana izan da batipat, "Eskualdeak" saioaren ardatz eta mamia: «gidoia hain mamitsua izaki kontu asko arindu beharrean aurkitu gara. Guzti hori saioaren onerako izan

delakoan gaude».

Antza denez, jendeak interes biziz hartu du saioa, Enkarterriei buruzkoan argiro somatu zutelarik. «Karrantzako alkateak deitu zizun esanez —bota digu—, herri osoak ikusi zuela saioa. Bigarrena noiz ikusiko irrika bizian azaldu zitzaigun». Manuk dioenez, gure historiaren gauza arras adierazgarriez jabetu gaitetzeko "Eskualdeak" saioan, «askorentzat berriak diren kontuak ere azaltzen dira. Hori bai, mordoa dago oraindik egiteke eta ikertzeko hori galduta dauden mila-kita artxiboetan».

«Bi Hiritako Ipuina»;
Frantziako
aristokrazia kinka
larrian ikusiko
dugu igandez.

"El Tricicle": Catalunyatik umore onez

Astero-astero txoritxoak ekartzen digun programaketak askorik esaten ez badigu ere, ez dugu lerootan negar egiteko asmorik. Ferrari eutsi behar zaio! Horra hor, segidakoaren mamia: "Hiru Izarrak" igande gauetako umorezko saioa. Joan den astean, euskaldunok aski ezaguna, dugun "El Tricicle" talde katalandarra izan genuen bertan farre-ikusgai. TV3ri ekoiztu eta berari erositako umorezko saioa. Politia, bizia eta farregarria ororen gain. Marx anaien pelikula baten antzera, ustez hiruz beharko lukeen sasi hotel baten gorabehera bitxiak antzestuko dituzte datozen zazpi astetan eta aintzin saioari jarraituz "El Tricicle" k.

Talde honen umoreari atxikiz gauza pare bat legoke aipatzeko: batetik, "El Tricicle" osatzen duten Joan Gracia, Paco Mir eta Carles Sans-en konpenetratio oso lortua erabat farregarria suertatzen da ikuslearentzat, eta teknikari dagokionez, kamaren nabardura harrapatze lana oso lotua: lehen plano ederrak aktoreen keinu guztiak harrapatuz ederki borobiltzen dute hoteleko giro aparta. "El Tricicle" k jartzen du beste guztia, gag-en indarrak harriturazko egoketara eramaten gaituelarik. Saioa aurrera atera dezakeen taldea dudarik gabe.

Gabonen ondorengoak biziki makalak

Hiru luzemetraia soilik aste honetan. Gabonetako luzeen enpatxoa alde batetara utzi eta nolabaiteko pelikula-erregimen-botika eskeiniko digute. Hala ere, ez da kalitatezko botika.

Igandez «*Bi Hiritako Ipuina*». 1.778. urtea. Frantses iraultza lehertzeaz dago eta aristokrata eta jende xehearen arteko harremanak zakartzen ari dira. Bitartean markesa baten iloba Inglatterrarantz doa baina iraultza piztu dela eta, Parisa dator gartzelaratu izanik. Zuzendaria: Jim Goddard. Antzesleak: C. Saradon, P. Cushing eta K. More.

Asteazkenez «*Madame Butterfly*». Ipar amerikar armada-ko itsasontzi bat Japoniako portu batetara heltzen da, eta Pikerton eta berton tenienteak Geisha etxe batetara joan eta hango emakume batekin erlazioak sendotuko dituzte. Erlazioak tenienteen ipar amerikatzarekin moztuko dira, berriro ere, hauetako bat japoniatzerakoan hasiko direlarik. Zuzendaria: marion Gering. Antzesleak: S. Sidney, Cary Grant eta Ch. Ruggles.

Larunbatez «*Zortzireko Afaria*». Oliver Jordan andrea aste osoan Lord eta Lady Ferccliffen ohorean emango duen afaria prestatzeko lanetan aritu da. Guztia kontrolatu ondoren zailtasunak nonnahi azalduko zaizkio, gonbidatu batzu ez datozela, sukaldariak borroketan hasiko dira... afari sonatu batetan murgilduko dira. Zuzendaria: George Cukor. Antzesleak: M. Dressler, J. Barrymore eta W. Beery.

zinema

Bilboko arte ederren museoa

Fritz Lang, hauxe izango dugu, arte ederretako museoan, hilabete honetako 'izarra' zinema arloan. Hilak 9 "Dr. Mabuse-Infernua-ren delitua" filmea eskainiko zaigu. Dr. Mabuseren pertsonaiarekin egindako lehen pelikula, hain zuzen ere, eta garai hartako burgesiaren erdoilkeria deskripzioa. Hilak 12-16 bitartean, berriz, ikusgai izango dugu berriro pertsonai honen tirabirak, kasu honetan "Dr. Mabuseren testamentua" izenburupean. Beraz zuzendari austriar honen zaleak aste osoan aukera maukera izango dute asteartetik larunbatera goizez, 10etatik 13,30etara, nahiz arratsalde, 16etatik 19,30etara eta igandean goizeko 10etatik eguerdiko 12etara.

Goierriko zine kluba

urtarrila

9 Ordiziako Herri Antzokian larunbat honetan, Goierriko zine klubekoek, Mhedi Charef zinegilearen "Le the au haren d'Arquimede" izeneko filmaren proiektzioa, 35 mm-etan, eskainiko digute. Filme honetan parisen bizitzen diren etorkin argeliarren bizimodua agertzen da, istorioa gazte bategan kokaturik badago ere, familia eta talde etniko osoaren gaitasunak bazterketaren islada dugu azpimamia bezela. Arrazismo inguru honetan ihesbide bat sortzen omen da baina ez frantziar guztien eskutik behetako mailan dauden eskutik baizik eta horrela bai algeriarak bai 'B' mailako frantses hauek azpikultura batetan murgiltzen dira bi talde hauen bidez osatutakoa. Emanaldia arratsaldeko 4,30etan izango da.

Donostiako kultur etxeetan

'Haur Zinea'ren esparruan eta Intxaurrenondoko kultur etxean Walt Disney eskutik, goizeko 11,00etan "Robin Hood" aberatsaei lapurtzen eta behartsuei laguntzen arituko da hilak 9. Bestalde Altzako kultur etxeokoei basoa eta geizien ordez izarrak eta laser izpiak eskainiko dute, aldaketa honen erruduna Hontza zine kluba izango da berak

antolatzen bait du "Allies" pelikularen emanaldia hilak 8 arratsaldeko 8,00etan.

Vietnam-ik gabeko heroe amerikarra

Golko Persikoan dabilzan marine guztien familiak elikatzeko pelikula finantziatu duela Pentagonoak esanez gero bat baino gehiago asaladutako da yankiei fobia diegula egotziz. 'Jardines de Piedra' ordea heroe amerikarra egiteko filmatu diren zeluloide guztien lista osotzeradator. Hori bai, uniforme dotoreagoz eta itxura berriagoz.

Francis Coppola zuzendaria, ezaguna porrot egindako bere proiektuen diru-zuloetatik ateratzeko bere zuzendartza lana 'saltzen' duelako edozein proiektu egiteko, mertzenario gisa agertu da film hau errodatzerakoan. Ideologiki 'Apokalipsis now' pelikularen beste muturrean dago hain zuzen ere bere azken lan hau.

Yankien filmetan 'normala' den bezala Vietnam-ik ez dago. Areago, presidentearen elite gorputzean kokatzen da filma, eztabaida zentrala ez delarik gerra bera, baizik eta gerra egiteko modua. Giro horretan guztiok maitatuko duten heroe bat sortuko dute. Hilko den heroea, baina heroea.

Coppola honelako muntaietara zergatik prestatzen den alde batera utziaz, ezin uka bere ikutu nabarmena utzi diola zintari. Gidoi eskasiaz eta erritmo motelaz aspergarri egiten bada ere irudien edertasuna, musika eta aktore on batzuren alde humanoak dira beste porrot bat izan zitekeena sostengatzen dutenak.

Gainontzekoan aspergarria da 'Harrizko jardinak'. Ez da benetazko drama aurkezten, oso maitagarria zen soldaduen heriotza baino, Hazard Vietnamgo beteranoak seme bezala hezitako Jackie-ren heriotza. Hazard-en amorante-pazifista-Vietnamgo-gerraren-aurkakoari buruz hobe ez ihardutea. Amorante papera egiten du benetako 'drama'ri ihesiz.

Martin Goikoetxea

□«Jardines de Piedra». Francis F. Coppola (zuz.). James Caan, Angelica Huston, James Earl Jones, D.B. Sweeney, Dean Stockwell, Mary Stuart... (akt.).

musika

Kantaldia

Maulen

Gabonak igaro direla eta kantaldiak urritu egin omen dira. Aitzitik, Maulen ba dago zer entzuterik alegia Anje Duhalde, Etxamendi eta Larralde bikotea eta Batitta sobied eta Maddi Ohienarte azken Hauek euskal kantu Txapelketan puntan egon zirenak. Beraz Maulen hilak 16 izango ditugu ikus eta entzungai oso ezagunak diren kantariak eta baita abeslari berriak diren ere.

bertsoak

Bertsolari eguna 1988.— Aurten bertso saio honekin, Bautista eta Xalbador Madariagari omenaldia egingo zaie. Omenaldi hau Donostiako Victoria Eugenia antzokian urtarrilak 17 igandez eta eguerdiko 11,30etan ospatuko da eta Euskal Herri osoko bertsolarien partaidetzarekin. Antolaketa Euskal Herriko bertsolari elkarte eta C.A.T. eskutik datorkigu. Esan behar ere, alde zaurerik sarreraren salmenta dagola alegia: Aterpe Taberna (Aranaz), Agustin-enea (Tolosa), Urola Taberna (Donostia), Alejandro taberna (Donostia), Pastorkua Erretegia (Azpeitia). Salneurri bakarra: 700 pta.

arteak

Ordenagailuen bidez eginiko artea

'Mende berri baten arte berri bat'. Izenburu honetara, Jose Mari Ortiz ek plazaratzen du ordenagailuz egindako pinturak. Gipuzkoako Kutzaren kultur aretoan hilak 10 arte eskaintzen zaigun erakusketa honetan artearen bide berrienak dira nagusi. Erakusketa honen ikuspuntua beraz ez dagokie okizko arte moldeei baizik eta mugagabeko ikusmira artistiko bateri. Erakusketa honen egilea, Jose Mari Ortiz alegia, nahiz eta Gironan jaio izatez donostiarra da eta erakusketa asko bitartean Eusko Jaurlaritzak bekatu zuen London eta Parisen ikasteko. Beraz ez ohizko erakusketa ikusgai izango dugu GKren Donostiako erakustaretoan hilak 10 arte.

Txillidaren 10 grabakiak

Eduardo Txillidak egindako txuribeltzeko eta tamaina haundiko 10 grabakiak ikusgai izango dira Donostiako 'Galeria 16' en hilak 16 arte. Grabaki hauek bere bizian zehar egindakoak ditugu, nahiz eta bilduma honetako teknikak oso desberdinak izan 'aguafuerte' teknika nagusi da. Adi-

Mauleko udaletxean mineral erakusketa. Hilak 10, igandean hain zuzen ere, Mauleko udaletxean Añamendietan jasotako mineralekin zabalduko da erakusketa bat.

bide gisa esan dezakegu azken grabakia Cristobal Balenziagaren oroimenez egindakoa dela.

Altzerin Miquel Barcelo

Miquel Barcelo, momentu honetan pil-pilean dagoen pintorea, Donostiako 'Altzerri' erakustaretoan zintzilikatu du litografia eta aguafuerte bilduma bat. Une honetan bere pintura preziazua mundu osoaren zehar dabil. Horrela Femaitx herrixkako

seme honen koa droek Paris, New York, Tokyo, Zurich, Boston eta beste hainbat galerietako iltzeak eza gutzen dituzte dagoeneko. Aldiz, orain aukera Donostiako iltzei ailegatu zaie eta bide batez guri ere ikusgai izango baitugu urtarrilak 14 arte artista honen bilduma bat. Donostian erakusten dituen artelanak 1984 eta 1987an egindako obra grafiko osoa da. Bere obra egunerokotasun jario dugu.

lehiaketak

□Ondarroako III. Ipuin sariketa.—

Ondarroako udaleko euskara batzordeak, aurreko urteetako ipuin sariketen bidetik, aurreko ere, 6 urtetik goragoko ume eta nagusientzat, III. ipuin-sariketarako deialdia zabaldu du. Ipuinak jatorrizkoak izango dira, hau da, argitaratu gabeak eta beste inongo lehiaketan aurkeztu gabeak. Gaiak libreak izango dira eta egile bakoitzak ipuin bakar bat aurkez dezake eta euskaraz idatziko dira. Ipuinak lau mailatan banatuko dira, egilearen adinaren arabera: lehenengo maila 6 urtetik 10 urte bitartekoek osatuko dute. Bigarren maila 11 urtetik 14 urte bitartekoentzat izango da. Hirugarren maila ordea 15 urtetik 18 urte bitartekoak osatuko dute eta azkenik azkenengo maila 19 urte gorakoek osatuko dute. Lanak hiru kopiatan tarte bikoitzez eta orrialde batek makinaz idatzita aurkeztu beharko dira, lehenengo mailakoek, eskuz idatzirik aurkez dezaketelarik. Hauentzat, ipuinaren luzera gehienez, orri bitakoa izango da, beste maila guztientzat muga, zortzi urtekoa izanik. Ipuinak, urtarrilaren 29an baino lehen aurkeztuko dira Udaletxeko euskara-zerbitzuan, era honetan: lema batez sinatuak eta honekin batera, sobre itxi bat, azalean lema bera aipatuaz eta barruan, egilearen datuak, hau da, izen-abizenak, zuzenbidea eta telefonoa. Sobre bietako azalean egilearen adina adieraziko da. Bukatzeko esan behar da sariak ihauteri jaietan bananduko direla.

□Zine gidioen lehiaketa.—

Gogoratu arazi Euskal zine ekoizleen elkarteak antolatutako zine gidioen lehen txapelketako emaitza berri urtarrilaren 19an emango dela. Hasiera batean, abenduan eman behar zuten emaitza hau Euskal zina ekoizleen elkarteak, baina txapelketak izan duen arrakasta dela eta hilabete bat atzeratzea erabaki zuten.

□Anoetako eresia osatzeko letraren lehiaketa.—

Anoetako herriak eresia behar duela eta, udal txekak letraren lehiaketa herriarrei kaleratzea egokitzat jo du. Eresiarren letra, nolabait, herriari egokiturik egon behar du eta guztiz, herriaren izatea edo eta ezaugarriak kontutan hartuko diren baldintzak izango dira. Proposamenak bi sobretan aurkeztuko dira, bertan izen-abizenak, helbidea eta N.A.Naren fotokopia bat agertuko direlarik. Proposamenak aurkezteko epea Urtarrilaren 31ean amaitzen da eta banatuko den saria 50.000 pezetakoa.

■ Urtarrilaren 11an ospatuko dute Hazparneko lagunak Kultur etxearen biltzar nagusia. Biltzar hau goizeko hamarretan ospatuko da eta bertan zenbait balantze aztertuko dira. Biltzarren ondoren eguerdiko ordubetetan jai egun honi bukaera emateko bazkaria ospatuko dute Hazparneko kultur etxean.

kirolak

Orion arraun probak

urtarrila

17 Datorren asteko igandez hasiko dira aurtengo arraun probak. Urte honi hasiera emateko Gipuzkoako arraun elkarteak Orion jetsiera bat antolatuko du. Jetsiera hau bai mutilentzat eta bai neskentzat antolatua dago eta bertan maila guztietako arraunlariak hartuko dute parte. Gipuzkoako arraun federakuntzak antolatutako jeitsiera honetan lehen eta bigarren postuak lortzen dituzten arraunlariak, Euskal federakuntzak otsailaren 17an Legutianon antolatutako jeitsierara juteko diru laguntzak lortuko dituzte.

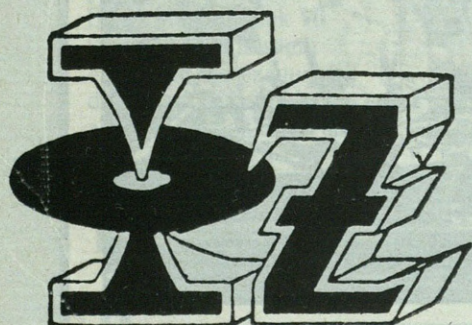
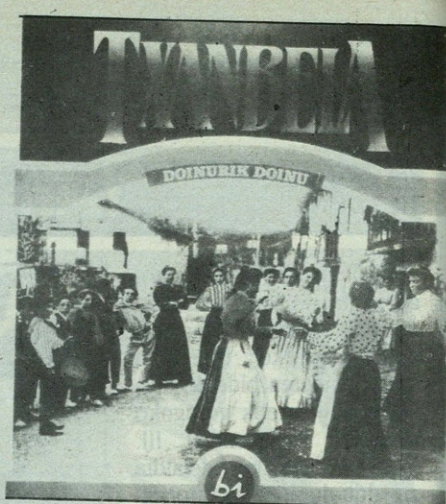

jaiak

Donostiako eguna

Aurten ere Donostiarrek prestatu dituzte ekintza batzuk beraien egun hau igarotzeko. Honela Urtarrilaren 19an arratsaldeko zortziretan zezen suzkoa ibiliko da alde zaharrean zehar. Gabeko hamabietatik aurrera eta auzo guztietan tanborrada ugari ibiliko dira. Urtarrilaren 20ra pasatuz, eguneko ekintza nagusia eguerdiko hamabietan ospatuko den haurren danborrada izango da. Eguerdiko 12,30etan eta Donostiako udaletxean, Urrezko danborrada ezarriko zaio Iñaki Gabilondo kazetariari. Arratsaldeko zazpiretan berriro ere zezen zuzkoa ospatuko da konstituzioko enparantzian. Bukatzeko egunari amaiera emateko gaueko hamabietan ikurrinaren jeitsiera ospatuko da konstituzioko enparantzian. Aipatutako ekintza hauetaz gain, egun guztian zehar zenbait danborrada ibiliko dira Donostiako auzoetan zehar.

Sorreratik euskal kulturaren zerbitzura

Arbaitzalde etxea. Sal Roke auzoa. Tlf. 459629/462964.

DONOSTIA

«Txisteka-Misteka», algara batean goatzeko txisteak

«Txisteka-Misteka» kasete bikoitza kaleratu zela bada urte pa-sea dagoeneko. Makina baten tripak nahastu eta negar mal-koak ixuri arazi ditu farrez lehertzen agortu den kaseteak. Ba zen garaia hirugarrena kaleratzeko!, eta Amasako Joxe Ramon Galarraga eta ARGIA bertan "Jo... adarra" txiste-saileko ardura-dun den Kike Amonarriz bikote pare xelebre honen kolore guztietako txisteak entzun eta trufatzeko.

Sorta zahar-berritu baten eskeintza dakargute besapean hirugarren «Txisteka-Misteka» kasetea, ARGIA bera izan delarik beronen produtore eta IZ diskoetxea koprodutore eta argitaratzaile. Ez far egiteari utzi! eta eros 600 pezeta baino kostako ez zaizun kasete hau. Ondoko txartela bete eta ARGIAra bidaliaz gero, kontrarrenboltsoz egingo dugun kobra-keta algara batean ordaintzea besterik ez zaizu geratuko. Gero, gerokoak.

IZEN DEITURAK.....

HELBIDEA.....

HERRIA.....HERRIALDEA.....

HASI eta KASeko paper famatuak: pozoinketa ala tripakominak?

Bere alderdiaren III. biltzarraren bezperatan Txomin Ziluagak HASiko tirabira bakarrak ikusten zituen erretzailleen eta tabakorik maite ez dutenen artean. Kongresoaren biharamonetik, uholdeka plazaratu du prentsak HASiri bezala KASi edo negoziaketa politikoari buruzko materiala.

Aspaldiko kontuak dira HBn bezala ETAn «bigunak» eta «gogorrak» bereiztea, prentsa mailan. Horri buruzko berriak zabaltzen ziren HASiko kongresoaren bezperatan ere. Ordura arteko neurri guztiak gainditu zituen kongreso iragan eta bi egunen buruan Madrilgo «El País» egunkariak plazaratu zituenak.

Hasteko, azken urteotan HASiri eza-gutu zaion buruzagitza aparatoaren gidaritzatik apartatuta gelditzen zela: **Txomin Ziluaga**, idazkari orokorra, eta bere emazte **Izaskun Larreategi**, **Javier Pascual**, **Simon Loiola** eta **Mikel Ziloaga «Mikelon»**. Egia ote zen aldaketa drastiko hori? Eta ETak zerikusi zuzena ote zuen horretan, egunkariak adierazten zuen bezala? Aurretik edozein tirabira arras ukatu izanak ere lagundu duke normala den zerbait —partidu bateko zuzendaritzan aldaketak gertatzea— bereziki nahastena.

KAS barruko mugimenduak

«El País» egunkariak publikatu duenetik, ETak berak hartuko zuen parte HASiko kongreso barruan, ordura arteko zuzendaritzari buruzko eritzia emanaz. Puntu oso delikatu da, dudarik gabe, eta partidutik beretik **Ruiz de Pinedok** erantzun du pozoinketa informatibo hutsa dela. Nabarmena da kongresoaren aurretik prentsa bat kanpainan zegoela, eta ez dirudi kasualitatea joan den udatik poliziak harrapatuta zeuzkan paperak egun horietan argitaratzea.

Baina HASiko kongresoaren ondorio batzuk ukaezinezkoak dira, aurreko puntua zintzilik utzita ere. **Josu Iraetaren** eta LABetik ateratako sektore ba-

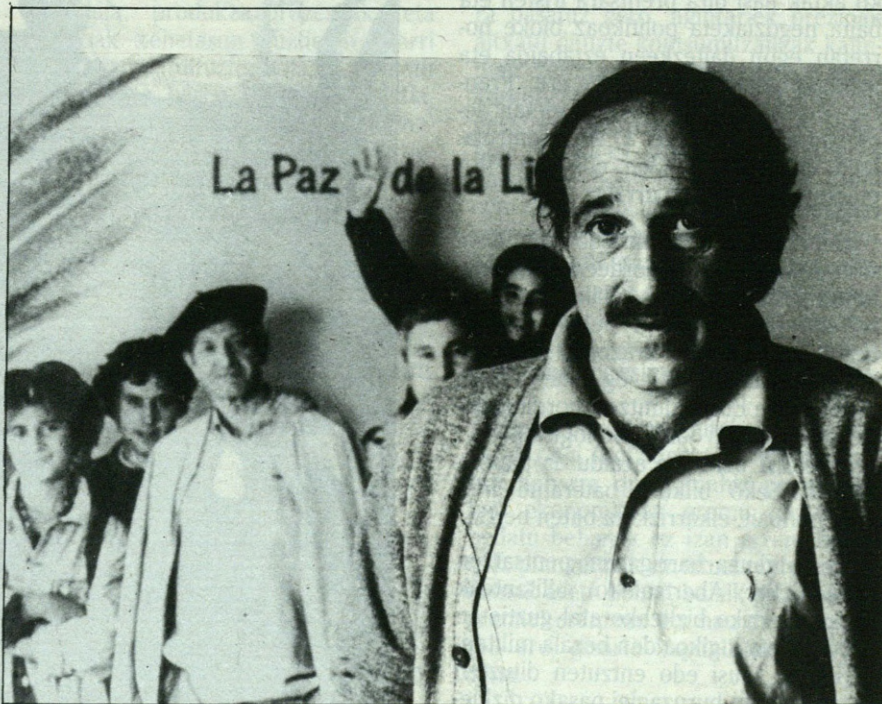
ten nagusitasuna aipatu zuen prentsak, eta begibistakoa da azken hilabeteotan buruzagi gazte horrek hartu duen protagonismoa, Ardantzarekiko elkarriketara ere bera joan bait zen Tasio Erkiarekin. Baina aldaketa zergatik —oraindik idazkari orokor berririk ez da ezagutzen— eta hain drastikoa gainera?

Prentsa batek «**ETaren eskua**» deitu duen horretan, KAS blokea ikusten dute beste batzuek. Alegia, HASi bezala ETA, Jarrai eta ASK erakundeak KAS blokean daudela eta bloke horren gidaritzak sortuko zituela arazoak partidu-

ko buruzagien eta gainerako partaideen artean. Hori hola balitz, partidua-ren II. biltzarrean onartu zen «**KAS ponentzia**»ren interpretazio ezberdinak egongo ziren jokoan, eta beraz eztabaida aspalditik datorrela esan nahiko luke horrek.

Paperak prentsan, orain

HASI alderdiaren buruzagitza hala-ko aldaketa zorrotza emateko aski esplikazio ba ote da blokearen funtzionamenduari buruzko eztabaida? «El País»ek bezala «El Diario Vasco»k HASin «gogorrek» irabazi dutela idatzi dute. Azken urteotako esperientziak erakusten dio euskaldunari kasu eman behar dela «gogor» eta «moderatu» hitzekin, itxura batek alderantzizkoa igoal ematen bait du bi urtetan. Baina azterketarako bide bat bai markatzen dute informazio horiek: ETaren eta Madril-

Txomin Ziluagak orain arte bete duen postua, idazkari orokorrarena, aidean dagoela dirudi.

go aginteen arteko negoziaketa —edo solasaldia— mundu guztiak aitortzen duenez, horri buruzko ikuspegi ezberdinak ari daitezke zehazten eta eztabaidatzen.

KAS blokearen martxari nola zehaztu, negoziaketari zein mami eman eta Herri Batasunaren konfigurazio berria, horra hiru ardatz, tartean ez badago laugarren bat, Ezker Abertzalearen historian etengabe azaltzen den puntua: borroka armatuaren papera. Puntu honetara iritsita, gogoraerazi behar da HASI alderdi ilegala dela, 1979an legalitatea ukatu zitzaionez. Edozein eztabaida agerian izatea ezinezkoa du, beraz.

Partiduari begira, beste puntu kezkarria: kongresoaren biharamonean eman ditu Madrilgo prentsak bere berriak. Nondik atera dira berri horiek? Polizia espainolak aski metodo sofistikatuak baditu holako bilkura handi bat kontrolatzeko, baina susmoak ere hedatu daitezke. Mesfidantza ez da sekula izaten adiskide ona, eta tirabira politikoak prentsara ateratzeak garesti pagatzen dira, PNVren krisian ikusi zen bezala. Ondorio politikoez landa, HBren kasoan gauzak ez dira debaldetan pasatzen eta gerra zikinaren usaina somatu dute askok: **«Ez al dira zatiketa erabiltzen ariko orain apuntatu eta gero tiro egiteko?»**

KASekoak denetan sartuta

Baina HASIri buruzko informazioak gutxi baziren, KASen funtzionamenduko aktak hasi dira prentsara iristen eta baita negoziaketa politikoaz bloke horretan egon daitezkeen eztabaida eta proposamenen oihartzunak ere. Prentsa gehienaren ustez, akta horietan demostratuko litzateke ETAk kontrolatzen duela bai KASen edo bai HBn ematen den edozein urrats.

Denetik azaldu da akta horietan: Amnistiaren aldeko Batzordeen funtzionaketan diren arazoak —halako errefuxiatu edo presori eman beharreko tratua—, HB barruko arazoak, Jarrairen gorabeherak, «Egin» egunkariarenak, Alfabetatze Euskalduntze Koordinakundekoak, Eguzki talde ekologistakoak... eta ARGIA bera ere azaldu da papere-tan. KASeko bilkura bateraino iritsi zen, nonbait, elkarrizketa baten berria.

Ez da gauza harrigarria, pentsatzen bada Ezker Abertzaleko militanteak Euskal Herriko bizitzako atal guztietan daudela, eta logikoa den bezala militante horiek ikusi edo entzuten dituzten berriak beren buruzagiei pasako dizkietela. Hala ere, zergatik publikatu ordea, eta orain, holako agiriak? Batetik, ETA-

ren zaku berean sartu nahiko litzateke Euskadiko hainbat ekintza eta talde, bai horiek kriminalizatzeko (aktak egiazkoak izatekotan ARGIA bere buruaren jabe dela garbi gelditu dela aitortu beharko du mundu guztiak) eta aldi berean ETArein indarra eta infiltrazioa erakusteko jendeari.

Bigarrenik, polizia espainiarraren uhin errepresibo berri bat iragarri dezake, tiroak nortzuei joango zaizkien erakutsiz. Eta hirugarrenik, kredibilitate prolema bat sortu nahiko litzateke HBren edo KASen inguruan biltzen diren jendeen artean. Hau lotuta dago, noski, negoziaketa politikoaren posibilitatearekin.

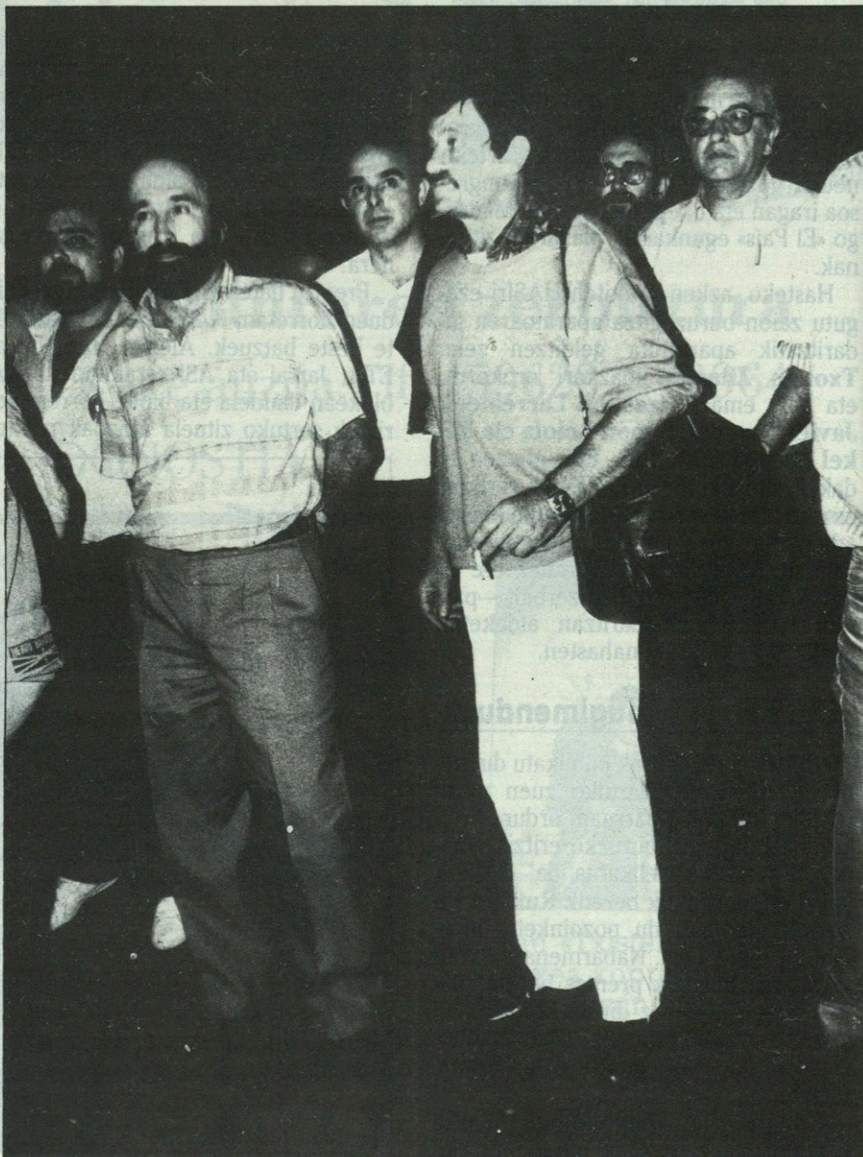
Negoziaketa zehazten

«Navarra Hoy» eta «El País»ek abenduaren 29an argitaratutako berriek eman dezakete argi pittin bat bai HASIko krisiaren funtsaz eta baita KASeko

paperein argitaratzeaz. HBko elementurik dinamikoena KAS dela aspalditik jakina zen arren, Ezker Abertzalearen kontrako erasoan zentroa HB izan da beti. Zergatik zentratu orain KASen hain gogor?

Negoziatze lanak aurrera zihoazela joan den udan aitortu zuen publikoki Felipe Gonzalezek, eta Txomin Iturbe hilez geroztik **Antxon Etxebeste** behin baino gehiagotan bildu da espainolekin, hasieran poliziekin baina gero arduradun politikoekin. Negoziaketa aurretik bi aldeek nahi luketena negoziaketan zehaztuz joaten denez, bide ezberdinak aztertu eta batzutan jorratu ere egin behar izaten dira.

Hego Euskadirentzako marko bakarra ezartzeko bidea, autodeterminazioa ekintza bihurtzea, presoen askatzea... nola zehaztuko dira, zein fasetan, Konstituzioa eta Estatutua aldatu gabe, zein paper HBrentzako, instituzioetan parte hartzea eta abar luze bat planteiatzen

Herri Batasunako mahai nazionala berritze bidean dagoelarik, ikuskizun dago «notable» edo «historikoe» zein paper izanen duten.

zaizkio ETari bezala KASi eta HBri.

Arazo guzti horiek HBk bere abiadura nahiko zituen eztabaidatu barrura begira. Seguruenik aspalditik poliziaren esku zeuden paperak argitaratuta, erritmoa bortxatu nahi izan zaio. Prentsan argitaratutakoak hor daude eta orain HBk ezin dio ihes egin desafio inportante bati: bere jendeari bertsio koerente bat eman, eta barruko kanaleak horretarako baliagarri dituela demostratzea.

Nafarroa eta autodeterminazioa lotu

Aldaketa giroan sartuta dago euskal politikagintza azken urteotan, eta KA-Seko paperak omen direnak egiatan hala izatekotan, bloke horretan ere berrikuntzak aztertzen burubelarri ari direla ulertu beharko dugu. Aspaldi bota zuen Iñaki Esnaolak Nafarroarena eta Autodeterminazioarena lotuz gero KAS alternatibaren %80a lotuta legokeela, prentsan epe posibleak ere azaldu ziren, eta harrez geroztik urratsik eman dela dirudi.

Nola dago negoziaketa une honetan? «Navarra Hoy» egunkariak «**K. Osborne**» delako baten eskuetan ipini dituen eritzia egiazkoak badira, oso aurrera. Negoziaketan lorpen batzuetara iritsi beharra, borroka armatuaren utilitatea garbiago geldituko litzakeela, Nazio Askapenerako Euskal Mugimenduko indarren morala sendotuko litzakeela, negoziaketa ezer zehatzetan ez bukatzeak ekarriko litzuzkeen kalteak, aliantza posibleak... itxura hori ematen du idatziak, zenbaiten ustez.

Zailagoa da, testuingurua hola ulertz ere, Zaragozako bezalako atentatu bat ulertzea. Tregoa baten aurretik eman den indar erakusketak, ala zenbait prentsak uste izan duen bezala negoziatu dutenen gainetik ETako «indar faktikoek» markatu nahi izan dutena? Mardildik negoziatzeko prest egon daitezkeena ere ukatzen du beste zenbaitek.

Eskuartearen duzun aldizkari honen erredazioa isterakoan artean erabakitzeko zegoen zein partiduk sinatuko zuen Ardantzak prestatutako agiri anti-terrorista. Eta euskal politikagintza beste ardatza hortik doa, baldin eta Garraioetxeak ez badu hirugarren ardatz bat sendotzeko adorerik. Urte berri gogorra eta aldi berean ikusgarria daukagu gainean.

Iñaki ZUBIONDO

Plangintzaaren alde

Sarritan entzun dugu ekonomi plangintzak askatasuna murriztu edo amaitu egiten duela eta beraz gizarte libre bat izateko ekonomiaren indarrei ere pakean utzi behar zaiela, beren gisara ari daitezen. Haatik, gizarte libreak merkatu libreak eskatzen ditu, plangintza ukatzen den bitartean. Geure gobernuburuak ere hori aspaldi esan zigun, nahiz berau 'sozialista' izan.

Zalantzarik gabe, enpresa multinazionalak merkatu libre nahi dute; estatuen arteko mugak ere kaltegarri zaizkie eta hortik dute hainbat interes, adibidez, Europako Ekonomi Elkartea eraikitzeko. Merkatu libreak nahi dituzte, baina beren barne-produkzio-maila, produkzio-prozesuak, eta prezioak xehetasun guztiekin ezarri eta finkatzen dituzte; hots, planifikatu egiten dute beren produkzio guztia. Beraz, enpresa hauentzat planifikazioa ez da oso txarra, honen bidez paregabeko irabaziak erdiesten bait dituzte.

Plangintzarekin jarraituz, hor dugu Ikatz-Altzairuaren Elkartea edo CECA deritzana. Erakunde hau, EEEn aintzindaria izanez gero, EEE osatzen duten estatuen ikatz eta altzairuaren afezrez dihardu. Beronek EEEko altzairu

edo ikatz-enpresa bakoitzaren produkzio-kopurua, kalitatea, berezitasuna, prezioa etab. erabakitzen ditu, hots, gaurregun, industria hauen birmoldaketak planak erabakitzen ditu, horrek berauen planak egiten dituela esan nahi duelarik. Azken finean, plangintza honek mota hauetako enpresak arrazionalizatu egiten ditu, errentagarriak bilakatuz. Beraz, plangintza hau ere ez da hain zaila, ezta ere hain txarra.

Azkenik, Thatcher-en gobernuak, beste estatu-enpresa ugari bezala, British Gas Konpainia pribatizatu egin zuen, monopolio hau sozietate anonima pribatua bihurtuz. Beraz, estatu-planetatik kapitalista-planetara igaro zen. Behin enpresa esku pribatueta pasatuz gero, agintariak prezioak altxatu dituzte kontsumitzaileak kalteak geratu direlarik, ezin bait dute aurkitu, kasu gehienetan behintzat, gasa ordezkatzeko beste energi baliabide bat. Gero, zerbitzuaren kalitatea dago eta honi buruz, British Telecom-ekin garbi geratu da, estatuaren eskuetan zegoenean kalitate hobeko zerbitzua eskaintzen bait zuen. Hemen ere garbi geratu da estatuaren plangintza, kapitalista pribatuena baino egokiagoa dela, azken hauek irabaziak bakarrik eskuratu nahi bait dituzte.

Ondorioz, esan daiteke ekonomia batek ongi funtzionatzeko plangintza beharra duela, nahiz plangintza hau ekonomiaren eremu guztietara hedatu beharrik ez izan arren. Bakarrik, plangintzak ez dituela interes pribatuak asetu behar, baizik gizartearen premiei erantzun eta hau da, hain zuzen ere, gizarte kapitalistan egin ez dena.

B.BAKAIKOA

Euskal Batasuna hautatu du Herri Batasunak Ipar Euskadin

Abenduaren 20an burutu du bere lehen biltzarraren lehen zatia Euskal Batasuna taldeak, Donibane Lohizunen. Hiru ponentzia aztertu ziren eta Herri Batasunarekiko harremanak finkatzea erabaki zen, urtarrilean eginen duten bigarren zatia prestatuz.

Egun beretan ospatu dituzte bilkura nagusiak Euskal Batasunak eta Ezkerreko Mugimendu Abertzaleak. Bi biltzarretan eztabaidatu eta erabaki diren garrantzia gutxietsi gabe —EMako bilkuraren berri datorren astean ematen saiatuko gara— Herri Batasunaren ize-nean Txillardegi EBren kongresora azaltzeak aparteko neurri bat hartzen du, Ipar Euskadiko abertzaleen eztabaidetako urte berri honetan ezagutuko dituzten gorabeheretara begira.

Euskal departamentu eta eskualdea

Hiru ponentzia nagusi eztabaidatu ziren EBren Lohizuneko biltzarrean: instituzioak, kultura eta ekonomia. Eta HBko ordezkaria azaltzeaz aparte, horietan ere nobedaderik aurkitzen ahal dugu.

Instituzioei buruzko dokumentuan, EBk egin du Baxenafarroak, Lapurdik eta Zuberoak ezagutu dituzten instituzioen historia. Hor aztertzen da nola joan ziren errege frantsesak instituzio zahar horiek ahalmenak murrizten —ondorioz euskaldunen matxinadak sorraraziz, Matalazena eta beste— eta demokrazi bidean beti aurrerapauso handi bezala jotzen den Iraultza frantsesak nola desegin zituen hiru probin-

tzia aspaldikoak, erregea —«Roy de France et de la Navarre» justuki— akabatzearekin batera.

Historia horretan aztertu da euskaldunen aldetik departamentuak sortuz geroztik egin diren ahaleginak: euskal departamentu bat sortze aldera bezala —Garaten kasoa— Inperio frantsesaren baitan euskal erresuma bat osatzeko ere. Departamentua nola eskatu den, aztertzen da, «Enbata» sortu zenetik, EHASEk ere eskatu zuela, eta 1981ean Mitterrandek agindu zuela, gero bere hitza zakarretara botatzeko.

Legedi frantsesak, EBk ikertu duenez, bere lurraldeetan zehar bederatzi antolakizun juridiko ezberdin erabiltzen ditu. Metropoli bertan, Altsaziak, Kortsikak eta Ile de France eskualdeak estatuto bereziak dituzte. Eta itsasoz haraindikoei —Guadeloupe, Martinique, Kanakia eta beste— nor berea. Sozialisten errejionalizazioarekin aldatetako izan direnez, orain arte bezala euskal departamentua eskatzen segitzea depasatua dela uste dute EBn: «region» edo eskualde berriek bai departamentuen eta bai Estatuaren ahalmenak berenganatu bait dituzte.

Beraz, departamentu-eskualde formularen atzetik abiatu behar dela erizten dute. Aurrerago zehazteko uzten du EBk horren mamia, baina aldaketa interesgarria da. (Ez da ahaztu behar autonomi estatutua eskatzen duela IK erakunde armatuak).

Txillardegik eraman zuen EBren biltzarrerara Herri Batasunaren agurra eta eritzia.

Harluxet, Aurnague eta Davant dira Euskal Batasunako buruetako batzuk.

Euskal kultura eta ekonomia

Euskal Kulturari dagokio EBren bigarren agiria, eta bertan, egoera aztertu ondoren, proposamen zehatzak planteiatzen dira epe laburrera begira: Euskaltzaindia ofizialki Estatu Frantsesak ere onart dezala, Ikastolaren onarpen ofiziala eta bere finantziamentua segurtatzea, eskola publikoan euskarari lekua egitea, sare elebidun bat indartzuz eta bigarren mailan euskara hutsez ikasi ahal izatea segurtatuz, Baionan euskal unibertsitatea antolatzea, Gau Eskolentzako laguntza, administraritzan euskararen normalizaziorako urratsak ematea, eta abar.

Ekonomiaren alorrean, eta EBren ikuspegitik ekonomia nola enfokatu behar den orokorki kokatu ondoren, modu berezi batez aztertu dira Ipar Euskadiko bi sektore ekonomiko garrantzizkoak: turismoa eta nekazaritza. Laborantza sendotzeko eta laguntzeko EBk funtsean bere helburua honela zehazten du: «Ahalik eta laborari gehien atxikitzea. Baserri ingurua berpiztu eta garatzea, desarroilo alternatibo eta Ipar Euskadiko testuinguru sozio-ekonomikoari egokitu bat bultzatuz».

Nekazariei soldata txukunak garantiatzea, organizazio ekonomiko sendo bat garatzea, lurak laborantzarako gordetzea, hezkuntza, Hegoaldearekiko harremanak... eta ildo horretako neu-

riak argitu ondoren, aurrera begira nekazari euskaldunei interesatzen zaizkien produktuak ere aipatzen ditu.

Turismoarentzako eztabaida berria

Turismoaz da txosten ekonomikoaren hirugarren zatia, eta Iparraldeko abertzaleen artean oihartzunik izanen du. Turismoa ekonomiaren beste alorren artean aztertu beharreko sail bezala joarrazten du EBk, eta hori desmitifikatu beharra aldarrikatzen du. Turismoaren kontra «**Satan baten aurka bezala**» borrokatetik aktibitate hori proiektu global baten barruan aztertze-
ra pasa beharra dakus EBk, turismoaren analisi autonomoa egitetik atereaz.

EBk turismoa aurrerantzean eztabaidatzeko proposatzen dituen puntuetan ikusten da aurrera eraman nahi dutela pasarte batean dioten zera: «**urjentee-na ez da edozein aitzakia hartuta borrokatzea, eta lanbide oso bat bahituri hartuta, ikusten ez den etsai baten kontra bezala, baizik eta mugimendu abertzalearen eragina zabaltzea**». Ekonomiaren alorrean «Herrikoa» bezalako inizatibek egiten duten ahaleginaren bide beretik doake EB alor honetan: abertzalegoak populazioari irudi arrazionalago bat erakutsi diezaiola.

Instituzioetan departamentu-eskualdea aldarrikatzea eta ekonomia mailan

abertzalegoak turismoaren kontrako aspaldiko erreibindikazioa ikuspegi berri batetik hartu beharra, bi puntu horiekin batera hirugarren bat ere atera du eztabaida politikora EBk: Herri Batasunarekin lotura finkoak ezartzea ofizialki proposatu du, eta lehenbiziko aldiz HBko ordezkari bat ofizialki azaldu da Iparraldeko talde politiko baten biltzarrera agurrak gain eritziak ere ematera.

HBk Iparraldean hautua egin du

Jose Luis Alvarez Enparantza «Txillardegia» senadorea mintzatu zen EBren biltzarrean Herri Batasunaren izenean. Bere hitzetan: «**Bi etsai nagusi ditugu. Eta ondorioz, estrategia mailan Euskal Mugimendu Nazionala bakarra bada, taktikak eta borroka politikoaren formak diferenteak behar dute izan Ipar eta Hegoaldean. Eta azpimarratzen dut 'behar dute' hitza**». Aurrerago galdetzen zuen: «**Helburu berera iristeko, abiapuntu ezberdinetatik bagatoz, nola egingen ditugu etapa berdinak?**».

Estrategia bat eta bi taktika, beraz, Herri Batasunaren eritzian, eta Txillardegik zioen bezala «**Ipar Euskadirentzako aukera taktikoak elkarrekin egin behar ditugu**». Ondoren Ipar eta Hegoaldearen artean diren ezberdintasun demografiko, ekonomiko eta nazio kontzientziazkoak aipatu zituen. Ezberdintasun horiek hola, Ipar Euskadin borroka armatua proposatzen dutenak Hegoaldearekiko mimetismoz ari dira. Borroka kulturala eta lan politikoa egin behar dira, beraz, elektoralismoan erori gabe.

HBk proposatzen du Iparraldeko erakunde politikoek autonomia handi bat beharko dutela, baina koordinazioa ere beharrezkoa dela. Txillardegik HBren izenean errieta ere egin zien EBkoei: «**Kanpotik begiratuta, Iparraldean EA eta EMA daude, eta EBren oihartzun gutxi entzuten da**». Eta aurreraxeago: «**Ez da oso ondo ulertzen zer den aurrera egitea eragozten dizue-na**», azkenik adierazteko lana arduraz egiten badute HB ere gehiago arduratuko dela hemengo egoera politikoaz.

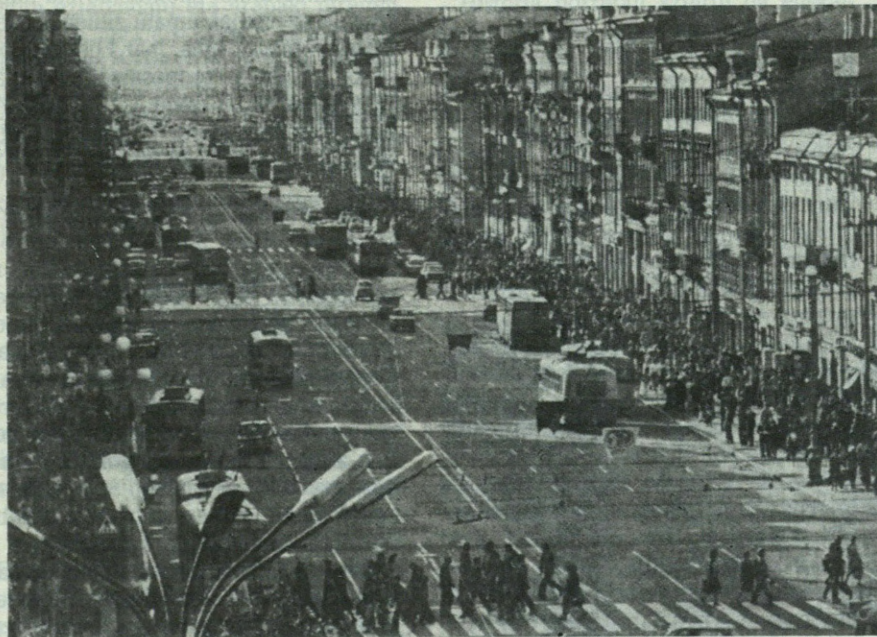
Beti ere HBrekiko harremanetan sartzeko gogoia adierazi duten EMakoen erantzuna ez da gozoa izan, HBk bere hautua egin duela konstatatutakoan. Hautu inportantea da eta eztabaida gogorra dakarrena. EBri dagokionez, urtarilaren 23an argituko dute HBrekiko harremanak justu nola zehaztuko diren.

Iñaki ZUBIONDO

Milioika koadro itzulikatu beharrez

Sobietar entresetetan, perestroikaren ordua, ja!

Urte zahar gauez Reagan sobietarrentzat mintzatu zen, eta Gorbaxov amerikarrentzat. Zorionak eta urte berri onak opa zizkioten elkarri. Desarmeari buruzko akordioez harro daude nonbait. Gorbaxov egonen da bereziki pozik, akordio hori sobietar diplomaziaren arrakasta handi bat izan bait da. Baduke Gorbaxovek pozik egoteko beste motiburik ere. Kezkaturik egoteko ere, ez du motiburik faltako: perestroika, hainbat kezka eta esperantzaren iturri. Berritze prozesua, poliki poliki, bere fase dehisiboetan sartzen ari da.

«Politika ez da Nievski perspektiba bezain zuzena», esan zuen Leninek

Azaroan abisu bat izan zuten erreformazaleek. Mosku aldeko Partiduaren buru zebilen Boris Ieltsin-ek bere dimisioa aurkeztu zuen. Gorbaxovek berak egin zion kritika samina, partiduaren

barnean «esizisioa» eragiten ari zela eta. Autokritika eginik utzi zuen bere postua.

Boris Ieltsin, perestroikaren bultzatzaile gartsuenetakoa, 1986ko urta-

Soldadu sobietarra Afganistanen

rrilez, Partiduaren kongresuaren prestaketan Moskuko konferentzia batean zerau esan zuena: «Berrikuntzara darman bidea, Komite zentralak proposaturikoa, formaz baizik ez dute onartzen askok (...) Neurriak dehisiorik gabe, militante gogorik gabe, apatia, lotsaz, koldarki ere hartu izan dira (...) Nik, komunista naizen aldetik, zera esan behar dut: Moskuk eta hiri honetako partiduaren erakundeak kritikari ihes egiten diotela (...) Kritika ez bait da fenomeno natural eta sano baten gisa perzibitzen, insulto pertsonal baten gisa baizik».

Glasnosta badago baina ekonomian...

Gero...urrutiei joan zen. Bere dimisioa, haatik, nahi eta nahi ez, Gorbaxo-

a da glasnostak apenas ukitu duen
bat

vek jasan duen lehenbiziko kolpe go-
gortzat interpretatu da. Erreformaren
prozesuak kontu handiagoa behar du.
Pasa den pare bat urte honetan, deus
oinarrizkorik ez da aldatu. Prestaketa
lana egiten ari da. Ikerketa lana. *Glas-*
nost-i dagokionean, jakina, errazago da:

giro politiko eta intelektualak bai eza-
gutu duela, denboraldi honetan, erabe-
rritze garrantzitsu bat. Kanpotik sarri-
tan hori ikusi ohi da. Bertako popula-
zioarentzat ere, aringarri bat da. Baina
funtsezko aldaketei begira dago jendea.

Ekonomiak, momentuz, bere hartan
bait dirau. Breznev-en garaietatik zeto-
zen bizioak eta okerrak hor daude, mu-
tigugaitz.

Kale salneurrien gorabeherak ditugu,

etsenplu batera. Horieta aldaketak
egongo direla, seguru bait da (aise es-
aten da baina: ogia, azukrea, olioak,
arraultzen prezioak 1954tik blokaturik
daude; haragi eta esnearenak, 1962tik;
garraioenak, 1946tik; alokairuenak,
1928tik). Han ordea Estatuak erabaki-
tzen ditu horrelako kontuak. Eta 24 mi-
lio produktuetarako salneurriak ezarri
beharra... 1988 honetan barrena zer-no-
raino igoko den jakingo omen da. Den-
bora behar da.

Urtarrilez, oraintxe hastekoa zen en-
trepresak eraberritzeko plana. «Hiru
A»ren gainean sostengatzen omen da:
autonomia, autofinanziazioa, autoges-
tioa. Hungriakoa gogora lezake, espe-
rientzia berri honek, diote espezialistek.
Eta batez ere: oso poliki. Abel Aganbe-
gian ekonomilariaren ustetan, paradoxa
bat azaltzen da hemen: gutxinaka gu-
txinaka egin nahi dira gauzak, baina
hartutako bidea halakoa da, non dena
aldatu gabe ezin aldatuko bait da ezer:
«sistemaren bihotza» ukitu gabe alegia.

Autogestioak emanen ditu buruhaustekak

Anartean, zenbat urtez «sistema hi-
brido» batean? Eta zer tentsioak eraka-
rriko ditu horrek? Ustez desestabiliza-
zioa areagotu baizik ez da egingo, siste-
ma berriak nahi duena berriz ez da de-
sestabilizazioa ukatzea, berataz baliat-
zea baino. Estatuaren zabaltasunak eta
indarrak, bestalde, bere alderdi txarrak
izango dituzte noski baina, abantaila
bat ere badute: Sobietar Batasunak ez
du izango —Hungriak-edo izan duten
gisa— prozesu guztia gain-begiratuko
duen «anai handi» bat ondoan.

Aurreneko bi «A» haiek ongisko asi-
milatzen baldin badira ere —eta hirurak
batera emango direla alde batera utzi-
ta—, *autogestioak* emanen omen ditu
buruhausterik gaitzenak. Izan ere, in-
kesten arabera, ez langileek dakite ongi
zertantsu dagoen, ez entrepresetako bu-
ruzagiek dirudite oso prest lantegiak de-
mokratizatu daitezen. Hainbat kuadro da-
go itzulikatu beharra. Denak batera jo-
ta, 18 milioi funtzionari dago Sobietar
Batasunean. Langile zintzorik egongo
da tarteka baina, berorri izango da
gainditu beharreko oztoporik txarrena.

Gorbatxov hasieratik dabil horretan.
«*Lotsagarri da* —esan zuen Tyumen-en,
85eko irailaz—, *gure aldetik xifra erral-
doiak, milioika tonelada petrolio eta
metro kubiko gaz erabili ditzagun, lan-
gile batek jakinarazten digularik, Nijne-
vartovsk-en estimulanterik gogo-biziga-
rriena zinemarako txartel bat izaten de-
la. Nijnevartovsk 200.000 lagunek hiri
bat da, eta ez du zine sala bakar bat
ere. Zer dute buruan Partidukoek, zer ekono-
mi sailaren arduradunek?» Tyumengo
hori, zenbatetan errepikatu behar, eta
beharko ez ote dute...?*

Erreformaren norainokoak aurten azal daitezke

Daitekeen beste arazo bat: enple-
gua. Langabezi masiborik ez da espero
baina, dozenaka milioika langilek alda-
tu beharko dute lanaz, datozen urtee-
tan. Trenbideetako berrantolatzeaz
125.000 langilek utzi zuten lanbide hori,
eta denak berkokatu omen dira, sail za-
balagoen berregituraketaz berriz zer
gertatu daiteke? Batzuek arazo hau
Gorbatxovek «emakumea bere zeregin
tradizionalelara» (etxera, alegia) itzuli
dadin egiten duen deiarekin lotzen du-
te.

Bestalde, merkatuaren zabaltzeak eta
estimulagarri ekonomikoek desberdin-
tasun berriak sorteraiziko ditu gizartean.
Horien aurrean, zer egin? Badago anitz
proposamen, baina soluzioak behar dira
jadanik. Eztabaida irekita dago. Komu-
nikabide gehienek perestroikarako dei
egiten dute, eta bide horretatik aparta-
tzen direnak salatzen dituzte, besterik
gabe (hala, mediorik masiboenak: *Trud*
—sindikatoen egunkaria, 18,5 milioi
ale—, *Komsomolskaia pravda* —gazte
komunistena, 13,5 milioi—, *Pravda*
—Partiduarena, 11,5 milioi— eta *Izves-*
tia —gobernarena, 7 milioi—, eta tele-
bistan...). Beste zenbait, mugatuago,
analisi, aztertze, zirikatze lanean ari-
tzen dira: *Ogoniok* —1,5 milioi ale— eta
Literatnaia gazeta —3 milioi— aldiz-
kariak...

Aurten, gure ustez, perestroikaren
norainoko batzu argitu ahalko dira. Pe-
restroika topo egiten ari da, oraintxe,
makinaria astun eta zaharkitu batekin.
Eragingo ote dion, interesatzen zaigu
batipat. Baita, herria *glasnostaz* zelan
baliatzen den ere.

PABLO SASTRE

Palestindarrak azkenean

Israelek okupa-
tzen dituen Zis-
jordia eta Ga-
zan borroka go-
gorrak gertatu
dira azkeneko
asteetan. Pales-
tindarrek beren
betiko erreibin-
dikapenei eutsi
egiten diete: hitz
batez esango ba-
dugu, autodeter-
minazioa. Israel-
darrek ez dute
hitzik entzun na-

hi horretaz. Hil-
dako ugari, dete-
nitu eta atzerri-
ratu anitz gerta-
tzen ari da. Liba-
non ere areago-
tu egin du bere
presioa israeldar
armadak. Mo-
mentuz ordea,
irtenbide bat es-
kain dezakeen
negoziaketari
buruz deus berri
esatekorik ez,
tamalez.

«Gure Bitxor»: koadrila bat Euskadin zezenketa bultzatzeko

Jende ezaguna daukate elkartean eta torero portugalдар bat hartu dute ikurtzat. Zezentzaletasuna hedatu nahi dute, eta Victor Mendes gure artean ezagutarazi, euskal arrazako aziendak promozionatzearaz gain. «Gure Bitxor» ipini diote elkarteari izena.

«Gure Bitxor» elkartekoak aireportura joan zitzaizkion bila, gero Euskadiko parafeak erakusteko.

1984eko arratsalde hartan Euskal Telebistaren ikusle asko geratu ziren harrituta: korrida bat euskarazko komentarioekin. ETBko informatiboetako aurkezle zen Bikuñak eta ordura arte Elhuyarretik eta euskarazko liburuetatik ezaguna genuen Iñaki Azkunek argitzen zituzten beren komentarioekin zezenketan ikusten zirenak.

Jendea bilduz joan dira geroztik. Koadrila osatu eta hainbat bilera, tertulia eta eskurtsio egina dute. «Gure Bitxor» izena jarri diote taldeari, estatutoak legeztatu, eta beren idoloa paseatu dute Euskaditik.

Emakumez osatutako zuzendaritza

Bilboko alkate Gorordo, Azkune bera, Bikuña, ETBn ari den Nere Abasolo... Hogeitamar bat dira oraingoz, Bilboko, Dimako, Bergara edo Azkoitiako. «Gure helburuak esplikarrezak dituk: geuk ondo pasatzea, Victor Mendes ezagutaraztea eta zezenketarako zaletasuna bultzatzea». Egoitz finkorik ez du oraingoz taldeak, eta Dimako «Arkaola» baserrian biltzen dira.

Nere Abasolo, emakume bat alegia, hor ikusteak harritu gaituela diotsagu Iñaki Azkunerri. «Hor arazorik ez da egon eta ez dago. Begira, zuzendaritza bost pertsonak osatzen dute eta bostak dira emakumeak: Dorita Nuevo, lehendakaria, Nere Abasolo, Alizia Suarez, Gixane Zorriketa eta Karmen Fernandez». ETBko makilaje gelan begiratu duenak ikusiko zuen Victor Mendesen agur autografoa.

Elkarte berriak jadanik zenbait ekin-tza antolatu du. Ganadutegi batzuk

Victor Mendes: banderilaririk estimatuenetako bat

Victor Manuel Mendes Marinhairen jaio zen, 1959ko otsailaren 14ean. Aita Vila Franca de Xira-ko auzitegian idazkaritza-burua zen, Santarem-dik gertu. Portugalgo ganadutegirik han daude, eta korrida ugari izaten da urtean zehar.

Musika ikasi zuen mutikotan, tronpetatik batik bat. Zuzenbide-fakultatean egin zion abokatu karrerari, baina 1975eko kontrairaultza saioak zirela eta hango giroan gustora ez zegoenez, utzi egin zuen bigarren kurtsoan. 1976an hasi zen zezenketa lanetan, banderilari gisa. 1978an azaldu zen Estatu Espainiolean. Gaztelera ez jakiteagatik prolema ainitz izan zuen, nahiz eta ingeles eta frantsesez ordurako ondo moldatu.

Querodo eta Pessoaen maitale

Zezen-hiltzaile kultura da Mendes. Literatura maite du, Iñaki Azkunek egin dako elkarrizketa batean aitortzen zuen legez. «Aro garaikidea dut gustokoena, baina oraindik joera erromantikoaren eragina duena. Querodo eta Fernando Pessoa aukeratuko nituzke. Horiek izan bait dira azken aldiko literatura portugaldarrean poesiaren arloan eraginik handiena izan dutenak. Baina Portugaleko lanik bikainena Errenazimentuko poesia epikoa da».

Ezkongabea da. «Ni orain burubelarri zezenetan ari naiz, eta oraindik asko falta zait nire lanbidean egokiena litzatekeen mailara iristeko. Nire gaztaroa izan ere horretan eman dut. Baina zuk badakizu zezenetan askotan emakumea oportunitate-arazoa toreatzailearen interesaren ondorio baino gehiago izaten dela».

Banderilak jartzeko lanetan da sona handikoa Victor Mendes portugaldarra.

Zezena al da toreatzailearentzako obsesio bakar eta eksklusiboa? Horixe galdetu zion Azkunek. «Zezenaren inguruan badira beste gauza batzuk ere. Garrantzitsua da zezenetarako bizitzia; zeure osasuna ere arriskutan bait dago. Horretan saiatu eta horretarako prestatzen ez bazara, psikologikoki eta fisikoki ez zaude behar den mailan. Baina maitasunera itzuliz, hala eta guztiz ere emakumearen partehartzeak garrantzia du gizonarentzat; toreatzaileak izan ere gizona da eta beharrezko ditu gauza batzuk; bihotza ere bai bait dauka. Gainera zenbait momentutan logikaz fisikoki eta psikologikoki emakumea behar da».

Estetika zentzuak du arduratzan

1982ko abuztuaren lehen estrainatu zen Euskadin, Azpeitiako plazan. Eta ikusle asko hunkitu omen zituen. Go-goan dauka Ojeda eta Nimeño II. arekin batera aritu zela toreatzen, toreatzaileek oso memoria ona bait dute. «Gu honegatik, honekin eta honetarako bizi gara. Benbetan hortik, horrekin eta horretarako bizi denak, bokazioz bizi denak, gauza horiek grabaturik ditu». Gerroztik Gasteiz, Iruñea eta Baionan ari-tua da.

Banderiletan da ona, espeziala, Mendes, eta horrek eman dio sona bere ize-nari. Ahulena ezpatarekin aritzen da, portugaldarra izaki, eta urte luzeetan zezenik hil gabe banderiletan arituta.

Banderilari eta toreatzaile ona izateko dantzari ona izan behar al den galdetu zion Azkunek. Erritmo, distantzia eta konposizioaren zentzua eduki behar al da? «Toreaketan niretzat garrantzitsua da distantzia eta estetikaren zentzua edukitzea da. Baina guzti hori teknikan oinarritzen da, eta teknika ez da goizetik gauera eskuratzen. Ofizioz eta denboraz lortzen da, eta erabat ez da inoiz lortzen. Izan ere zezenak baldintza batzuk ipintzen dizkizu, eta nahiz eta zezena zuk logikoki eskaintzen dizkiozun eraginei erantzuteko aukeratu eta prestatua egon, askotan logika horretatik irten egiten da, eta orduan...».

Victor Mendesek sinesten du torea arte edo ariketa burutsu bat dela. «Burulan etengabea. Inprobisatu egin behar da. Inprobisazioa toreaketan etengabea da. Toreaketan, bizimoduko beste gauzetan bezalaxe, nor berak bere burua gai ikusten duenean eta bere buruan konfidantza duenean, bertute bat eduki behar da: momentua heldu arte zain egoten jakitearen bertutea. Baina momentua iritsitakoan prest egon behar duzu eta ihes egiten ez diozu utzi behar».

AGINA

ikusten izanak dira, tertuliak egiteaz gain, eta joan den abenduan konbidatuta ekarri dute peñari izena ematen dion Victor Mendes, Euskal Herria ezagutze- ra. Estatutoak, berriz, legeztatuta dauzkate. «Eta euskaraz legeztatu ditugu Gasteizen», diosku Azkunek. «Ez naiz izenak ematen hasiko, baina badituk hemen euskal kulturako hainbat elkar-te paper guztiak erdara hutsean aurkeztu dituztenak». Orain estatutoak espainolera eta portugesez ere itzuli dituzte.

Urrutira jo dute «Gure Bitxor» elkar-tekoek beren toreroaren bila. «Batetik bere toreatzeko era gustatzen zitzai-gun. Plazan oso ona da, eta plazatik kanpo zer esanik ez. Torero izateaz gain kultura handiko gizona da, uni-bertsitarioa eta oso jantzia».

Ongi dakite, bestalde, zezenketa oso eztabaidatua den Euskal Herri honetan istilurik ez dutela faltan izango. Dono-tian zezenplazaren kontra dagoen mugimendua lekuko. Iñaki Azkuneraren us-tez, «zezenei buruzko polemikak 500

urte baino gehiago baditu gure Herrian. Batzuetan erlijioa izan da aitzakia, ekonomia beste batzuetan, ekologia ere bai». Istiluen beldur ez direla, eta beren bidetik lasai jarraituko dutela diote.

Ekologistekiko prolema? «Gure artean ekologistak ere badira. Guk gure egoitza bezala erabiltzen dugun 'Ar-kaola' baserria Andoni Errekagorrirena da eta bera da Bizkaiko larre-behiak suntsitzetik salbatu dituen. Ez ekolo-gia zer den...».

AGINA

Nafarroako Polizia Foralaren berregituraketari erantzuteko asmoz

“Foru zaintzaileen elkartasuna”, sortu berri den sindikatua

“Sindicato de la Policia Foral” delakoa, Foru zaintzaileen Elkartasuna, 1987ko urriaren 13an sortu zen, eta 1.987ko azaroaren 5ean aurkeztu zituen bere estatutuak Nafarroako Gobernuaren Lan eta Segurtasun Sozialerako Sailaren aurrean. Foru erakunde honetako 133 funtzionarietatik 130 daude dagoeneko sindikatu berrian. Beraiekin hitzegin dugu.

Foru Zaintzaileen Elkartasunaren lurralde barrutia Nafarroako Foru Komunitatea da eta Funtzio Publikoaren Estatututik kanpo geratzean funtzionari hauek administratitzarekin zuzenki negoziatu ahal izateko sortu duten erakundea da. Egun, Foru Erakunde honen dituen 133 funtzionarietatik 130 dira sindikatu berri honetan sartu direnak, ia %98a.

ARGIA.— Gaiari heltzeko, zein izan da Foru Zaintzaileen bilakaera historian zehar?

FORU ZAIN-TZAILEEN ELKARTASUNA.— Hastapenak aski korapilatsuak dira. Historian zehar beti izan da Nafarroan seguritateaz arduratu den erakunde armaturen bat. 1964an “Errepi-deetako Polizia” zena Nafarroako Foru Zaintzaileak izatera igarotzen da eta erakundearen zuzendaritza Foru Diputazioako Lehendakariordearen esku geratzen da, frankismo garaian Lehenda-

karia Gobernadore Zibila bait zen. Eginbeharrak zabaltzearekin, errepi-deak zaintzeaz gain, Diputazioaren aginduak bete eratzen, herri mailako agintariak laguntzen, biztanlegoa babesten, eta Diputazioaren menpeko kompetentziak betetzen hasten da erakundea. Une hartan 50 lagunek osatzen zuten taldea eta militar bat zuten buru.

Hurrengo urteetan hainbat gora-behera jasan behar izan zituen erakunde honen. Eta 1985ean 86 pertsonen osatzen zuten taldea. Betebeharrak areagotzen doaz, horrela, Nafarroako Aurrezki Kutxak zaintzea beren ardura da. Zer esanik ez Nafarroako Jauregia zaintzea, babes lanak egitea, Nafarroako Autobi-dea ikuskatzea, larrialdi zerbitzuak koordinatzea, pertsonalitateak babestea, eta joku eta ikuskizunak zaintzea. 1987ko “Foruaren Hobetzerako Legea”—ren ondorioz, “Nafarroako Polizia” deitu Agindua argitaratzen da,

egun dituen 133 partaidetarinoko hazkundera posible eginez.

A.— Zeintzu dira egun erakunde bezala dituzuen betebeharrak?

F.Z.E.— Betebeharrak lau sailetan banatzen dira bereziki: bidezaintza; foru erakundearen menpeko egoitzen zaindaritza; agintariak babestea; eta joku eta ikuskizun publikoak ikuskatzea (zenketak, jokurako makinak, e.a.).

A.— Zein dira zuen helburu nagusiak sindikatu bezala?

F.Z.E.— Hauetxek: Foru Zaintzailetako profesionalak ordezkatzeko Administrazaren aurrean beren eskubide sozial, ekonomiko, profesional, eta kulturalak defendatzerakoan; Elkartasuneko partaideen nahiz edozein Foru Zaintzailearen izen ona indartu eta defendatzea; Nafarroaren zerbitzuan egongo den Foru Zaintzailetza zibila, autonomia, profesionala, etikoa, eta moderno lortzea; erakundeari dagokion edo egoki dagokioren funtzionari legegintzan parte hartzea, legeak aurrakusten dituen arauak jarraituz; edozein profesionalen merezi duen prestakuntza lortzea Administrazarengandik; eta antzeko helburuak dituzten beste sindikatu batzuekin elkarkana bilatzea eta beste nazioarteko nahiz bertako polizia sindikatuak harreman kultural nahiz profesionalak indartzea.

A.— Zuek aipatu helburuetako bat erakunde zibila lortzea da. Zehaztu-

ko al zenukete apur bat gehiago puntu hori?

F.Z.E.— Burua militar bat izan ordez Foru Zaintzaileak egunero landu behar dituen gaitan jantziago egongo den pertsona bat eduki nahi dugu, buruzagitza postu hori inork bete behar badu horra karrera administratibo bitartez edo meritu lehiaketa bidez iritsitako Foru Zaintzaile bat. Guk buruzagi zibila nahi dugu. Hau lortzeko arazoa "Ley de Fuerzas de Seguridad del Estado" delakoan datza, honek gure burua militarra izatea behartzen du eta. Hori da une honetan dugun arazorik larrie-

na, Estatuak inposaturik dator. Beraz, lege hori aldatzea lortzen ez dugun bitartean jai dugu.

Autonomo esatean, libreki funtzionatuko duena esan nahi dugu, inolako interferentziarik gabe. Halere bi puntu hauek erabaki politikoen baitan daude. Dena den, legearen ondorioz egin behar den Araudiaren zain gaude.

A.— Eta zer lortu nahi duzue zuen gisako sindikatuetik harreman sozial eta kultural horiekin?

F.Z.E.— Hasera batetan bederen gainerako polizia sindikatu eta elkarteeki-

ko harremanak finkatu nahi ditugu, batez ere polizia autonomikoen sindikatuekin, hala nola Ertzantzako ERNE eta ELA-rekin, eta "Mossos d'escuadra"-koekin. Era berean, Nafarroan "Segurtasun Batzordea" sortzen deenean herrialde osoko udaltzainen koordinakuntza gure eskutan egongo denez gure betebeharrak zabalagoak izango dira eta zenbait sindikaturekiko harremanak finkatu beharko ditugu gure negoziaketak aurrera atera ahal izateko. Horrela, adibidez, UGT-ren Zerbitzu Publikoetarako Federakuntzarekin harremanetan jarri beharko dugu. Beraz, gure helburuak ahanzi gabe, gainerako sindikatuarekin harremanak izaten saiatuko gara.

Nazioarte mailan berriz, federal kutsuko herrietako polizia sindikatu eta elkarteekin harremanak lortu nahi ditugu, adibidez Alemania, Suiza, eta antzeko herrietakoekin. Era berean I.P.A. (Nazioarteko Polizien Elkarte) erakundearen bitartez harreman kulturalak sakondu nahi ditugu, elkarte honetan Europa osoko udaltzain eta poliziak biltzen bait dira.

A.— Transferentzien ondorioz zuen betebeharrak ugaritzen doaz. Foru Zaintzaileak Nafarroa osoan zehar barreiatzeko proiekturik ba al dago? Bidezaintza transferentziak iristean Guardia Civilaren ordezkatzeara egingo duzue, ala elkarlanean jarraituko duzue?

F.Z.E.— Jakin badakigu lege gintzaldi honetan erakundearen hazkunde nabarmena eman dela, agian 300 partaidetara iritsi arte, baina "Nafarroako Polizien Lege Organikoa" delako horren garapenaren zain gaude. Hori argitaratu arte ez dago ezer esaterik.

Bigarren galderari dagokionez, hori erabaki politikoa denez guk ezertxo ere ezin genezakela esan aitortu behar. Halere une honetan eskumen horiek gure gain hartu eta betetzeko bitarteko eskasia nabarmena dugu. Adibidez, eskumen horren barnean legoken "Argiketa Zerbitzua" eratzeke 12-14 lagunekoa taldea beharko litzateke eta hori gaur egungo egituraketaren barnean kopuru handiegia litzateke posible izateko. Oraindik urrun dago hau.

Halere, eta gai honekin loturik, Europako Legebiltzarrak emandako xedapen baten arabera errepide nazionalen Estatu poliziaren presentzia ezinbestekotzak jotzen da. Ertzantzarekin ez gara oraindik bildu eta ez dakigu nola konponduko duten arazo hau. Beno, eta guk ere hor dugu arazoa. Beraz, Guardia Civilaren erretiratzea ez dago gure eskuetan, Estatu Gobernuak emandako legeen eskuetan baino.

AKERBELTZ

**BIDEO ETA FILMEEI AHOTS, HOTS ETA MUSIKA
EZARTZEKO PREST**

ZBI SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA - SAN ROKE AUZOÀ Tf 46 29 64 - 45 96 29

Denda txiki askoren etorkizuna
zalantzan dagoen bitartean

Urtarrileko beherapenak,

salneurriak dantzan

kontsumitzailearen lilurarako

'Urtarrileko aldapa gora' etxe gehienetan sentitzen den gauza da. Dirua ez dago soberan eta halaz guztiz ere etengabe jotzen dugu hilabete honetan 'beherapen' en eraginez erostera. Kontsumitzaileak behar ala ez erosi egiten da egunotan. Arropa eta zapatak bereziki, modaren pean eta konpetentziarik handiena pairatzen duten artikuluak. Kate handiek egunotarako stock bereziak prestatzen dituzten bitartean, dendari txikiak elkarren arteko lehian ari dira beren etorkizuna iluntzen. Goazen ordea kalera.

Estadu espainolean bi komunitatek soilik dituzte merkataritzarekiko gora-beherak definiturik, Catalunyakoak eta hemengoak alegia. Hasiera batetan, 1.981. urtean, Kontsumitzailearen Estatua onartu zen eta 1.983. urtean berriz, aipaturiko merkataritzarako legea. Azken lege honekin, egun hainbeste nahasten gaituzten hitzak, saldoak, beherapenak, likidazioak... definitu eta arautzen dira.

Erosterakoan jakin beharrekoak

Beherapenak, urtesasoi bukaera edota moda denboraldien aldakuntzaren ondorioz merkataria ekoizpena merkeagotuz egin ohi dituen salmentak izango dira. Ekoizpen hauek ez dira ez hondaturik, ez salmenta hauetarako erosiak izango, eta beherapenen data

baino hilabete bat lehenagotik merkatariren eskutan beharko dute izan. Hau da, beherapenak ipini baino, lehen zegoen ekoizpen berak izan beharko dute, kalitateak ez du inolako beherapenik pairatuko. Urtean zehar, neguan behin eta udan beste batetan soilik egin ahal izango dira. Saldotan, aldiz, jadanik erabiltzen ez diren edota hondaturik diren ekoizpenak salduko dira; merkataria ekoizpen horren salmentaren arrazoiak ematera behartua dago. Likidazioak, beste arrazoiaren artean, ezbeharren bat, negozio aldaketa edota honen uztea suertatzen denean gertatzen da.

Hau honela izanik, merkataria hainbat handinahia asetu asmoz hortxe ikusten dira eskaparate berean hiru

**ORAIN
BALIO NA**

txarteltxo nahasturik, beherapenak, likidazioak, saldoak. Sarritan, beherapenen salneurri motzek itsuturik kontsumitzailei ziria ederki asko sartzen zaie. Denon belarritan entzuna da holding eta kate handiek zehazki beherapenetan saltzeko erosten dituztela kalitate txarreko ekoizpenak. «Fraude hauek argitzea, dio Josu Sanz-ek, Administralgoaren eginkizuna da, kontsumitzaileak ezin du hori egin, ez du gaitasunik, gehienez hori kontrolatzeko presioa egin dezake. Hala ere, nik ez daukat fraude horien frogarik».

Legea nola toreatu

Azken hiru urteotan Administralgoak zertxobait konpondu badu ere, batez

ere ikuskatzaileen lanari esker, ehundaka milioitako irabaziak ematen dituzten fraudeak kontrolatzeko gorriak ikusi beharko ditu, merkataria nahiz beherapenetarako produktu eskasak erosi legeak arautzen duen hilabete bat lehenagotik izan dezake bere biltegietan eta legalki frauderik ez da. Hori jakin ahal izateko «Administralgoaren ikuskatzaile bat dendara joan daiteke eta une horretantxe dauden produktuen albaranak eska ditzake guztia zuzen dagoen kontrolatzeko, hori ez badu egiten Administralgoa negligentzian erortzen ari da».

Hala ere, diru hotsa baino diru zala-parta eragiten duen negozio honetan kate handi hauek legea erraz gaintsi dezakete kontsumitzaileen indefentsioari esker eta egundoko etekinak erdietsi. «Dendariak esan dezake: 'hemendik hilabete batetara beherapenak jarriko dizkiat', harreman guztiak egiten ditu, stock-atzen ditu nahi dituen datarekin, hau da, egiten da produktu bat beherapenetarako, legeak jartzen du epe bat, epe hori beteta dago, nork esan dezake lege barruan gauzak egin ez direnik. Hori fraude bat al da? Ez. Legea horrela badago, ez».

Itsutasun eta liluraren tranpa

Legea toreatzea erraza bada eta beherapen garaitan erosten diren zenbait artikuluren kalitateari begiratuz hori sarritan suertatzen dela nabaria denez,

aukera gutxi geratzen zaizkio kontsumitzaileari. «Beherapenetarako eginiko produkturik ez egitea ilusio bat da gaur egun».

Orduan erosleak berorrek ipini beharko ditu erosketaren irizpideak: garbi izan beharko du kalitatezko produktu baten aurrean dagoen ala ez (askotan zail samarra hau ere), atsegin badu, prezioari begiratu beharko dio eta honek merezi duen ala ez. Kontutan izan behar da ere, zenbait eroslek kapritxoz erosten duela, produktu hori erosteko beharrik ez bait du eta beste jende batek gestio ekonomiko bati errentabilitate handiago bat ateratzeagatik beherapenetan erosten duela, «orokorrean, jendeak ez du garaitan diru gehiago gastatzen, jendeak ez du objetiboki diru asko gastatzeko, posible da negua oraindik hastear dagoenez orain erostea eta gainera merkeagoa ateratzen zaiola, hau errentabilitasun arazo bat da».

Erosleak beherapenetan erostera koan, urteko beste sasoietan bezalaxe, artikularen kalitateaz esiji dezake. Edozein zapata pare, gona, edota galtza erosi baino lehen probatu ahal du, etxera eraman eta inolako okerririk somatzen badu artikulua aldatuta edota dirua eska dezake, eskubide berberak bait ditu beherapenetan; ez da legezko zenbait dendarik botatzen diguten lelo hori, «zer nahi duzu bada, botoi hori ez da ezer, etxera joan eta bertantxe josi, beherapenetan gaude». Prezioa da beheratu behar duten gauza bakarra.

Denda txikien birmoldaketa iristear

Arropa eta zapata dendak dira ohi-turaz eta halaberharrez 'beherapen' en burrukan sartzen direnak. Sektore hauetan besteetan baino dexente handiagoa da konpetentzia eta denboralditik denboraldira aldatu beharra daukate stocka modaren aginduz. Dendari txikiak 'beherapen', 'saldo' eta 'merkealdi' en lehiari hasten dira elkarren artean, batek baino gehiagok denda itxi behar izaten duelarik urtea galaraz amaitutakoan.

Enpresa mentaliterik ez

Horren zergatia sektore honek jasaten duen krisisean ikusi beharko litzateke. Eskaintza handia dago eta eskaria ez da dendariak nahi adinekoa. Honela uler daiteke abenduan bertan zenbait denda 'beherapen' etan hasia izatea, nahiz eta legezkoa ez izan Urtarrila bitartean.

«Berezia da Donostia denda kontutan—dio Eugenio Tamaio dendariak—. Oihalgintza arloan bereziki. Lurraren prezioa dela eta, lokalen prezioetan dagoen desmadrea dela eta, denda handiak desagertzen ari dira eta horien ordeza denda txikiak bihurtzen ari dira. Ama-alabak dendan jarri eta horrela. Ez dute enpresa mentalitate batekin lan egiten. Lokala erosten dute eta birbaloratzen ari den inbertsio bat bezala hartzen dute. Negozioaz aparte inbertsioa. Nere ustez lokala negozioaren inbertsioan barruan sartzen da eta horren amortizazioa eta kontutan hartu behar da. Donostiako hauek ordea lokalean inbertitzen dute, gero, lanik gabe daukaten alaba edo emaztea horretan jartzen dutelarik. Katgoria eta profesionaltasuna galtzen du horrela».

Negozioa horrela antolatzeak ekarri du Donostian hainbeste lokal berri irekitzea eta berehala istea edota traspasatzea. Azken bi urte hauetan eten gabe eman da mugimendu hau, makina batek denda ireki eta laister itxi behar izan duelarik.

Kate handiak, txikiak lehiari

Honen aurrean kontutan hartu behar da kate handiek ere denda handiak irekitzen dituztela eta izugarritzko konpetentzia sortzen dutela sektorean.

rean. 'Zara' katearen kasua da azken urteotako ezagunenetakoa arropa dendatan. 'Corte Ingles'a, 'Cortefiel', 'Mamut', 'Pryca', 'Eroski' eta horrelak ere dendari txikiak eskain ezin ditzaketan prezioak eskeintzen dituzte. Dendari txikiak ezin dute hauekin konpetitu eta beraiei artean sortzen dute 'beherapenen burruka', normalean txikien arteko elkarteta izango litzatekeelarik handien aurrean beste eskaintza batzuk egin ahal izateko.

«Komertzioaren etorkizuna elkarte komertzialetan dagoela uste dut. Gremio elkarteetan edota kale edo auzo elkarteetan. Elkartu beharra dauka komertzioak. Baina asko kostatzen da. Asko mugitu naiz ni hemen 'Legazpi' kaleko dendariak biltzeko eta zenbait gauza eskaintzen ditugu elkarrekin. Zaila da ordea elkarren arteko konpetentziatik atera eta elkarrekin lan egitea».

Europako legeetara

1992. urteari begira denda askoren istea iragar daiteke. Denda asko dago orain familiaren sakrifizioari esker irauten duena. Ordu eta egun guztiak lan eginez aurrera ateratzen diren dendak, baina ondo begiratu gero 'galtzen' ari diren dendak. Artikulu ezberdin asko salduaz, merkatuaren arauak betegabe daudelarik, zergak tranpeatuz... EEn legeak indarrean jarritakoan berriz traba handiagoak egongo dira denetarik saltzen duten dendak mantentzeko. Zerga handiak izango dira, arautegi estuagoak... Azken finean dendari txikiak bere negozioa birmoldatu egin beharko du. Berak galduko du bestela.

«Nik uste, kontsumitzaile bezala, lege honek kontrolatu egiten dituela beherapenak urtearen zehar. Zergatik izan behar dute data hauetan? Kontsumitzaile bezala, dio Eroskideko zuzendariak, ez dut ondo ikusten hori. Kontsumitzaileak behar duena da merkatuan izugarritzko konpetentzia egotea eta horretaz aprobetxatzea. Denda batek gaur ipintzen baditu beherapenak, beste batek hemendik bi hilabetetara, ondokoak hemendik lau hilabetetara, kontsumitzailearentzat ona da hori. Nik ikusiko dut ze nolako prezioak dauden denda honetan eta hartan, eta produktuaren kalitatea eta diseinua interesatzen bazaizkit, erosiko dut ala ez».

Merkatu libre batetan bizitzea kontsumitzailearen onurako izan daiteke, denden elkarren arteko konpetentziak prezioak jeitsi bait ditzake baina arrain handiak txikia irenstearren arriskua dago eta merkatua indartsuaren kontrolpean geratzearren arriskua ere bai, eta

ondorioak kontsumitzailearen kaltetarako bihurtu daitezke. Ez da iritzi berekoa Josu Sanz, «konpetentzia handitzea eta prezioak jeistea, guk, kontsumitzaileok, posibilitate handiago izatea da, agresibitate handiago bat dagoelako. Administralgoak esatea beherapenak data honetan eta honetan, merkatuaren posibilitateak kontrolatzea da. Eskara-eskaintza erako gizarte batetan omen garez, horiek dira merkatuaren motorra. Administralgoak kontrola dezala fraudearen asuntua eta motor hori utzi dezala, nik erabakiko bait dut noiz eta non erosi».

JOXE MOLLARRI

N. ARRASOIA

BOKARTA

Mora
Txeroki

IKUSI NUEN LEHEN ALDITIK
SUSMAGARRIA IRUDITU
ZITZAIKAN, BADAIZUE, IKER-
TZAILEEN G'GARREN SENTIDOA.
HORI ZELA ETA TIBA JARRAITZEA
ERABAKI NUEN EA ZER
ARRAIO EGITEN ZUEN

PERTSONA BAT JARRAITZEA, EHIZTARIAK
BERE HARRAPAKINA JARRATZEN DUEN MODUK

POLIKI POLIKI, MEMENTU-
RIK EGOKIENA ITXAROTEN

IXIL IXILIK
KONTURATU EZ DADIN

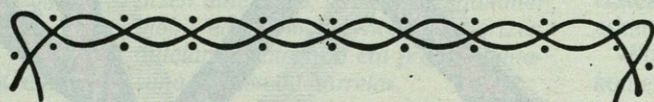
MALTZUR JOKATU
BEHARRA DAGO,
MATUSSIAK LEHOIEN
ATZETIK DABILTZAN
BEZALA

HURA ZEN MOMENTURIK EGOKIENA,
DUDARIK GABE, BAINA HAINBESTE
JENDEZ INGURATURIK, AWTZINDARI
IRAUTZAILE BAT GTE?

GORA BESO JIEK, ZENBAIT
AZALPEN EMAN BEHARKO
DIZKIZU POLIZIARI

LA CASA DEL CAFE

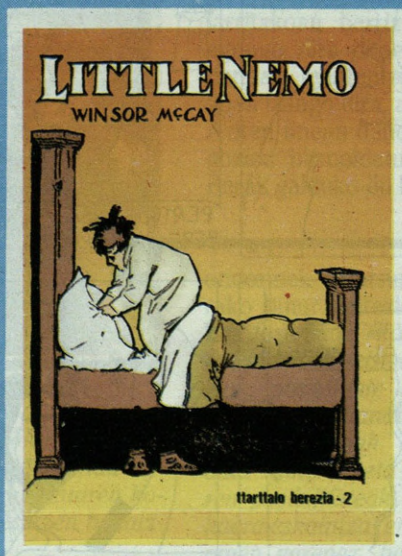

Zure Etxeko Kafea

San Martzial 19 Telf. 424512

DONOSTIA

EZ UTZI IRAKURRI GABE

NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

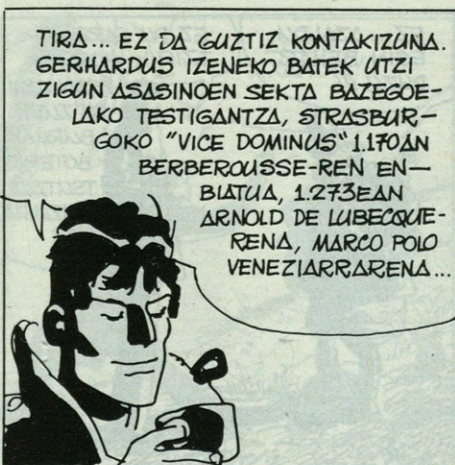

ZAHARRAK EDOZEIN PRINTZE
BERE ORDEZ HILTzea NAHI ZUENEAN,
GAZTEETAKO BATI ESATEN ZION:
"JOAN ETA HIL EZAZU GIZON HORI.
ITZULTZEN ZARENEAN, GURE PARADI-
SORA BUELATU AHAL IZANGO DUZU..."
ETA PARADISO HORREGATIK...

... ARRISKU
GUZTIEI AURRE
EGITEKO PREST
ZEUDEN.

IXTORIO
POLITA...

TIRA... EZ DA GUZTIZ KONTAKIZUNA.
GERHARDUS IZENENKO BATEK UTZI
ZIGUN ASASINOEN SEKTA BAZEGOE-
LAKO TESTIGANTZA, STRASBUR-
GOKO "VICE DOMINUS" 1.170AN
BERBEROUSSE-REN EN-
BIATUA, 1.273EAN
ARNOLD DE LUBECKUE-
RENA, MARCO POLO
VENEZIARRARENA...

... MONGOLEK "ALUH
AMUT" BIRRINDU ETA
HOGEI URTE BERANDUA-
GO ARRANO-KABIA ETA
ASASINOAK AZERBAIJAN
ERRUSO ETA PERTSIA-
RREKO MENDIETAN SAKA-
BANATU ZIREN, HORRELA
BUKATZEN DA ESKU
BELTZ PERTSIAR MODUKO
HORI...

TXARTO INFORMATURIK ZAUDE
CORTO MALTESE,
ASASINOEN
SEKTAK
ONGI
ETORRIA
EMATEN
DIZUE !!!

LASAI
BAZAUDETE EZ
ZAIZUE EZER
GERTATUKO.

ZER GERTATUKO DA
BAHIARREK JAKITEAN
BERE TXOFERRA TRAI-
DORA

NORENTZAT
TRAIDORE?
ZERGATIK
?

TRAIDORERIK
BADA, BAHIA
BERA DA. MUNDU
GUZTIA TRAZIO-
NATZEN DU ETA
BERE INTERES
BAKARRAREN
ARABERA JO-
KATZEN DU.
GUK EZ 'GU-
RE BURUE-
KIN FIDELAK
GARA.

ORAIN, GOAZEN
IZKUTUKO HERRI-
RA. MENDIKO
JAUNAK ERABA-
KIKO DU ZUIEN
ETORKIZUNA
...

BIDE LUZEA DUGU
EGITEKO.

PASEOAK
POLITAK
DIRA.

ZE GA-
RRANTZI DUGU
GUK AGURE HO-
RRENTZAT ?

PENTSATU DUT BAHIAHREK
ZUENGAN HORRELAKO
INTERESA BAZUEN...
ZERBAIT BALIO
DUZUELAKO
IZANGO ZELA.

... ETA HORREGATIK EKARRI ZAITUZ-
TE HONA, NIRE
GURASOEK LAPUR-
KETARAKO ARTE
NOBLEA LANTZEN
DUTEN
EREMUETARA.

HOR GOIAN DAGO
ALAMUTH BERRIAREN
GOTORLEKUA.

EZ ZAIT
BA OSO
HANDIA
IRUDITZEN...
ANBIZIOAK
HANDI ETA
BITARTEKO
GUTXI.

ZER ARI ZARA
MARMARKA
?

LUZEEGIA
AZALTZEKO.

EZ... AZALDU
EGIN BEHAR
DUZU !!!

EZ DU GARRAN-
TZIRIK, HORREK
ESAN NAHI
DU ZUEN
BURUAK
BOTERE-
TSUTZAT
DITAZUELA
...

BESTE ZERBAIT DA ORAIN
KEZKATZEN NAHIENA... GU HIRUROK,
EMAKUMEZKO BIAK ETA HIRUROK,
EZ DUGU EZER BALIO, ATERA AHAL
DIZUGUN
DIRU
ESKASA
EZ BADA.
ZER
EGINGO
DUZU
GUREKIN
?

HARA BA... EMAKU-
MEAK GUREKIN GERA
DAITEZKE.
ETA ZU, BETI
ERE BERRIRO
SALMENTA
EGIN
DEZAKEGU
BAHIA-
RREKIN!

E...
PSSST...
PSSST!!!

ZER GERTATZEN
DA ?

KURIOSOA...

... EZ DA ABOTSIK
ENTZUTEN, EZ
ETA ZARATARIK...

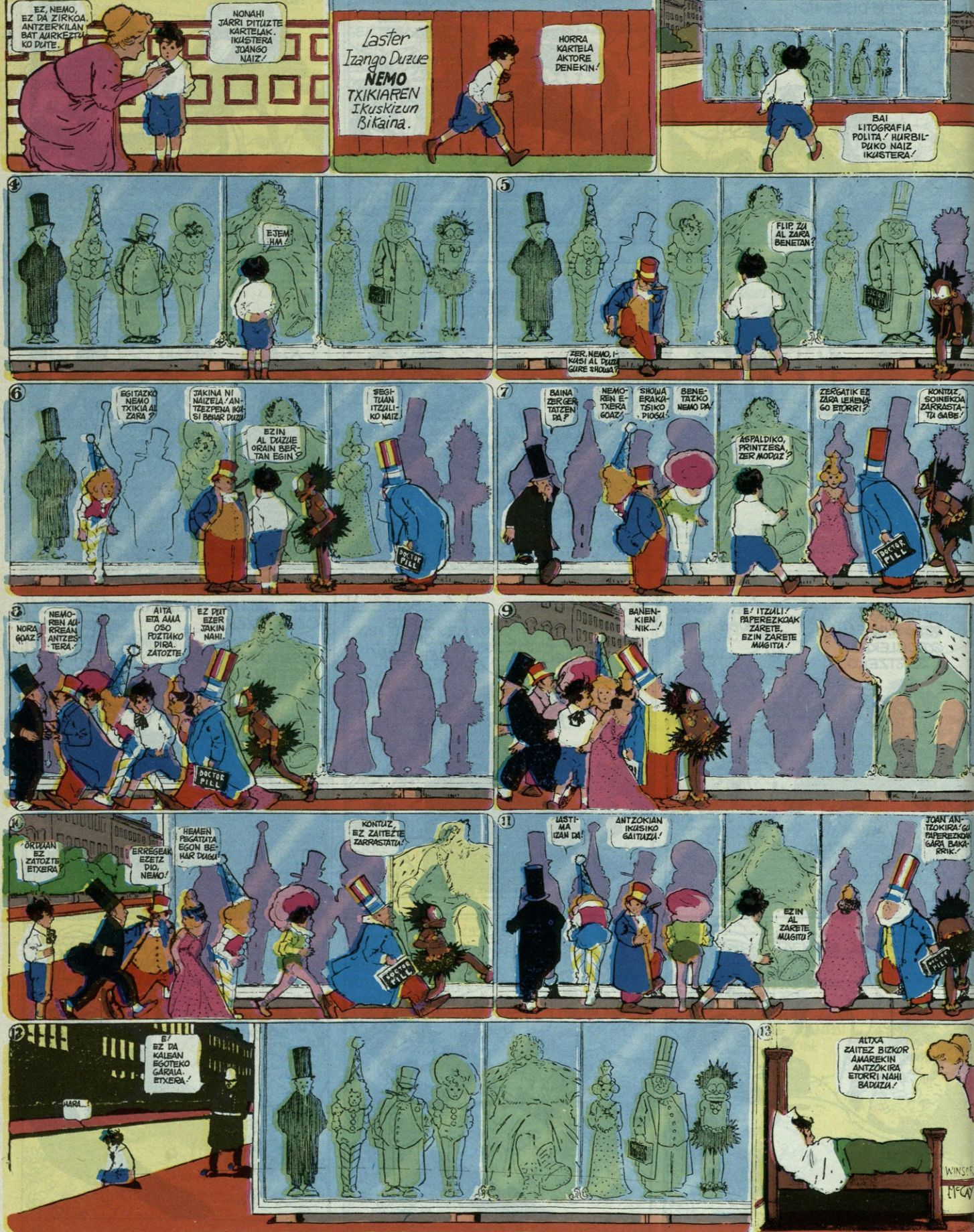
ZERBAIT GERTATU BEHAR
IZAN DA... DUELA
LAGU EGUN
ALAMUTH
UTZI
GENUENETIK.

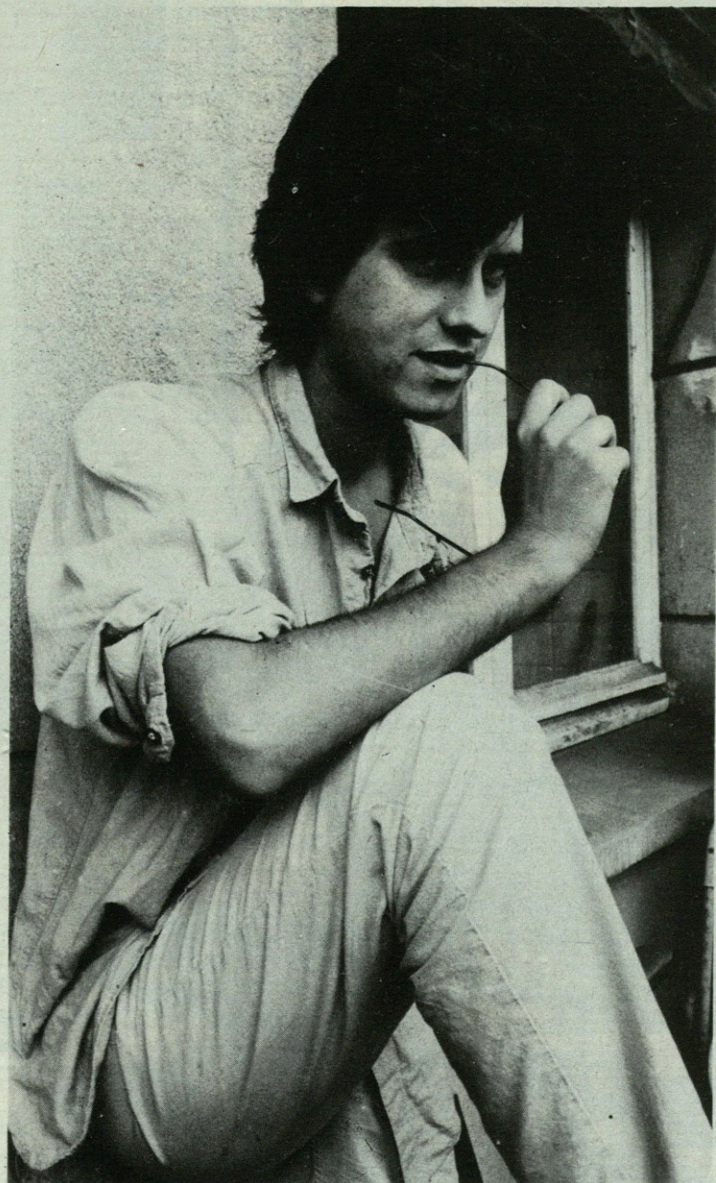

LITTLE NEMO IN SLUMBERLAND

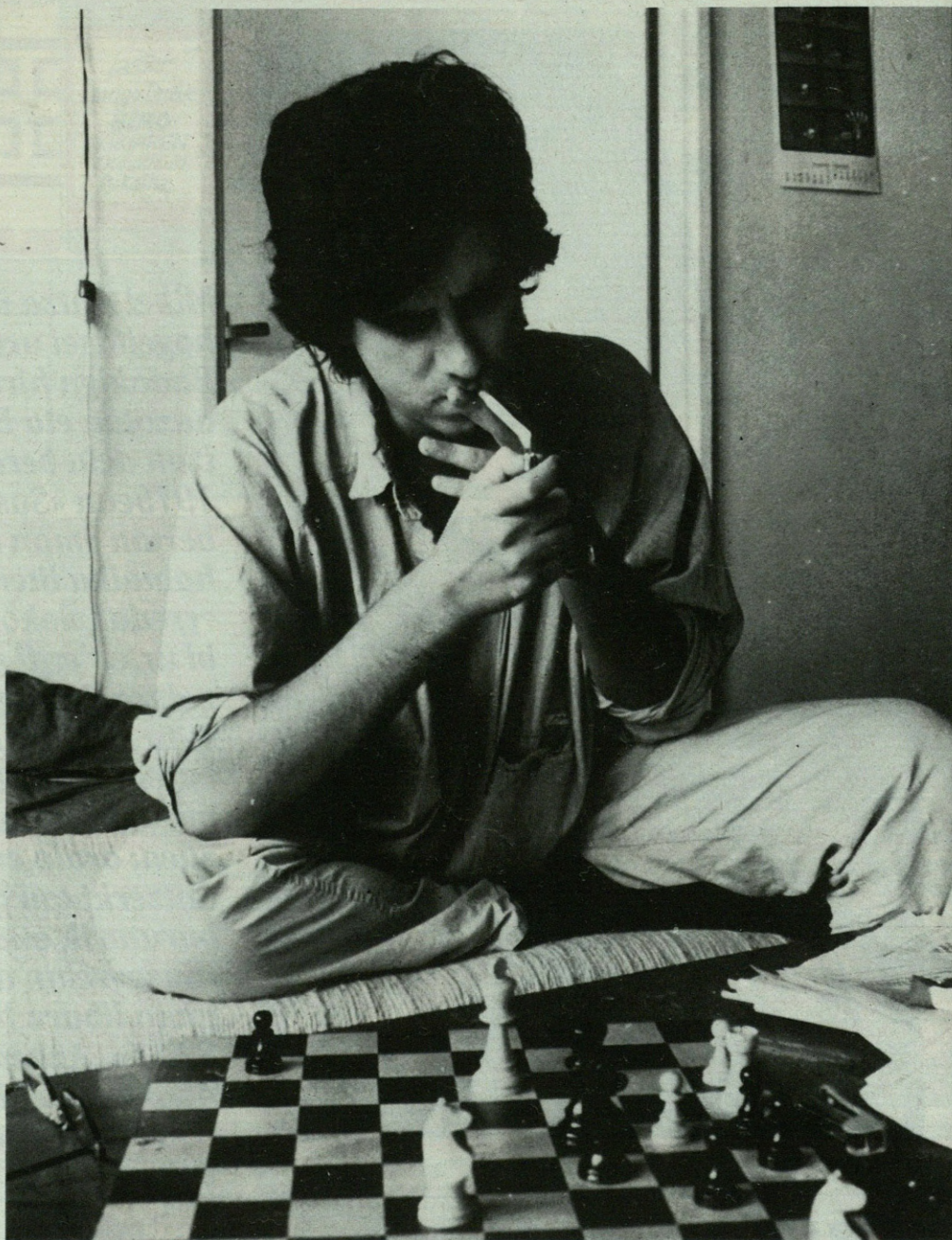

Mikel Antza idazle gaztea duela hogeitasei urte jaio zen Donostian. Badakigu hiri horretako zenbait auzotan eta Bilbo aldean ere bizi izan dela bere ikasle garaietan. 1979ean «Susa» taldera sartu eta bertan eman ditu argitara hamaika literatur lan. ARGIAko erredakziokoa ere izan da, duela bi urte t'erdi gure artean egotea galerazi zioten arte. Teatreroa ere izan zen, eta Iñaki Uriarekin batera «Beteluko balnearioko mirakulua» antzerki-lana idatzi zuen; orain ere beste bizpahiru antzerki-lan gehiago baditu buruturik eskuartean. «Susa»rekin argitaratu zuen lehen ipuin-liburu hura: «Lehen bilduma 82-84». Azkeneko Durangoko Azokarako bigarrena kaleratu du: «Odolaren usaina».

Mikel Antza:

«Idaztea bilakatu da nire salbazio-txalupa»

**«Idazletzak
betetzen du ene
denborarik
gehiena, eta
narratibarekin
sentitzen naiz
ziurren».**

GALDERA: Euskal Herritik deserriraturik bizi eta, nola ikusten duzu hemengo kultur panorama derrigorrezko distantzia horretatik?

ERANTZUNA: Ur tragokada bat eta zigarroa piztuko dut. Distantzia ona da orokorrean zurrumbiloan gertatzen diren zerarik esentzialenak baizik iristen ez direlako, zurrumbiloak sor dezakeen zorabiotik salbu geratuz... baina zurrumbiloak daukan aberastasuna bezalakorik ez dago. Ikuspegi distortsionatu bat sor daiteke, egia da. Hala ere, alde batetik ez da hainbeste denbora igaro, eta beste alde batetik, orain arte nahiko ongi in-

formaturik egon naiz. Esan nahi dut liburuak iritsi zaizkidala, egunkari mordoska bat irakurri dudala, txaskarriloak ailegatu direla nire belarritara. Letren mundua badoa apurka-apurka. Zerbait umotzen ari ote den susmatzen dut. Topikoak dira. Orain bi urte nabari zen abiadak jarraitzen duela iruditzen zait. Itxurazko lanak argitaratzen dira. Tira, karroza bat bezala mintzo naiz.

GALDERA: Argitaratu berri duzun liburuan susmatzen da halako batasun-nahi bat, eta baita duela hiru urteko liburuan ere. Zer desderdintasun egon daitezke ipuin-bilduma bat eta ipuin-pilaketa soil baten artean?

ERANTZUNA: Diferentzia nagusia, nik arbitrarioki ezartzen dudana, intentzioan legoke. Nik badut bi liburuotan sartu ez ditudan ipuin ugari, ipuin-liburu horien asmotan sartzen ez zirelako. Ez diot nik egin dudana aukera denik zuzena, ez eta etorkizunean ez dudala burutuko ipuinen pilaketa izango den liburu bat. Aukera arazoa izan da agian, 'bilduma'k egiteko aukera izan dut nik, ipuin batzu bururatu zaizkit eta burutu egin ditut. Ipuina den entitate autonomaori, elkar erlazionatzeko modua ematen saiatu naiz, berez liburu batean elkarrekin agertuko direla kontuan hartuz.

GALDERA: Une honetan ipuinak direla medio atera da zure izena kalera, baina antzerkian bezala beste arlotan ere ibili zara. Nola jotzen duzu zeure burua, narradoretzat? antzerkigiletzat? poetatzat?

ERANTZUNA: Harrokeriarik gabe, idazletzat dut neure burua; oraingo. Eta hori horrela da, azken denboraldian idazletzak betetzen duelako ene denborarik gehiena. Idaztea bilakatu da nire salbazio-txalupa. Eta idazletzaren barruan ziur-zen sentitzen naizen arloa narratibarena da. Antzerkiarekiko ditudan aferak esplikatzeko une zabalago bat beharko nuke. Badago asunto bat mintzatzen hasi eta gehiegi maite ez dudana: jeneroen arteko banaketa da. Orain poesiaz eta abarrez mintzatzen hasi beharko nuke. Eta ez dut maite nik egin izan dudalako zenbait saio edo idaz-saio zuzenean zein jenerotan sar daitekeen ez dakidana.

GALDERA: Zure poemagile-arloa da beharbada gutxienik ezagutzen duguna. Izan ere, zure poemarik ez dugu inon irakurri.

ERANTZUNA: Bueno, hori ez da egia, literatur aldizkarietan eta batez ere «Susa»n argitaratu izan dut poesiarik. Ez dut poema-libururik argitaratu, nahiz eta egin egin ditudan. Alferkeriak edo poema-pilaketa bat egitearen beldurrez ez naiz ausartu libururik argitaratzera. Ezer baino gehiago idatzi dut nik poesia, pribatuki maite ditudan poemak, baina ez dut topatu poema horiek bilduko lituzkeen arnasa edo aitzakia, ez bada neronek idatziak izan direla. Eta arrazoi eskasa da hori. Buelta asko ematen dizkiot asunto horri, batez ere orain, maleta gutxiarekin eta motxila arinarekin ibili behar bait da, eta nire poemek sekulako karga egiten didate, mikrofilmatu egin beharko nituzke, edo diskete batean bildu, edota agian, behin behingoz landu, galbahetik pasa eta salbatzen direnak

argitaratu, besteak ahantziz. Egingen dut agian.

GALDERA: Ezer baino gehiago poesia idazten duzula diozu, baina irakurtze aldetik ere horrela al da?

ERANTZUNA: Horretaz mintzatzerantz nindoan. Oso poesia irakurle txarra naiz. Erradikalkiago esanez: ez dut poesia maite. Matizatu beharreko erantzun lapidarioa: ez dut ikasi poesia maitatzen. Edo protesta oihuak isiltzearen: poeta gutxi batzuren poema batzu baizik ez ditut maitatu. Egia esan azken aldian oso poesia gutxi letu dut, eta letzen dudanean, ez dut behar bezalako patzaraz irakurtzen. Kantuetan bilatzen dut poesia. Antzerkia berriz, irakurria baino jokatua atsegin zait. Irakurle porrokatua bilakatu naiz azken urteetan, eta nire irakurketa heterogeneoa orekatzen saiatzen naiz, hizkuntzak eta jeneroak konbinatuz. Narratibari eta saioari eskeintzen diot denborarik handiena.

GALDERA: Baten batek indibidualismoaren isladak nabaritu izan ditu azken aldiko euskal literaturan, eta orohar kultur agerpenen munduan...

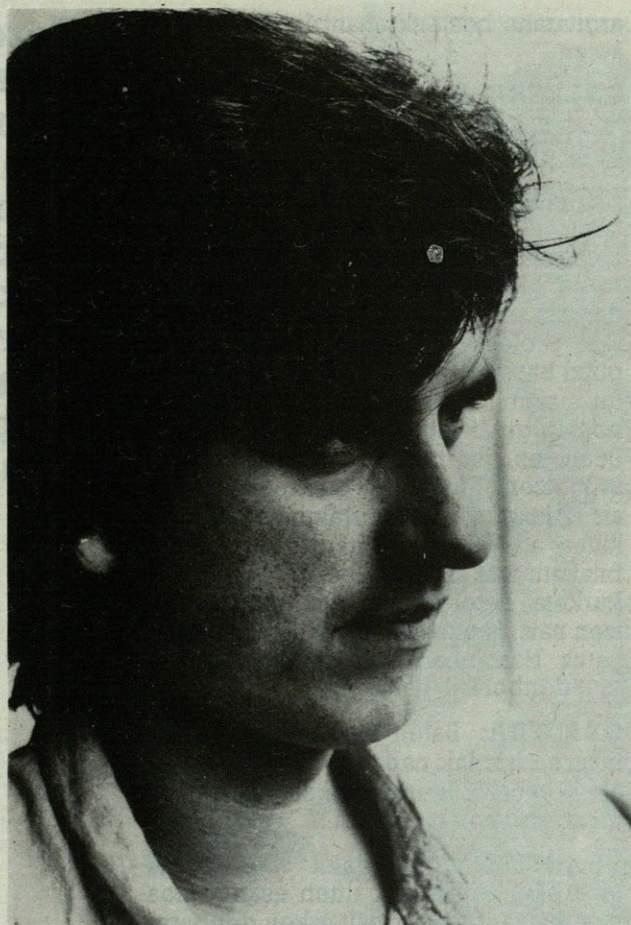
ERANTZUNA: Ez dakit indibidualismoarekin zerikusirik duen esatera noan, baina iruditzen zait azken denboran agertzen diren idazleek ez dutela beraien artean aparteko hartuemanik. Plazaratu diren idazle taldeak —kolektibo zentzurik gabe ulertu— «maisurik» gabeko taldeak izan dira. Ez daude nolabaiteko babesak edo kontseilua emango duten idazle zailduak. Ez dago kontaktu hori. Idazlearen patua omen da, pizti baktiarena egitea, asoziala, idazle bategan horrek aditzera ematen duen kontraesanarekin. Bitxia iruditzen zait hartuemanik eza hori, maiz problema bere-tuen aurrean egoten bait gara folioa idazmakinan sartzetakoan. Izugarritzko oroitzak ona utzi zidan niri Gandiagarekin Donostiako Arrano Beltza elkartean izan genuen... hasieran konferentzia eta azkenerako elkar hizketa eta poema-irakurketa bilakatu zena. Handik ateratzetakoan horrelakoak maizago egin beharko genituzkeela komentatu genuen batzuk. Gauza sinpleak dira batzutan efektiboak eta aberasgarriak.

GALDERA: Idazleak ez al dira negarti kuadrila bat?

ERANTZUNA: Je, bai, akaso bai. Begira: badoa tipo bat gauerdia inguruan, triste, abaildurik, eta beste bat topatzen du. Sa-kelean daraman botilatik tragoska bat eskeintzen dio morala igotzearen, eta

«Gero eta begirada haserreagoz jarraitu dut antzerki munduaren bilakaera, amorrua, hoztasuna eta eszeptisismoare artean».

«Nire poemek sekulako karga egiten didate, mikrofilmatu egin beharko nituzke, edo diskete batean bildu, edota agian, behin behingoz landu, galbahetik pasa eta salbatzen direnak

**«Nire poemek
sekulako karga
egiten didate
eta orain
maleta
gutxirekin eta
motxila
arinarekin
ibili behar
da».**

besoak sorbaldetan aurrera egiten dute elkarrekin biek, negar zorian. Aurrerago emakume deskontsolatu batekin topo egiten dute, sexu-kontuei erreparatu gabe eskeintzen diote edatera, eta aurrera doaz bidean. Goizaldeko ordubitarako intziri eta negar—malkotan blai doan jende kuadrila osatu dute. Hara! Taberna bat zabalik. Bertara sartzen dira, eta nagusiak botila batzu ateratzen ditu... morala igotzearen. Bapatean haien arteko bat poema bat erreztatzen hasten da, bere albokoak beste bati ekiten dio. Guztiak ari dira nor gehiagoka latzean, lastasuna nabari da batez ere haien ezta-ri marrantatueta. Idazleak direla ohar-tzen direnerako, norberak berea ordain-du eta norbera bere bidetik etxerutzen da.

GALDERA: Irakurria dugu inon: «Literatura soletate infinituan sufritzen den presentzia da». Horra hor puntua.

ERANTZUNA: «Literatura, soletate infinitoaren segadatik ihes egiteko droga da». Ze polita eta erraza, ezta? Gertaera beridikoetan oinarritua.

GALDERA: Uste duzu subentziorik ga-

be euskal literatura existituko litzatekeela?

ERANTZUNA: Hor mezenazgoaz egiten den interpretazioa da garrantzia duena. Kontuak eskatzen dituen mezenazgoa gaiztoa da, mezenazgo horrek diru publikoaz egiten duen interpretazioa zuzena ez den heinean. Kondeszententziaz egiten da batzutan mezenazgoa, fabore moduan. Dirua tartean sartzen delarik 'gaizki ulertuak' ugaritzen dira. Hala ere, oraingoz, literaturari dagokionez, ez zait iruditzen mezenazgo hori modu oso txarrean egin denik. Arazo bat formala izan daiteke, gobernutxoko ahoberomailleak esaten duenean: «guri esker...!!». «Aizak hi, tronpatu egin haiz» esan beharko litzaioke. Dena dela, debate hau politikak biziatua dago, Euskal Herrian zintzilik dauden oinarritzko arazo batzu konpondu gabe ari gara-eta.

Bon, gaiaz desbideratzen ari naiz. Subentziorik gabe noski existituko litzatekeela euskal literatura. Argitaratze moduak izango lirateke aldatuak. Bateonbateg esango du, «aibal, orduan zertarako subentzionatu, berdin jarraituko badute!». Eta hor dago xedera, tranpa, diskutitu behar da dirua nola eta nori banatu, zertarako.

Bestalde, negargarria da euskalduntze alfabetatzearen egoera, eta hori gabe agian bai ez litzatekeela euskal literaturarik existituko. Hizkuntzaren borroka galtzen ari den bitartean literatura osasuntsu badabil, espejismo baten aurrean gaude, edo bestela heriotzera kondenatua dagoenari denbora pasarako distrakzio ematen ari gataizkio. Hor debate oso bat egin beharra dago.

GALDERA: Antzerkigintzan inkursiorik ere egin izan duk. Bada polemika frango antzerkiaren inguruan.

ERANTZUNA: Mogida horretan murgildurik egon naizen moduan, modu gero eta kritiago batez, aitortzen dut, bi urte hauetan begirada gero eta haserreagoz jarraitu dudala antzerki munduaren bilakaera, amorru, hoztasun eta eszeptisismora ere lerratu izan delarik zenbaite-tan.

Biltzarrearen deskalabroa, talde elebidunen prepotentzia, dirulaguntzen banaketan egindako erasoak... Urruntzearen fruitu al da nire erreakzioa, nire amorrua? Agian nire begirada erabat distorsionaturik dago... Dena dela, Azpeitian izandako kongresu moduko horren berri ahalik eta zuzenena izan nuen iaz adiskideek pasatutako grabazioen bidez. Guztiak entzun nituen, magneto-

**«Literatura,
soletate
infinitoaren
segadatik ihes
egiteko droga
da».**

foiarekin bakar hizketan aritzeraino, esan ziren zenbait tontakeria eta astakeriaren aurrean harridura esklamazioak niretzat gordez. Inpotentzia.

Baina, badakizu, dagoeneko ohitutzen hasia naiz. Adibidez, azken aldian egunkaritan agertu diren antzerki taldeen protestek irribarre gaizto bat baino ez dute lortu nigandik, irribarre eszeptiko bat. Zein zaila den Euskal Herrian antzerkilari profesional bat izatea! Zerbait gaizki doa gure antzerki munduan.

GALDERA: Antzerkia eta idazleen arteko auziari begira, badirudi egokiena elkarrekin aritzea litzatekeela, baina ez da maiz gertatzen. Ez al dago nolabaiteko dibortziorik antzerki taldeak eta idazleen artean?

ERANTZUNA: Dibortzioaz galdegiten didazu, eta ez dakit zer erantzun, agian juezaren aurretik pasatu gabe ondasun banaketa baten aurrean geundekeela erantzun nezake. Instintoz jotzen du idazleak antzerki talderantz, edo bestela antzerki taldeak sortzen ditu bere testuak. Nik ez dut erraz konprenitzen kaioian gordetzeko idazten duen antzerkigilea, ez bada nork jokatu topatzen ez duena, litekeena da eta. Agian modelo zaharrekin jokatzeko dugu, edota modelo distorsionatuekin, ahanzi egiten dugu Brechtek bere taldea zuela eta abar. Orain autore klasikoak, Molière bat adibidez fenomeno isolatu gisa irudikatzen

ditugu, eta hori ez da horrela. Tronpatzeko beldur handirik gabe esango nuke antzerkigile handi bakoitzaren alboan bere obrak jokatu dituen antzerkitalde bat egon dela. Eta gure antzerki xumean ere adibideak ez dira falta.

GALDERA: Badirudi antzerkiak gaur egun erabiltzen dituen estrokturek ez dutela asko laguntzen idazleek eta taldeek elkarrekin topo egin dezaten, ezta?

ERANTZUNA: Gaur egunean, mesfidantza, ezezagutza eta topagune ezak dira nagusi. Broadwayeko totxoez gaztigatzen gaituzte antzerki taldeek. Antzerkigileek borondate onenaz hogeitaka antzeslerentzako obrak ekoizten dituzte. Gai usatuegia da, idazlea antzerki taldearekin lanean... Esan esatea da bat, eta egin egitea bestea. Gainera, gaur eguneko antzerkiak ez du maite egile bakarraren figura, beste zerbait behar du. Arriskutsua izan daiteke behiala ongi funtzionatu duten egiturak erreflexiorik gabe errepikatzen saiatzea, horrek dakarkeen antzutasun eta frustazioagatik. Moldeak ugariak izan daitezke, eta agian bai idazlea eta bai antzerkitaldea amorante berri bila dabilta. Batak telebistan gidoigile gisa aurki dezake bere zorion eta statusa, besteak idazle modelo berri edo zahar-berritu batengan.

DABID ZUAZALDE

Aurtengoarekin Espainiako txapelketa bi irabazi ditu

Pancho Egozkue, munta handiko pilotu nafarra

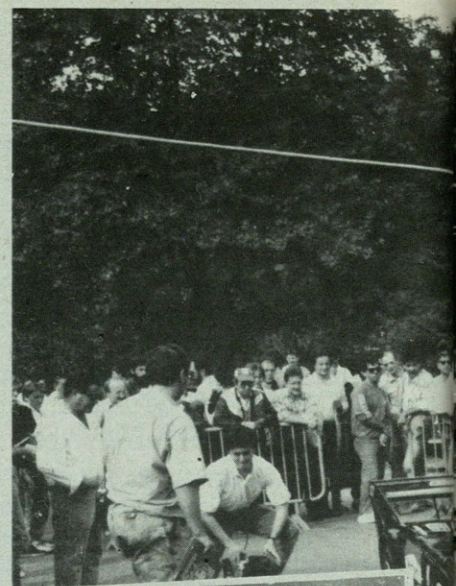
Ez da jende asko mugitzen duen kirola automobilismoa, are gutiago mendi bortuak igotzen egiten dena. Anitzek ez genekiena, Espainiak European duen ordezkaria, eta Espainiako txapelduna euskaldunak direla, Vilariño giputza eta Pancho Egozkue nafarra. Gaurkoan Atarrabia-Villabako gaztearekin gatoz katramila guztien berri jakiteko.

Automobilismoaren aferra Espainiako estatuan, beste askotan bezala, amateurtza gogorraren ipuina da. Bat ere dirurik eta segurantziaz gabe, zernahi auto erosi eta mendi igoeretan parte hartzen hastea da, aurrena etxeko autoarekin, nabarmendu han, auto hobe erosi, motorra egokitu, atejoka ibili esponsorra bilatu arte, eta txapelketa irabazitakoan bakarrik erraztasunak, merkatu firmak, subentzioak, aitzinetik

bulkadak ezin amestekoak zirela. Pancho Egozkue ederreki ikasia dugu dantza honetan; sekula kirol honetan sosik irabazi gabea, iduri du orain hasi dela diru aldetik lasaitzen, denboraldiko presupuesto ia guztia (17 milioi) egiten bait diote merkatu firmek, CS olioak gehien bat.

Dena den Pancho Egozkueren ibilera

ez da biziki luzea: «haur nintzela autoestopez nindoan Urbasara igoera ikustera, gero 1980.ean etxeko autoarekin hasi eta utzi egin behar izan nuen diru ezagatik. Berriz hasirik, Purroiren laguntzarekin, bestek erabilitako Formula 2 bat erosi eta karrerak irabazten hasi nintzen. 86.ean txapelketa irabazi eta kendu egin zidaten autoaren pizu arazo batengatik, baina pizu arazo bera zuen txapelketa eman ziotenak, rankingean 2. zenak. Nik ez nekien pizua-ren aferra nondik nora zihoan. 87an indartsu eta amorrutaz hasi eta 13tik 10 karrera irabazi nituen, eta txapela, jakina». Gauzak beren lekuan uztearren esan behar genuke Juan Fernandez (ohizko txapeldun orain artekoa) autoaren txasiak 12 milioi balio dituela eta Panchok bere Kotxe osoa 3 milioi t'er-ditan erosi zuela.

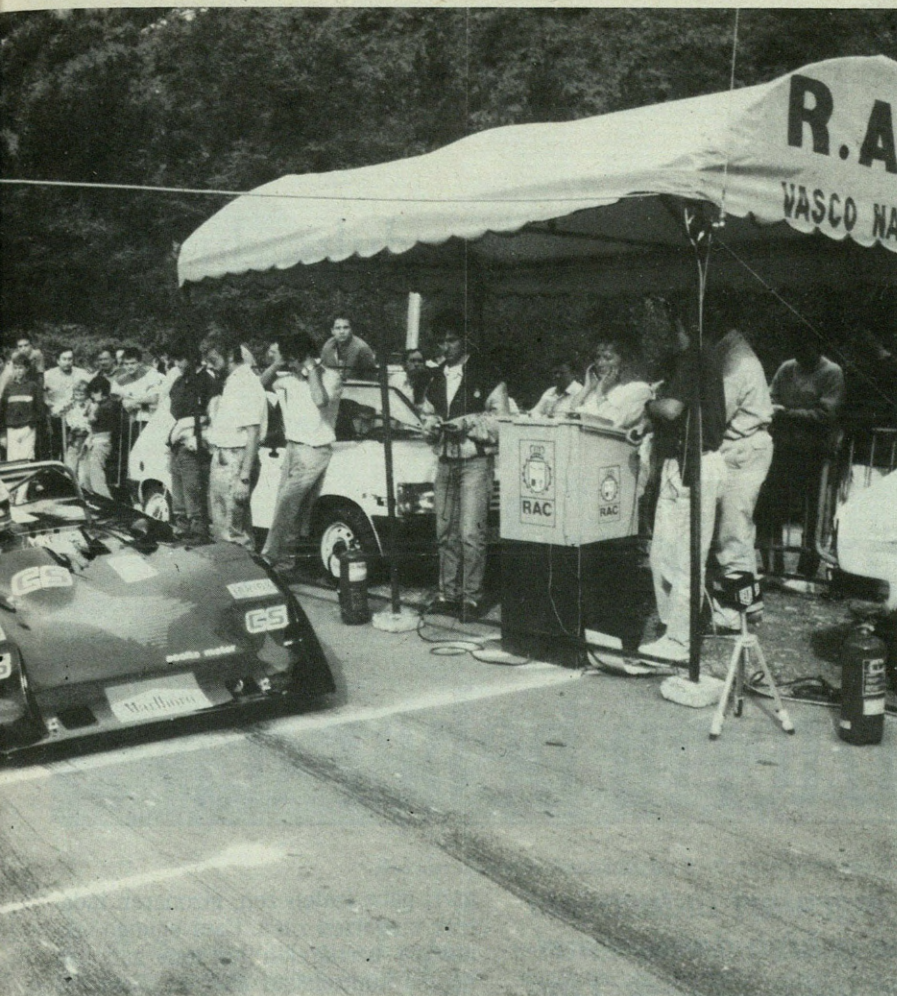

Kirol honek baditu hobariak adinaren aldetik, ez baita prestakuntza fisiko zehatzik behar, badira 50 urte inguruko txapeldunak kirol honetan. Igoerak lla-burak dira, 10 km estatuko luzeenak, «5 minututan egiten da; kontua ez da fisikoki entrenatzea, autoak puntu puntuaren prestakuntza baino, karrera bakoitzean ardatz egokiak hautatzea. Zerbait, hala ere, entrenatzen gara.»

Euskal automobilismoa gorengo mailan egun

Estatuan automobilismoan katalanak nagusi izaten ohituak bagaude ere, ez da Panchoren ustez txantxetako euskal automobilismoaren maila: «egia esan Vilariño donostiarra European dago, mailarik gorenean, eta gero ni heldu naiz, Espainiako txapeldun, gaur egun euskaldunok dugu nagusigoa mendi igoeretan, Espainiako txapelketa katalan eta euskaldunon arteko aferra da, eta guk irabazi dugu».

Vilariño European dago, baina ez Egozkue baino hobe delako, biak maila beretsuan daude, CS firma espainiarra ezin baititu bi lagun eduki Euro-

Egozkue «barqueta» ereduko bere autoan.

Astegunez esnezale, jai goizean Espainiako txapeldun.

pan, karioegi da hori: «CSri publizitatea Espainian egitea interesatzen zaio, hemento espontorrek Europatikako marken ospea frenatu nahi dute, Espainian konpetitza interesatzen zaie, eta horregatik beren publizitatea estatuta mugatzen dute». Europako maila, bestalde, ez da estatukoa baino hobia Pan-chok dioenez.

Euskal automobilismoa aitatzen du-gula, federazioen arazoa ezin ahan-tzi, mendiarekin gertatu bezala, Vasco-navarra izeneko federazioa desegin baitzen bere garaian, nagusiki interes poli-tikoengatik. Nafarroa lehengotik be-reiztean federaziorik gabe geratu da. Horrek dakarrena, aurtan Nafarroan probarik bat ere ez antolatzea, egia

Ezaugarri teknikoak

Mailak: C maila (Panchorena), kategoria gehien duena, «barqueta» ereduko autoak izan daitezke.

D maila, turismo prestatuak, R5 turbo, 205 turbo 16 balbuladuna, edo porschea.

A mailan serieko turismoak, prestaketa mugatua dutenak.

Motak: 2000 zm kubiko arte, Panchorena, (Europar 2500 arte uzten dute); 1.600 arte, 1.300 arte. 2.000 dutenek 600 kilo behar.

Probak: Txapelketan 13 proba, bi sail; 7koa bat eta 6koa bestea. Batean 4 eta bestean 3 karrera irabazi behar txapeldun izateko. Probak apiriletik azaroa bitarte.

Abiadura: zirkuitu moteletan bataz beste 95km orduko eta azkarrenetan 140. Gorenak 225 inguruan izaten dira zirkuitu azkarrenetan.

esan bat egin da, baina euskal federa-zioak antolatua, promoziorik beraz fi-tsik ez.

Nafarroa federaziorik gabe oraingoz

Lehen Urbasako igoera Espainiako txapelketan sartzen zuten, orain, fede-raziorik gabe daudenez, ezta hori ere: «bi bilera eduki ditugu, Durangon eta Donostian, Euskal Herriko Mendi Auto-mobilismo Txapelketa sortzeko, Nafa-rraan ez baitago inor lagunduko digu-nik». Egozkuek, Espainiako Txapelke-taz gain, Euskal Herriko txapelketa ere korritzen du. Esan behar da txapelketa honetan nornahi sar daitekeela, etor-tzen dira asturiarrak eta, hurbilekoak batez ere, «heldu den urtean ez dakit ez ote den mugatuko euskaldunentzat ba-karrik, baina nafarrak barne, eta ez ba-gara barne, nik euskal lizentzia aterako dut. Mugaz bestaldeko euskaldunak ere izaten dira, Donostian ateratzen dute li-zentzia, eta hori ona da maila goratze-ko». Hala ere ez dago mugaren bi al-deetan rugbyen egon daitekeen alderik automobilismoari dagokiola.

Komunikabideak eta promozioa

Komunikabideek ez dute kirol hau bultzatzen, gehiago bultzatzen dute zir-kuituetakoa mendikoa baino, eta esan behar da Italian nahiz Frantzian, (Fran-zian gainera estatuak berak bultzatzen du kirol hau), arrakastatsuagoak direla mendiko probak zirkuituetakoa baino, baina firma komertzialak zirkuituetan daude eta hara doa telebista. Espainia-ko telebistak ere ez du laguntzen, eta horrela publizitaterik ez dago. Honetan salbuespen dugu ETB: «Euskal Telebis-tak anitz laguntzen digu, Euskal Tele-bista ari da saiatzen euskal automobi-lismoa bultzatzen, segitzen du eta baita probak antolatu ere. Espainiako Txa-pelketan hainbat aldiz eduki dut nire atzean Euskal Telebista, Cordoban, Ma-lagan, Logroño...».

Espainian Formula 1n egon litezkeen pilotuak badira, baina Federazioak ez du formularik sortu kanpora irteteko, berena axola zaie bakarrik, berek bila-tu behar lituzkete espontorrek; hemen badira promozio probetan 15 urte dara-matzaten pilotuak eta ez dute inolako bultzadarik izan, R5 batekin ikusten ba-zaituzte ez dakite noraino hel zintez-keen.

Istripuetarako bistan da anitzez arris-kugarriago dela zirkuitukoa baino, eror bait liteke autoa pendoitzean beheiti, arbola jo edo harkaitza jan; haietan be-rriz agotza dute talkaren geldigarri.

INAKI CAMINO

Kutxadurari buruzko mintegia zuzenduko du
Bilbon Antton Azkonak

«Ekosistemaren esplotazio historikoa aztertu behar da»

Antton Azkona biologo eta ingeniari industrialak dugu. Kutsaduraz gure herrian gehien dakienetari-ko bat izanik, uretan jakintsua dugu. UEU-k 'Limnologia eta termodinamika Laukarizko urtegi- liburua argitaratu zion arestian; EMBean 'Kutsadura Euskal Herrian' lana aurkeztu zuen. Egun hauetan Bilbon da AEK-ko irakasleei ekologia eta kutsadurari buruzko mintegia zuzentzekotan, ikasitakoa gero klaseetan erabilgarria izango dela-koan.

Mintegiko gaia kutsadura izanik, hortik abiatzen da gure elkarrizketa. Azkonaren ustez kutsadura zer den azaltzeko erreferentzia markoa jartzea ezinbestekoa bilakatzen da. «Marko hori gizona eta ekosistemaren arteko harremanen historia aztertuz finka daiteke. Gizakiok ekosistema baten barruan bizi izan gara —gaur egun ekosistema mundu osoa bada ere—, ekosistema hori esplotatuz».

46 urteko elantxobetar honen ustez gizona eta ekosistemaren arteko harreman historikoa aztertuz hasiko gara ikusten gizonak medioan izan duen eragina. «Gizonak hiru miloi urte daramatza lurrean, eta hortik %99,9a ehiztari eta biltzaile jardun izan du. Garai hartan gizartea ekosisteman egokitzen zen, eta ekosistemak ematen zuen soberakotik elikatu eta bizi izaten zen, ekosistema oso gutti aldatuz. Medioak mu-

gatzten zuen populazioa ere». Mediotik oso gutti lortzean populazioa ere horretan tajutzen zuen, dentsitate oso txikia izanik, pertsona bat bi edo lau kilometro karratutan... Garai hartan ez zegoen eraginik, eta aldi berean esan daiteke ez zegoela kutsadurarik.

Nekazaritzak aldaketak ekarri zituen, Mediterraneoko kostaldera mugatuta, desertizazioa ere hor atzeman daitekeelarik. Gaur egun nekazaritza modernoak energia fosila eta teknologiaren bidez garaturiko nekazaritzak eragina izan du ekosistema eta mundu osoan.

Ez dago etengabeko hazkuntzari ekiterik

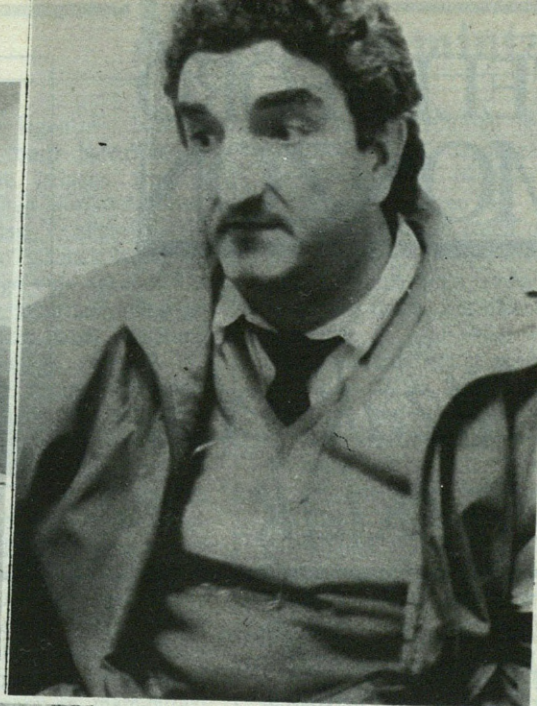
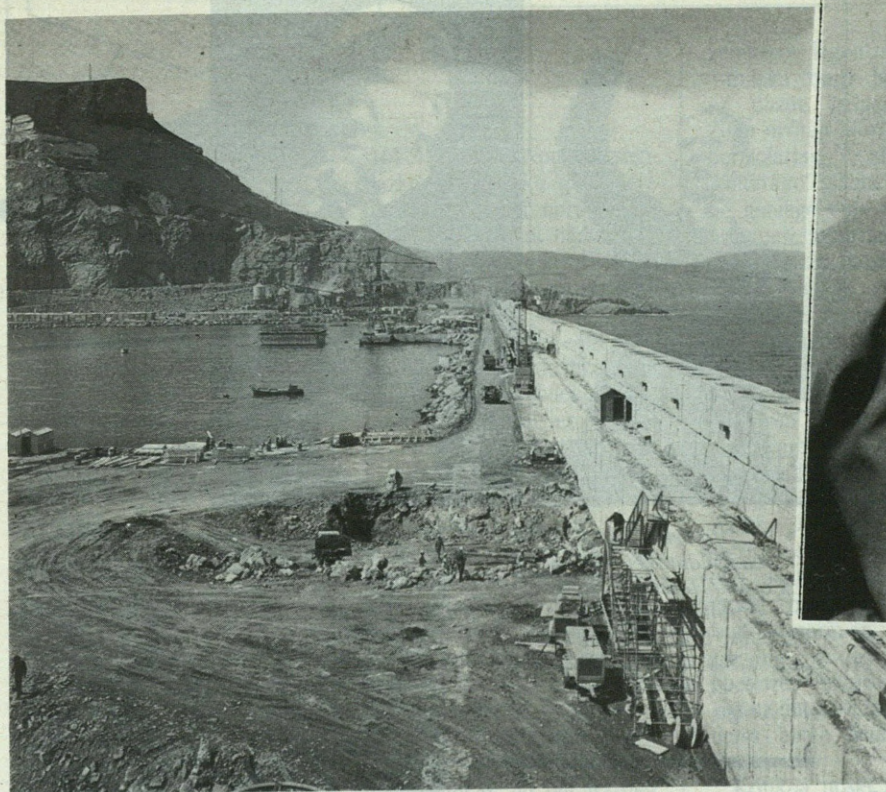
Antton komentzituta dago ezin daitekeenaz ulertu nekazaritza modernoak industriarik gabe, eta ezta alderantziz ere. Haseran nekazaritza golda eta on-

garri gabe izaten zen, gizonaren indarrak mugatzen zuen. Gaur egungo teknologia berriarekin lurraren zati oso handia kontrolalatu ahal da. «Baso bat bota eta nahi den eran jar daiteke. Industria kimikoari esker plagizida, herbizidak eta abar erabiliaz belar txarrak kontrolatzen dira eta hektareako uztak gero eta handiagoak biltzen dira. Ongarri sintetikoari esker uztak sekulako gorakada eduki dute. Nekazaritzaren produktibitatea handia denez, ehuneko hiru edo lau horretara dedikatuaz populazioa elikatzeko gai gara. Libratzen dugun jente pila hori bai unibertitatean zein beste alorretan jar daiteke. Hala eta guzti jente asko sobera dagoenez gerrak eta gerrako armak egiten dira, eta baita ezertarako balio ez duten kontsumorako produktoak ere».

Erabilgarriak diren lur guztiak erabiliak daude —ekiten dio Azkonak—, ur ziklo guztia urtegieta pilatuta eta erabilia dugu, arrantzatik atera daitekeen produktiorik handiena atera dugu. 1962an izan zen arrantzatik lortu zenean produktibitate handiena, eta hortik aurrera guttitz joan da. Ez dago eten gabeko hazkuntzari ekiterik, eta hortik dator krisi ekonomikoa.

Orain dela 20 urte martxan jarri beharko genukeen hazkuntza 0 delakoa

«Orain dela hogeitaz urte jarri beharko genukeen martxan hazkuntza 0a edo negatiboa. Orain hamabost urte hazkuntza 0 planteiatu zutenei ez zieten

Antton Azkona kutsaduraz arduratu izan da beti.

kasurik egin, eta orain sartu gara hazkuntza 0an halaberharrez, teorizatu eta irentsi gabe. Krisisa oraindik sakondu egingo da».

Alternatiba nondik joan daitekeen galdetzen diogunean teoria berri baten beharra planteiatzen digu, ekosistemaren esplotazio historikoa aztertzen duena. Anttonen ustez erromatarren azken krisia superesplotazio krisia izan zen, Mediterraneoko lurak agortu egin ziren, eta bi mila urte iraun izan duen krisian murgildu zen gizartea, teknologi berriak eskuratu arte. Gaur egungo krisia superestruturala dela eta luzarorako daukagula botatzten digu bapatean, izua kentzeko astirik eman gabe.

Kapitalismoak eta sozialismoak badaukate —Azkonaren esanetan— ekosistemaren esplotazioari begira oinarri filosofiko berdintsua, agian biak judaismotik datozelako. «Badakizu Biblian nola datorren: *hasi, biderkatu eta menperatu lurra*». Esaldi hau neolitiko optimismotik dator, nekazaritza inbentatzen denetik, eta esaldi horrekin apurtu nahi izan zen ehiztari eta biltzaileen gizartearekin. Ordura arte jentea ahalik eta hobeto saizten zen sisteman moldatzen, ez zuen pentsatzen ekosistema aldatuz horren zati bat bereganatu eta esplota zezakeenik. Ez ziren ongi bizi, eta ideologia aldaketa behar zen, eta jenteari esan zioten Jaungoikoak agindu zuela ugaltzeko, hedatzeko eta mundu guztia dominatzeko.

Aldaketa gertatu zen jentea kontura-

tu zenean posible zela landare batzu dominatu, abere batzu dominatu eta norberaren produktibitateko bakarrik erabiltzea. «Sistema komunistan inondik ez da nabari hazkuntzaren mugapenik. Esaten da mundua gaizki antolatzen dutelako dela sistema kapitalistaren krisia, 'gu goian egongo bagina krisia gainditu egingo genuke eta ez litza-teke egongo krisirik'». Azkonaren ustez planteiamendu hau ez da egiazkoa, hazkuntzan oinarrituriko gizarteak akabatu bait ziren berdin kapitalistak zein sozialistak izan. Dena den, Anttonek matizatzen du, gizarte sozialistatan krisiaren ondorioak askoz apalagoak dira. «Kapitalismoan jentea miseriara badoa sistemari bost axola, sistema oso gordin eta krudela da. Sozialismoak, aldiz, miseria edo ondasunak banatzea planteiatzen du, ahal bada planifikazio batez eta abar, baina funtsean heurak ere ezetza eman behar diote hazkuntzari».

Txina kasu berezizat hartzen du Azkonak. «Txinan iraultza laborariek egin zuten, eta haseratik arduratu ziren hazkuntza mugatzeaz, eta populazioa oso handia izanik hazkuntza biologikoa bera ere mugatzen dute».

Estatu espainolean BPGren 0,2a higitzen da inguru giroa jagoten

Azkonak ez du katastrofista izan nahi, baina bere ustez mugatzen hasi gara itsasoaren produktibitatea, klima alda-

tzen hasi da, uraren ziklo guztia darabilgu... Inguru hurbila garbi edukitzeko arazoak bigarren mailakoak dira: erreka zikinak, kiratsa kaleetan, zabortegi inkontrolatuak... Problema hauek konpon daitezkeela diosku, eta giroa apur bat atseginagoa egin. «Guzti hori egiteko programa ekonomiko bat jarri behar da martxan, teknologia behar da, lanpostuak sortu behar dira. Europak etxea garbitze honi nahiko indar deditzen dio: Barne Produktu Gordinaren (BPG) %1,6—1,8a gastatzen du. Estatu espainolean, oster, %0,2a».

Portzentaia hori Europako edozein produktoren kostoari gehitu behar zaio. Europa merkatu ekonomikoa izanik estatutatu batzu kosto horiek edukita gainontzekoek kosto hori ez asumitzea merkatu arauen kontra jotzea da. Hortan oinarrituz EEEn bide batzu ezarri dira, eta horiek betebeharrekoak dira estatutatu guztietan. Dena den Europak oso astiro estutzen du hortik, eta Antton eszeptiko ageri zaigu epe laburrean hori nabarrituko denentz. Azkonaren ustez politika horrek Komunitate Autonomoan 3.000 lanpostu inguru sortuko luke.

Germanian ura garbitzeko 240 pezeta metro kubikoko, Bilbon 50

Bilboko ura garbitzeko kolektoreak eta depuradorak behar dira, baina asko noiz jarriko dituzten. «Oso garestia da. Frankfurten, gauzak ondo egiteko, ur garbiaren metro kubikoa 240 pezeta ordaintzen da; Frantzia 1984an metro kubikoa 140 pezeta ordaintzen zegoen; hemen Bilbon 50etan. Uste dut 60 pezeta ez garestia heldu, eta diru horrekin ez dakit modurik dagoen obrak amaitzeko».

INAKI GOITIOITZA

TELESFORO MONZON

Hitzak eta Idazkiak

«Nere bizian, asko gizon balio haundiko ezagutu ditut. Gutik naute, Monzonek bezanbat lagundu, nere biziko jokabideen garbiki ikusten eta sakontzen» (Piarres Larzabal).

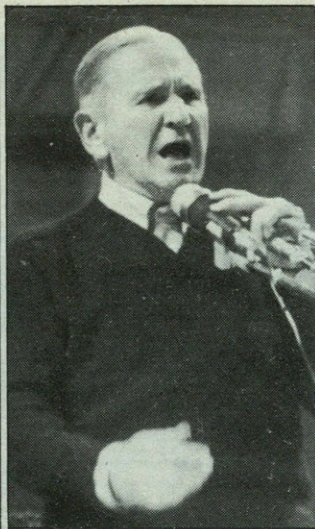

«Ez nuen behin ere ikusi edo entzun murmurika edota esamesa gaiztotan, nahiz eta gizagaixoak gorri-gorriak aditu eta irentsi. Horra hor egiazko gizatasuna» (Julen Madariaga).

Monzon egiazko askatasunaren izpiritua da; lau haizetara zabaltzekoa, erosotasun eta atsedenarekiko loturak apurtzekoa, gaur egungo borroka gazteei dagokielako pentsakera galgarrian lokartzea urteen poderioz...» (Alfonso Sastre).

«Biharko Euskal Herria euskalduntzen ez badugu, Euskal Herriaren hizkuntza, mintzaira, hizkera, bene benetan, beheko mailetik hasi eta goiko mailetaraino egiten ez baldin badugu, esan dezakegu hori ez dela Euskal Herria».

«Nik, benetako politika egitasunean oinarritzen dela sinisten dut»

«Kultur arloan, non dihardudan lanean, kolaboratzaile kementsua izandu da Telesforo Monzon, giza mailan bihotz handiko gizona zen bezalaxe» (Jose Migel Barandiaran).

«Neretzat, bere lanaren merezimendu garrantzitsuena ez datza poetika teknikan, Monzonek ematen duen bere izpiritu egoeraren aitormenean baizik, gure herriak nozituriko astindu gogorretan, XX. mendearen lehen erdikadaren azkenetan suertatutako gertakarien kausaz. Orduan dator bere ahotsa beste poetenekin tartekatzer, eta beraiekin batera, gure herriarren ahots bihurtzen da» (Jesus Maria Leizaola).

INFORMAZIO GEHIAGO NAHI BADAUZU,
BETE EZAZU TXARTEL HAU ETA
HELBIDE HONETARA BIDALI:

JAIZKIBEL KULTUR ZERBITZUAK
Posta-kutxatila 3.175
DONOSTIA

Izena
Abizenak
Kalea Znb.
Herria Herrialdea
Telefonia

«Tremendismoa» kritikan irtenbide merkea

Xabier Mendiguren ARGIA-n ezarri nahiean dabilen kritika-moldea, gure ustez, funtsik gabeko pedanteria hutsean erortzen ari da. Atentzioa deitu nahi du, nonbait, 'ezagunagoa' izan dadin.

Orain bi bat aste X. Gereño-ren nobelagintza 'oso' epaitu nahiaz «beste gereñoekeria» epigrafepean despatxatzen zuen. Eta, noski, lasai gelditzen zen gure gaztetxo. Eta gero «noizbehinkako komentario politikoak, merkeak, negargarriak ez esatearren» gisako loreak botatzen zizkion. Gure ustetan, Gereño-ren nobelagintza soil, inmediate eta arinaren pean 'idatz-pedagogia' bat datza, euskarak gaur egun eremu batzutarako behar duen pedagogia. Apustua eginen nuke Mendiguren ez dela Gereñoaren sare nobelistikoa sortzeko, urrutitik ere, gauza. Gerora Erribengoa, Juan San Martin eta beste batzuk eraso ditu. Adibidez, P. Ezkiaga-ren poesia hamabost lerroko arinkeriaz mamitzen zuen. Eta nik galdetzen diot: zuk zer egin duzu hain harroxko ibiltzeko, non dira zure lanak?

Oraingoan txanda gure «Poeta baten narrazio nagia» liburuari tokatu zaio. Mendiguren-ek dagozkion mugak nahastu eta hareagotu egin nahi ditu, ezen eta 35 bat lerrokoa den 'erreseña' hutsal batean jarrerara 'tremendistak' hartzen baititu, behin eta berriz. Veditismoa egin nahi duzu... Mendiguren-ek, proba beza lehenago, 400 bat orriko (eta ez le-

rroko) kritika sakon eta segidazko bat egiteko gauza ere badela; 400 orri horiek egin ondoren (eta nahi baduzu 40 ere aski dira) zure kritikak (positiboak ala negatiboak) itzal gehiago edukiko du; guk Miranderi eta Lizardiri 400 orritan egin genion kritika hori (bainan beste hurbileko batek Lizardi hamar bat lerroko gune mixerablean hankaz gora bota zuen). Eta gu ez ginen atera hain Lizardizaleak larehun orri haien ondoren...

Beraz, seriedade gehiago eskatuko nizuke. Kritiko txarrek (eta zu kritiko txarra ez-ezik, harroska, pedantea ere bazara) erreseña soil-huts izan behar lukeena, 'inpresio' bilatu batzuen andanan, 'ikaragarriko' iritzi absolutuetara joaten dira (eta esan, zer 'absoluturik' eman daiteke 35 bat lerroko geografia penagarria duen erreseña batean?) Gauza 'tremendoak' luzeago probatu behar dira, probak patxadaz ekarritz eta beti edukazior.

ARGIA astekaria horrelako erreseñatara makurtzen da. Bere zenbait norabide 'txabakanoren' neurri eta adirezgarri da hori. Adiskide, Mirande, Lizardi ala beste autore batetaz larehun orriko kritika-lan patxadatsu bat egiteko gauza zarelara erakusten duzunean hartuko ditut *arreta* gehiagoz zure kritikak (bainan ez erreseña hutsal batekoak). Berrogei linea edo lerrotan egiten ari zaren 'tremendismoa' hutsal, ez-serioa, partzialista da.

ARGIA baten orrietan eta elkarriketetan, maiz edozein 'antton-pellok' kabida duela, ez da harritzeko horrelako jarrera. ARGIAren partzialismoa eta altura-eza gogaikarri bilakatzen da, maiz. ARGIAk muzin edo boicot egin dio orain lau bat urte Mujika-ren lanari, bainan Mujika-k ARGIAren beharrik ez du, jarrera mixerableak atsegin etzaizkidalako eta non idatzi ere badudalako. Beraz, gauza positiboetarako orriak itxirik dauzkadalarik, ARGIAtik hiru aldiz eraso izan naiz denbora gutxian. Mujika-k, ordea, muzin dagio ARGIAren txabakanismo zenbaiti. Behin nigandik (eta «momentu txarretan» jaso

zenuten laguntza 'berezia'—milaka duro batzutatkoa—) ez duzue gehiago ikusiko. Zuen orritan harrijasotzaileak, bertsolariak, idiprobaliak 'kulturako' gizonak baino gune gehiago dute askotan (bena, zuen 'lokarriko' kultur gizonak ahaztu gabe)... Diskriminatuak omen zarete... Eta zuek ez al duzute diskriminazio 'erdifanatikorik' egiten?

Liburuen harira berretorritz, badirudi X. Mendiguren ene liburuaren 'generoaz' harritzen dela. Garbi dago ez duela eza-guna 'bidaletako' genero literarioa Unamuno, C.Cela, Miró, Azorin, Delibes batengan hain sarritan eman dena. Zuk zer ote dakizu, agian, paisajismoaz, bisemiaz, sinestesiaz, irudi literario-en mamiduraz? Zer ote dakizu apartekorik poesiaren bilakaeraz? Oraingoz ez dut zure lan luze-patxadatsu baten fruiturik ezagutzen.

Kritikoa, noski, kritika egiteko dago (eta gu kritika serio eginga dagoenean 'hartzeko'), bainan 'sasi-tremendismo' euskararen esparruan erreseña soil batean (ala bat ala hiru orriko artikuluxka batean) ejerzitu nahia 'pedanteria' hutsa da. Eta etzara bakarra, tamalez, gaurko Euskal Herrian. Erreseña baten eginkizuna apalagoa da, zuhurragoa da.

Bestalde, izan zaitez, arren, serioagoa. Bai, lehiaketa literarioak «erlatiboak» izanen dira, epaimahia «erlatibo» izanen da, bainan zure 35 bat lerroko aburutxoak ene kasuan ez dauka Mitxelena, Zabala ala Loidi baten itzalik. Besterik probatzen ez duzun bitartean etzara epaimahiko horien parekoa. Gainera, Irungo Sariatik nik irabaziriko 'saiakera' delakoa bi ala hiru urtetan deserta gelditu zen. Ez, ordea, 1986 urtean.

Bainan, funtsik ez duen 'tremendismoa' 'amiguismoaren' ezkontzen denean orduan 'subjektibismo' hutsaren erreinu xaloan ere gabiltza. Akats hori zuregan nabaria da; adibidez, lagun baten 19 orriko ipuintxo batetaz «aztoraturik» gelditu zara, «chapeau» bera altxatzeraino; azken «Jakin»-eko 'bertsolari aleaz' dizkiozunak gehiegi dira, zer den bertsolari eta zer poeta oraindik ez daki-gunean eta bertsolaritzaren

'esparruan' eta 'euforian' hain kritizismo gutxi dagoenean. Zure 'amiguismoa' beste kasu gehiagotara hedatzen da...

Kritika sakonago baten ondoren, agian, Gereño batekin amore emankorrako bilakatu-zinen; baina, horretarako pazientzia gehiago behar du, noski. Nik fruituetatik epaituko zaitut eta ez 'purrustada' geldo ala harroxko batzuetatik. Zure kritika 'inpresionista' da, baina berrogehi bat lerroko 'inpresionismo' arriskutsukoa. Beraz, erreseña huts den gunean (ala hiru-lau orriko kritikatzatko batean) askoz *umil* eta *soilago* ibili behar da, ezer 'tremendurik' eta 'absoluturik' esan gabe.

Gutxienez, 40 bat orriko lan patsadatu bat egin gabe liburu baten kritika 'tremendismo-ra' (alde ala aurkakora) eramatea inolako seriedaderik ez duen tranpa bat da, eta tranpa hori 'amiguismoaren' ala 'etxakeriaren' saretan jausten denean oraindik okerrago. Azken irtenbide hau merkea eta eroso da. Euskal literaturan azken auzi zenbait 'tranpa' horren esparrutan ibili da. Seriedade gehiago, arren.

LUIS MARIA MUJICA

Euskal literatura kritikaz zenbait ohar

Euskal literatura kritikaz aldizkari batetarako zortzi orrialdeko lantxoak idatzi nuen. Luzeegia omen da, atalka ere argitaratzeko. Honatx laburki eta tesis molde-tan emana, lantxo horretan agertzen diren gogoeta nagusiak.

1. Literatura lanak balio-rik izateko, arte sortu behar du. Elaberrietan, adibidez, pertsonaiek, egiturak, hizkerak, kontamoldeek... batasun artistikoa iritsi behar du-te.

2. Errusiar formalistek as-paldi esan ziguten bezala, la-na bera epaitu behar da, ez idazlea edo haren asmoak.

3. Literatura 'enga-gée'aren asmoa arte sortzea ez bada, bide okerretik doa.

4. Literatura lanak ez du nahitaez errealitatea isplitatu behar. Ezin irudimenari mu-garik ezar. Hori bai, beti ko-herente izan behar da.

5. Literatura azterbideek lanetan arterik denentz esan behar digute.

6. Kritika anitz, maila ideologikoan gelditzen da, baliapide artistikoak bazte-rran utziz.

7. Euskaraz batez ere, arau eta estilistika lan gutxi delako, funtzio erreferentzia-la baino askoz zailago da funtzio poetikoa ikertzea.

8. Literatura teknika ber-riek ez dute derrior teknika klasikoek baino lan hoberik sortzen. Robbe-Grilleten

erromanak ez dira nahitaez Tolstoenak baino hobeak. Arte sortu ala ez. Hor dago kontua.

9. Euskaraz ongi jakin ga-be ezin euskal idazle onik izan.

10. Ez da munduan bi hiz-kuntzez ongi idatzi duen goi-mailako idazlerik. Euskaraz eta erdaraz idazten dutenek horietako batez askoz hobe-to dakite. Edo biez erdipurdi-ka.

11. Gauza bat da gramati-ka jakitea (edo Euskal Filolo-gia karrera egitea) eta beste euskaraz ongi jakitea. Oso bana dira gramatika inglesa jakitea eta ingelesez ongi jakitea.

12. Euskaraz ongi jakin gabe, ezin euskal literatura-ren kritikari ona izan, espai-nieraz oso ongi jakin arren.

13. Ezin liteke *Literatura Vasca*-ren kritikari izan, kri-তিকতzen diren lanak ongi ira-kurri eta aztertu gabe.

14. Dialektika dago idaz-leen eta literatura kritikarien artean. Idazleak txarrak iza-nik kritikariak onak izatea zail da. Karl Marx-ek ongi zioen: nolako herria, holako gobernu.

15. Emakume idazleei ere egin behar zaie kritika. Beti arrazoi emanez. Argumentu gabeko kritikak gutxi balio du.

16. Kritika serioak adiera-zia eta adierazlea, euskara eta teknika-baliapideak, eta funtzio erreferentziala baino gehiago funtzio poetikoa ikertu behar ditu.

17. Euskal burjeseria *ispi-latuko* duten erroman erra-listak idaztea zail da, burje-seria *erdaldun* delako. Hiri handiak euskaldundu arte (Euskadi independente izan arte) ez da zinezko euskal elaberri errealistik sortu-ko.

GOTZON GARATE

UPV/EHUko Euskararako Batzordeak Euskal Herriko Eritzi Publikoari

Euskal Herriko Unibertsitateko Euskararako Batzordeak, Unibertsitatearen Estatu-tuen arauera, aholkulari-tzarako eta unibertsital era-kundearen barruan egiazko elebitasuna lortzeko ihardue-ren plangintza orokorrerako organoa denak, Euskal Herriko Eritzi Publikoari ondo-koa adierazi nahi dio:

UPV/Euskal Herriko Uni-bertsitatearen 248.4 artiku-luak honela dio: «Pertsonal ez irakasle berria kontratatu edo egokitzerakoan, beraren lanbiderako gaitasunaz gai-nera, euskaraz baliatzen ja-kitea ere kontutan izango da».

UPV/Euskal Herriko Uni-bertsitateak, 1987.eko iraila-ren 11ko Erabakian, iraila-ren 25ean argitaratuan, Ad-ministrazio-Zerbitzuetako Pertsonal berria kontratatze-ko, 113 laguntzaile-plaza be-tetzeko deialdi publikoa egin zuen, bertan euskaraz ja-ki-tea ezertarako ere eskatzen ez zelarik.

Deialdi hori Unibertsita-tearen Estatu-tuetan ezarri-koaren aurka zihoala ikus-tean, Zuzenbide-Fakultateko Unibertsitari-talde batek errekurso bat jarri zuen, eta Euskararako batzorde ho-nek, arazoaren garrantziaz arduraturik, errekurso ho-rrren alde egin ere bai, esan-dako deialdian gure hizkun-tzari egiten zitzaion bazter-keta zela eta, aurtengo urria-ren 23an Errektore jaunari geure kezka agertuz.

Unibertsitatearen Aginta-ritza Gorenetik gure eska-riak oraindik erantzunik ez duela izan ikusita, UPV/Eus-

kal Herriko Unibertsitateko Euskararako Batzordeak, 1987.eko abenduaren 18an izandako bileran, bertan izandako partaideen gehien-go absolutuaz, Euskal Herri osoari geure kezka adieraz-tea erabaki zuen, Unibertsitatean, legezko elebitasun ofiziala gora behera, gure hizkuntzak egiaz duen baz-tertze-egoera zein den jakin dezan.

Bide batez, unibertsitari guztiei geure deia egiten die-gu hizkuntz bereizkeria ho-nen aurka beren eritziak eta erantzunak ager ditzaten.

Leioan, 1987.eko aben-duaren 18an.

UPV/EHU-KO
EUSKARARAKO
BATZORDEA

Galdakao Telebista hamabostetik behin pantailara

Duela bi urte inguru hasi zen Galdakaoko Telebista (GTB) Andra Mari jaietako imaginak etxeetako pantailara eramaten. Ordudunik «Irudi Taldea»k egunerokotasunari heltzeko helburuz ekin dio, kultur elkarte bezala moldaturik, hasiera haietako saioari, oraingoz hamabost egunetik behin izan ez baldin bada ere.

Gabon gauean, hamarretan, emititu zuen bere estraineko emanaldi 'ez berezia', ortu t'erdiko iraupenez, VHFen TVEko lehen katearen inguruan harrapatuz. Hogeita hamar lagun bildu da proiektuari eusteko, horietarik inor ere profesional ez dela. Ondarru, Eskoriatza eta Plentziako telebisten ondoren, Galdakaoko aurreratu zaie Donostia eta Andoain-
goari.

IAZKO INUXENTEKERIA EROTIKOA AURTENGO ABENDUAREN 28-AN EKARRI

Kama Sutra: sexu zaharra berri euskal liburugintzan

Iaz sekulako polemika sortu zuen Villasantek Kama Sutra euskarara itzuli zuen txantxak. Urte beteren buruan horretarako egoki zen Etxezarretak itzulirik dakar liburua Elkar etxeak. Erantzun ona izaten ari omen da.

Urtero izaten da argitalpen bitxirik euskararen munduan. Hondarreko horietako bat Kama Sutraren itzulpena dugu, iaz hizkuntz indigenen gaitasunaren gainean zentralismo politikoa-
rekin batean hainbat istilu ekarri zuena. 4. mendeko «indigenen» sexu hezibidea eta tekniken berri ematen duen liburua egungo hizkuntz indigenaz itzultzea zail xamarra gertatu zaio Ramon Etxezarretari, gizarte ikuspegi bakoitzak garaiko hizkuntzan duen eragina ez bait zaio nolanahi gaitzitzeko itzultzaileari. Editoreek egileen baja siko-
logiko eta ekonomikoak baliatzen dituztela aipatzen

zuen urrestillarrak aurkezpenean, eta gainera espektazio faltsuak sortzen omen dituzte halako euskal liburuek, aliterarioak, eta euskararen neurria gaitzitzen ez dutenak hasieran hala badi-
rudi ere.

Hainbat jarrera edo postura, hanka ez dakit noraino igo behar dela besteak ere afera ederki eduki dezan, besteen emazteak konkistatzeko arauak, sexu kontutan erabili beharreko tresna eta edergailuak...

Halako lanetan Tafallako talde bat aurreratu bazen ere, behartuko al du gaiaren interesak ez ohizko inor euskaraz irakurtzera!

Amigorentzat Jaurlaritzaren gidoi lehiaketa

Iazko azaroaren hogeitapikuan eman zuen ezagutza Eusebio Larrañagak Jaurlaritzaren zinema proiektu berri (errepikapen) bat: 85ean «Ehun metro», «Zergatik pan-pox?» eta «Hamaseigarrenean aidanez» filmeekin egin bezala, aurtengo beste 100 milioi ipini dira mahain gainean beste hiru pelikula errodatzeko. Produktora zein izango den oraindik ez da ezagutza eman, orduan Irati Films izan zela.

Badirudi ziurtatuena dagoena zera dela, Angel Amigok izkiriaturiko gidoia zeluloideratuko dela behintzat, zeinarekin irabazi bait zuen Jaurlaritzak antolatutako gidoien lehiaketa bitxi hau: gidoia euskara hutsezko izango da, idazlea Komunitate Autonomoan bizi dadin baldintzapean; epea, hilabete eta piku-
koa.

Aste honetan

Debatea Azpeitiko Antzerki Topaketen inguruan
(48. orrialdea)

Madariaga anaia bertsolariei omenaldia
(50. orrialdea)

Lehen euskal ludoteka Iruñean
(51. orrialdea)

Amurrioko Ikastola kinka txarrean
(52. orrialdea)

Kulturaren Aste Borrasea
(53. orrialdea)

EPAI-MAHAIKOEN ERITZIAK BILTZEN DIRA
BESTE GOGORRAGO BATZUREKIN BATERA

Azpeitiko Topaketak bihurtu dira aurten euskal antzerkiaren krisiaren ispilu

Abenduan zehar, Euskal Antzerki Topaketak izan dira Azpeitian, boskarren aldiz. Oihartzuna inoiz baino pattalagoa izan da, eta eztabaidak ere izan dira bere ostean. Batzurentzat krisian daude Topaketak, besterentzat ez berriz.

Azpeitiko Udala izan da hastapenetatik Topaketetako antolatzailea, eta aurtengo egitarau beneta zabala estatua zuen. Alde batetik lehiaketa bera eta beharbada hor izan da hutsunerik handiena. Hiru taldek hitz emanda zeuden, eta horietatik bik bakarrik jokatu zuten. Hazparneko «Bordaxuri»k, eta Azpeitiko bertako «Antxie-

tak». Estreno bakarra ekarri behar zuen hirugarrenak, Donostiako «Transito Babek», huts egin zuen, eta ilunduago zuen aurretik berez nahiko kaskarra ageri zen panorama.

Azkenean, sariak aurkeztutako bi talderen artean banatu zen, eta erabaki horrek piztu zituen lehen haserrealdiak.

Lehiaketaz kanpoko ilun-argiak

Baina lehiaketaz gain, gauza ugari ere izan ziren. Esate batera, «Pipin» montaia erraldiaren aurkezpena, eta frakaso bat izan zen. Beste puntu beltz bat, lanaz beraz gain arazo tekniko ugari izan bait zituzten. «Itzurungo Uhinak» zumaier taldeko emakumeak ere gonbidatuak izan ziren, eta jende aldetik behintzat arrakasta handia jaso zuten.

Haur antzerkiaren arloan arrakastatsuak izan ziren «Sebastopoleko Titiroteroek» eta «Karraka» taldeek eramandako lanak, eta gauza bera esan genezake «Maskarada» taldearen «Gernika 16,30 H.S.O.» lanaz eta Mikel Martinezen «Kontrabaxua» monologoaz.

Bukatzeko, hiru asteburue-

tan zehar antzerki-egileez antolatatu ziren solasaldiak aipatu behar, beren arrakasta eta interes eskasean balioaren zati handia galdu zutela.

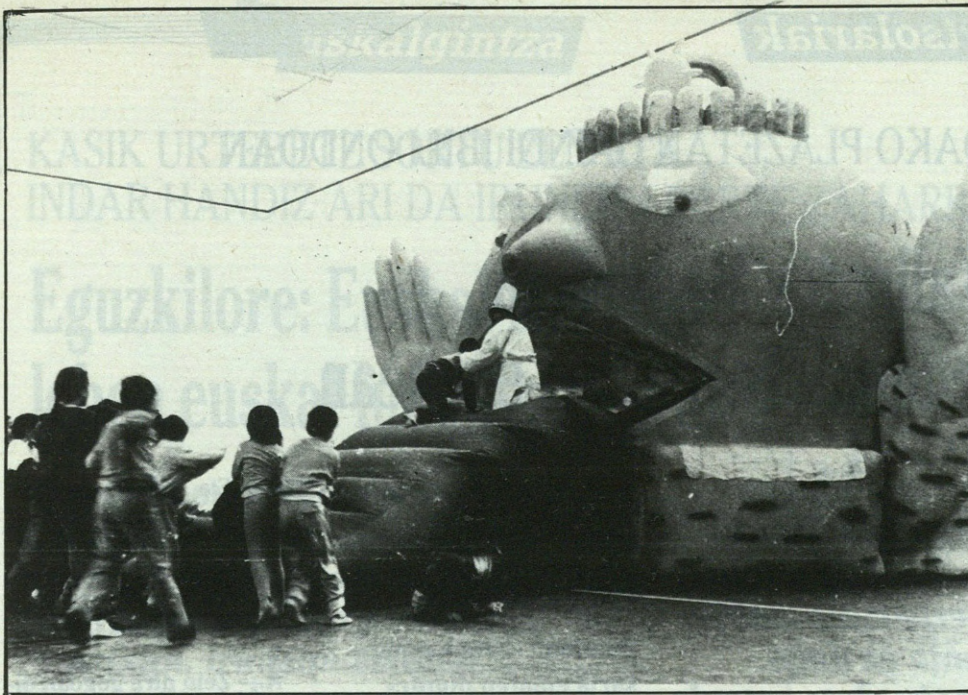
I. Elias-en protesta gogorrak

Imanol Elias «Antxieta» taldeko arima dugu, eta horrez gain Topaketa hauen sorreran zuzeneko zerikusi nagusia izan zuen. Abenduaren 30eko «DV-Zabalik»en artikululu luze eta gogor-gogorra argitaratu zuen, hainbat salaketa eta kezka agertuz. Haste-ko, epai-mahaiak hartutako erabaki salomonikoak eragin zion haserrealdia: «atzekaldea busti nahi ez izateak, erabaki bat hartu eta merezi duen taldea sarituaz, halako seriotasun bat galtzea dela iruditzen zaigu. Topaketak pikutara botatzea dela esango nuke. Aurtengoan sekula baino txepelagoa izan da».

Baina ez dira hor bukatzen Imanolen kritikak. Topaketetako ekintza guztiak banan-banan pasatzen zituen, eta gehienetan ikuspegi gazi-geza eta pesimistak agertuz. Bukaera aldean, honoko parrafo gogorra idazten zuen: «Zerbait indartzen hasi orduko, gain behera joan da gure iritziz, lehen Azpeitiko Euskal Antzerki Topaketak zirenak orain Antzerki Topaketak besterik ez direla ikus-tean. Baina nora goaz? Ezin al dezakegu zuzendu nola-bait?». Eta «Ai, hau galera gogora gure Herriarentzat!»

«Pipin»en aurrestrenoa jaso zuen Topaketen puntu beltzenetako bat.

Ume antzerkiaren mailan, «Kukubiltxo»k arrakasta jaso zuen azken lanarekin.

esaldi lapidarioaz amaitzen zituen lerrok.

Begoña del Teso: «Profesionaltasun piska bat eskatu behar»

Baina eritzi bakarra ez zen Eliasena izango noski. Epai-mahaikoengana ere jo nahi genuen, eta haietatik hiru topatu genituen: Begoña del Teso, Jose Luis Otamendi eta Eujenio Arozena.

Begoñaren ustez nahiko apal joan dira Topaketak, amateur mailan behintzat. «Ez dira ia ia existitu ere egin. Bi talde bakarrik aurkeztu ziren, eta nire ustez, nahiz eta gogorra izan, horiek ez dira antzerki taldeak. Amateurrak badira ere, profesionaltasun piska bat eskatuko nieke. Niretzat, aurkeztu diren taldeak oso aproposak dira herriko festetarako, edo lagunen artean emateko. Santo Tomas egunerako ondo, baina euskal antzerki amateurrak hori dela esateak beldur handia emango lida-ke». Bere ustez, gaur egungo antzerkia nondik nora dabilen ezagutzea falta zaie talde amateur horiei, iraganean bi-zi direla salatuz. Desilusionaturik atera zen beraz.

Bestalde Topaketak Azpeitian kokatzen den zerbait direla dio eta Azpeititik kanpo eta antzolatzaileengandik

kanpo ez duela eraginik. «Hori guztia puzten ibiltzen gara baina ez dago ezer, eta gainera jendea bost axola zer gertatzen den. Hori bai, jakinaren gainean euskaraz egiten den antzerkia nola dagoen, normala deritzot. Badi-rudi ere taldeak beraiek konturatu direla Azpeitian egi-teak ez duela merezi, ez dela plataformarik eta ez dela ezer».

Azkenik, bere ustez euskal antzerkiak bere ahalmenari buruzko erreflexioa egin behar harra daukala dio, bai antzes-leen aldetik eta bai publikoa-ren aldetik ere, euskal antzerkiari umiltasun piska bat gehiagoz jokatzeko falta zaio-la, alegia.

J.L. Otamendi: «Dirudienaz laster talde amateurrak ez dira existituko»

J.L. Otamendi azpeitiar idazlea dugu bigarren epai-mahaikidea. Bere ustez, estreñoak izan beharrak asko mugatzen ditu Topaketak. Beste alde batetik gauza inter-esgarria ikusten du urtean zehar egin den euskal antzerkiaren biltokia izatea Topa-ke-ko. «Aurten, ikusten de-nez, gauza berri interesgarri askorik ez da etorri, eta Az-peitian amateur mailan behi-

nik behin bi talde besterik ez dira aurkeztu. Hori nahiko latza da, eta areago aurrera begira Jaurilaritzaren jarrera ikusita. Badirudi laster talde amateurrak ez direla existitu ere egingo».

Horrezaz gain, ez luke esango esango aurten beste-tan baino maila bajuagoa izan denik. «Gertatzen da be-girada geheintsuenak «Pipin» horretan zeudela jarriak, eta hori txasko handia izan da». Jendearen erantzunari ere positiboa erizten dio Otame-dik, emankizun gehienek p-bliko aldetik jaso duten arra-kasta ikusita behintzat. Etor-kizunik badutela ere pentsa-tzen du Otamendik, euskal antzerkiarentzat halako toki berezi bat mantendu behar dela alegia. «Termometro be-zala, edo zertan garen jakite-ko besterik ez bada».

E. Arozena: «Amateurrak berea ez den lekua betetzen du»

Antzerti-ko Eujenio Aroze-naren ustez —epai-mahikoa ere bera— Azpeitiko Topa-ke-tak euskal antzerkiaren egoe-raren ispilu gertatzen dira, eta horren arabera sentsa-zioa benetan iluna jaso du be-rak, sentrazio nahigabetua, euskal antzerkiaren egoera eta bereziki talde amateurre-na ikusita.

«Teatro amateurraren mai-la neurtzea zaila da. Gerta-tzen da Euskal Herrian an-tzerki amateurrak berea ez den espazio bat betetzen ari dela. Askotan, antzerki ama-teurra profesionalaren espa-zioa betetzen ari da, urtean 40 emanaldi etabar, eta hori ez da bidezkoa amateur ba-tentzat. Modu horretan ibil-tzeko maila serioa eman be-har duzu, eta hutsune hori amateurrek betetzen dute profesionalak ez dutelako be-tetzen». Halere, amateur be-zala jukua emateko orduan nahiko maila polita dela dio Eujenio.

Taldeak nekatu direla sus-matzen du berak, nonbait du-ten retoa eta bete behar du-ten espazioan beren ahalme-netik kanpo gelditzen delako. Horrek talde amateurrentzat ondorio latzak ekartzen di-tuela pentsatzen du. «Bestal-de, euskal antzerkia krisi handi batean dagoela esango nuke, eta orduan krisi horrek guztia eragiten du, planifika-zio falta batengatik. Planifi-kazio bat behar da, eta plani-fikazio hori ez datorren bitar-tean eta kontzientzia hartzen ez dugun bitartean horrela ibiliko gara, gure lekua bila-tu nahian». «Pipin»en aferare-kin gaizki ulertu bat egon ze-la uste du Eujenio, bere ustez Azpeitian izan zena estrena-tu aurreko entsaio jenerala izan bait zen, eta benetako emanaldia, eta beraz kritikak ere alde horretatik zuzendu behar ziren bere eritziz, «konstruktiboagoak».

Aurreko lerrootan irakurri ditugun eritzietatik inortxok ezingo du ezer klarurik ate-ra, baina kazetariaren ahal-men eskasiagatik ezezik, bes-te zerbaitengatik ere bada. Nahaste-borraste handia da-gu euskal antzerkiaren mun-duan, etorkizuna beltz ikus-ten da eta eztabaidarako oinarriak ere ez dadue bate-re argi. Euskal antzerkia —amateurra nahiz profesio-nala— une latzean dago, eta Azpeitiko Topaketak horren ispilu izan dira aurten. Eta-baida hortxe dago. Osatu egin behar hurrengootan.

JOSU LANDA

LUZAZ NAFARROAKO PLAZETAN GAINDI IBILI ONDOAN

Bautista eta Xalbador Madariaga aurtengo omenduak bertsolari egunean

Bizkai-Gipuzkoetan nola mugaz harantzkoan ez ditugu beharbada arras ezagunak Madariaga anaiak, baina Nafarroan bertsozale izaki plazan aditu ez dienik ez dago. Urtarrilak 17an jasoko dute entzule nahiz bertsolari adiskideen txalorik.

Urtero dugu Donostian plazatan urte askoan ibilitako bertsolariaren bati egindako omenaldia, eta aurtengoan Bautista ta Xalbador Madariagaren txanda da, biak batera, urte elkor haietako beren ekarriari halako goresmena egingo bailion bertsolariaren elkarrekin. Nafarroan hondarreko urteetako bertsolaritzaren berpiztean beren alea eta jakinduria gogatsu eskaini baitute txapelketa nahiz saioetan, katea eteten utzi gabe, bihoaz besterik gabe berekin egindako entrebista laburrak gure omenaren erakusgarri.

Xalbador:
«Ez naiz txapelketetan asko ibili»

ARGIA.— Zein da bertsolatan eduki duzun ibilerat?

XALBADOR MADARIAGA.— Ni ez naiz asko bezala txapelketan eta aterea, atzen urte hauetan bakarrik, lehengo badakizu gaztetik hasi 15 urtetan eta ibiltzen ginena izaten zen erregetan eta urtezahar arratsetan eta, etxez etxe eskean kantuz, hartatik hasi ginen, gero tabernatan eta hola, gero badakizu pixka pixkan gustoa hartzen diozu. Plazak etortzen dira

gero eta ikasi egiten da. Orain duela 4 edo 5 urte hasi nintzen txapelketetara agertzen.

A.— Nola ikusten duzu bertso giroa orain?

X.M.— Orain jendea zaletu da berriz bertsoarekin, gazteak behintzat, horregatik egiten dugu guztiok plaza gehiago, gaztea lagundu nahi dugu, gazteak ere egin dezan, gustoa har diezaion, eta ohitura har dezan. Atzen urte hauetan, 7 edo 8 urtetik hona asko aurreratu da.

A.— Espero zenuen hala-ko omenaldirik?

X.M.— Ez nuen uste horrelako txandarik niretzat tokatuko zenik, eta oso gustora, oraingoz behintzat trankil.

A.— Zer giro maite izaten duzu zuk bertsoarako, nolako girotan moldatzen zara aiseen?

X.M.— Nik uste bertsolariaren girorik onena, beti ere festetan edo zenbait bazkariaren ondoan mahaian jartzen delarik.

A.— Non ikusten duzu giro gehien Nafarroan bertsoarako?

X.M.— Hemen alde hone-tatik ez dago giro handirik, gaztea ere gutxi dago eta. Nik uste Iruñea alde horretatik gehiago juntatzen direla gazteak eta alde horretan ge-

hiago zertzen dutela. Hemen Lesaka alde honetan noizean behinka gu aritzen gara lagunak, baina gure artean, hemen gazterik ez dago.

Bautista: «Urte joanen saria ematen digute»

ARGIA.— Lehen ere omenaldia egina dizute. Esan ote daiteke ohitua zaudela?

BAUTISTA MADARIAGA.— Ez, lehen ere hemen egin zidaten herrian, orduan pixko bat, momentuan nerbio-so xamar.

A.— Espero zenuen hala-ko omenaldirik?

B.M.— Ez, ez nuen espero, ez nuen itxaropenik, baina zahartu naizelako edo egiten didatela uste dut, badakizu denbora askoan hor ibili naiz eta...Plaza asko eginda nago hemen Nafarroa aldean.

A.— Zer moduz moldatzen zara txapelketetan?

B.M.— Orain arte beti bastante ongi, batez ere atzetik baldin banoa, orduan ongi

atera. Eta Nafarroako Txapelketa irabazi nuenean ere, semifinalen hirugarren atara eta gero txapela irabazi nuen lasai kontent, eta lasaitasun hori behar da txapelketan.

A.— Zein dira gogoan dituzun momentuak, gozoe-nak edo?

B.M.— Txapelketan beti besteak ari diren denbora (*farrea*). Mementu ona ere mai-su haiekin ari nintzen denbo-ran, Gipuzkoa horretan bazi-ren mordo bat, bizkaiter haiek eta...

A.— Baduzu asmorik oraindik ere Nafarroako Txapelketan parte hartze-ko?

B.M.— Ez dakit ba, omenaldia eginda erretiratu egiten dira gehienak, horretan ez baina, plazako bestelako saioetan bai, horretan dei egiten duten arte segiko dut, beharbada txapelketan ere, baina ez dakit.

INAKI CAMINO

Bautista.

Xalbador.

KASIK URTEBETE SORTU ZEN ETA
INDAR HANDIZ ARI DA IRUÑEKO PARTE ZAHARREAN

Eguzkilore: Euskal Herriko lehen euskal ludoteka Iruñean

Orain hamar hilabete inguru, urte honen apirilaren 4an hain zuzen, Iruñeko Alde zaharrean Eguzkilore deituriko ludoteka jarri zen martxan. Iruñean ematen horrelako lehen esperientzia izateaz gain, Euskal Herri mailan sortu den estraineko ludoteka euskalduna da.

Fenomeno honen gaurkotasunak akuilaturik beraien-gana jo genuen argitasun zenbait jakin asmoz. Hemen dituzue esan zizkiguten gauza aunitz, halabeharrez laburbildurik.

ARGIA.— Ludoteken fenomeno hau berria da, horregatik, ludoteka bat zer den argituko al diguzue?

EGUZKILORE.— Beno, jostailu, joku eta ludotekariak prestatzen dituzten ekintzen bidez haurrek jolasleku gisa eduki dezaketen leku ireki bat. Bai Nafarroan, nahiz Euskal Herri zein Estatu mailan ematen hasi den esperientzia berria da. Jendeak ez du oso argi zer den, askok eta askok haurtzaindegi bat dela pentsatzen dute eta. Gauza ez da horrela, ez eta hurrik eman ere. Guk ez ditugu haurrak zaintzen, haiek jolastera etortzen dira eta gu haiekin iharduten gara jolasean.

A.— Noiz eta nola bururatu zitzaizuen ludoteka bat egitea?

E.— Batez ere Iruñean aisiari dagokion arloa nahiko bazterturik zegoela ikusi genuelako. Eguzkilore Taldean geunden eta zerbait gehiago

egin behar zela pentsatu genuen, eta ekin egin genion lanari. Udalari proiektu bat aurkeztu genion eta 2.200.000 pezetatoko dirulaguntza eman zigun lanean has gitezen. Horrela, joan den apirilaren 4an jarri zen martxan jaialdi handi bat zela medio.

A.— Baina zuek zer loritu nahi duzue ludotekaren bidez, zeintzu dira zuen helburuak?

E.— Arrisku guztietatik kanpo dagoen lekune bat eratu diegu haurrei, bertan haurrek gustora jolastu eta ongi pasa dezaten, trebetasunak eta beraien ahalmenak garatuz, eta modu honetan beraien nortasuna aberas dadin.

Bestalde, euskara ikasgela batetako lau horma artetik atera nahi dugu, jokuaen bidez hizkuntza tresna komunikagarri batetan bilakatzeko. Modu honetan egoitza hau Alde Zaharreko animazio gune bihurtu dugu, bide batez auzo honetan euskarari bultzada bat emanez. Hemen, jolastera datozen neska-mutulek lagunarteko giroa bizi dezaten lortzen saiatzen gara. Lau eta hamalau urte artean dauden gaztetxoek dituzten

hutsune, akats zein urritasunak zuzentzeko ahaleginak egiten ditugu joku eta jostailu berezien bitartez. Era berean, eskolan nahiz etxean gutxiegi edo oker landutako jokaera eta trebetasunak eragin eta indartzen ditugu.

Baina helburu guztien gaitetik ongi pasatzea da inportanteena, eta horretarako arriskutik kanpo dagoen txoko eder bat eskaintzea haurrei.

A.— Hori lortzeko bitarteko batzuk beharrezko izango dira. Nola egokitu duzue zuen egoitza?

E.— Jokuak jostailuen erakusketa apal eta mahaiaien egoten dira, eta egoitzan txoko diferenteak daude: eraketarako txokoa, landareen txokoa, disfrazen txokoa, txabolen txokoa, adierazpen txokoa, e.a. Horretaz gainera, bi modulo daude pasarella batekin.

A.— Zenbat haurrekin ari zarete lanean?

E.— 240 haur inguru etortzen dira, baina denak ez dira beti etortzen, bakoitza go-

goko duenean azaltzen da. Hori bai, 9-11 urtetakoak dira gehien etortzen direnak.

A.— Zuen ludotekan euskara hutsean hitzegiten da. Zergatik hori?

E.— Lehenengo hilabeteetan haur erdaldun batzuk etorri nahi izan zuten ludotekara, eta ondorioak ikusteko bat hartu genuen, baina esperientzia ez zen batere positiboa izan, haur euskaldun guztiak segituan erdarara pasatzen ziren eta. Guretzako elebitasunarena trampa da, hemen ezin ezarriko baiz da. Horrela, erdara hutsean egiten duzu ala euskara hutsean. Gure jarrera hau ez da politikoa, praktikoa baizik.

A.— Zeintzuk dira zuen oztopo edo arazo nagusiak?

E.— Bai; orain dugun egoitzatik bota egin gaituzte. Abendua amaitu bezain laister jostailuekin bakarrik geratu gara, eta lokal berria topatzen hasi beharko dugu. Subentzioa ere berriro eskatu beharko dugu.

INAKI MENDIBE

HERRIKO IKASLEGOAREN EHUNEKO 40-A IKASTOLAN MATRIKULATU DA AURTENGO IKASTURTEAN

Amurrioko Ikastola ataka gorrian egoitza egokien premiaz

Duela hamaika urte Amurrioko guraso talde batek herriko Ikastolaren eraikuntza lehen urratsak eman zituen. Egun, azpiegitura falta itolarria gertatzen da, Aresketako ikastola berriko zortzi gelak eskas direla.

Garaiko administralgoak eskeintzen ez zuen hezkuntza eredu linguistiko baten sortze eta antolatze lanak beregain hartuta, amurriarrak B ereduari oinarritu baldin baziren ere hasiera batetan, 84-85 ikasturtean hizkuntza mailako emaitzak espero bezain onuragarriak suertatu ez zirenez, D ereduari eustea erabaki zuten, euskalduntze bide bakartzat joaz, «gaurko gure esperientziak erakusten eta frogatzen duen bezala. Areago, eskola euskalduna lehen helburua izanik, didaktika aurrerakoi eta pedagogi aktibo baten alde egin genuen apostu».

Kalitatezko hezkuntza euskalduna eskeintze lan eta esfortzu guzti hau ez da hutsala gertatu, dagoeneko Amurrioko herriarengandik errekonzimendua jaso duela: aurtengo ikasturtean herriko ikasle goaren ehuneko 40ak ikastolaren hezkuntz proiektuarekin bat egin du bertan matrikulatuz.

Mixeriazko baldintzetan

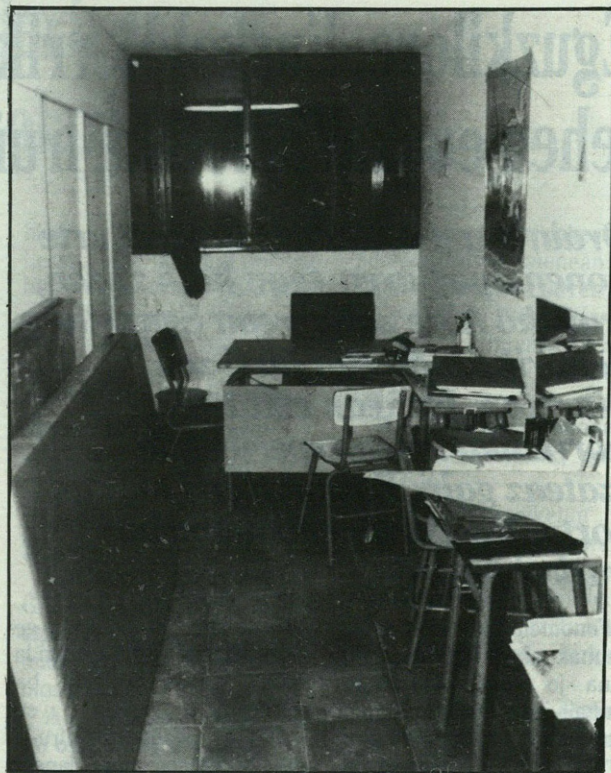
Ostera, azpiegitura eskasiaz baldintzaturik aurkitzen

dira ikastola sortu zenetik, urritasunak behartutako egoera probisionaletan larrituta. «Gure lehenengo egoitza herriko kultur talde batek —Mendiko Lagunak— eskeinitako lokalak izan ziren. Ikasle goaren kopurua handitzen zihoan heinean, beste lokal prefabrikatu batzuetara jo genuen. Eta gaur egun, hamaika urte igaro, eta Euskadiko Hezkuntza sarea juridikoki osatzear dagoelarik eta materialez horniturik egon beharko zuelarik, duela 35 urte eraikitako 'Lanbide Heziketa' rako tailer probisional batzutan gaude oraindik».

Eskolaurtean 127 haur sei gela-barrakoitan daude: trenbideetik hogeitabost metro tara, gela ttikiak, hotzberoei aurre egin ezinik eta itukinak eguneroko gauza direla. Eta beste hainbeste OHOri dago kionez, tailer zahar batzutan 252 haur pilatzen dira-eta, xaguekin elkar biziz.

Administralgoak promesa ugari

Urteroko matrikulazioigoerek espazio fisikorik gabe uzten zuen Amurrioko

Gela hau ikustea aski da egoera lastimosoaren lekuko bezala.

Ikastola, herriak administralgoari zuzenduriko eskariak deusean ziren bitartean. «Alde batetik, botere publikoek erakutsitako borondate eza nabarmena izan da, haurrentzako gutxieneko baldintza materialak ez konpontzean. Eta baita bestalde, Amurrioko Udala eta Ikastolaren ingenuitatea administralgoak eginiko promesak sinesteko orduan, eskariek ez bait dute sekula benetako erantzunik jaso, herritarren mobilizazioei esker izan ez baldin bada».

Mendieta jaunak, 1985ean hezkuntz kontseilari-ordea zenak, 16 gelatako edifizio baten eraikuntza agindu zien bai Ikastolari eta bai Udalari, alderdi politiko ororen adostasunez Ikastolaren errebindikapenekin bat egin eta gero. «Baina tira-birak zirela-eta, Txurruka jaunarekin aurkitu ginen Hezkuntz Kontseilaritzako buru zela, zeinak gure eskariei ezezko bo-

robilaz erantzun zien».

Ikastola berriaren hedapen eske

Kinka larriaren aurrean, 1986ean «Araba Euskaraz» Amurrioren antolatzaiek emandako aukera baliatuz, ikasle, guraso eta irakasleek mobilizapenei ekin zieten. «Eta Txurrukak zortzi gelatako eraikuntzaren proiektu bat sinatu zuen, beste zortzi egitekote plangintza eta konpromezua barne zirela».

Ikastola berria Aresketako zelaian egin zen, Udalak utzitako lurretan. Baina denborak aurrera egin du eta, nahiz eta Aresketako zortzi gelak martxan diren, beste zortziren premia berehalakoa gertatuko da. Hau dela-eta, kanpaina berri bati eutsiko diote hemendik aurrera, ezinbesteko diren azpiegitura duinen ziurtatu artean.

PERU UNTZUETA

Paperetan idatziak

ARTE PLASTIKOAK

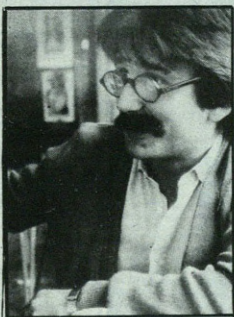
Nik uste euskal artistak, bai lehengo zein oraingoak, zaila ukan dutela eta zaila daukatela, zeren eta kultura anitzen bidegurutzean aurkitzen bait dira. Europako herri zaharrenaren eta txikiaren erpin eta zilborrean aurkitzen dira, zeinak bere hizkuntzari eutsi dion nahiz eta kasik ez dituen utzi ez aztarna ez arrasto artistikorik eta Europako herrien kontzertura batu denean, salbuespen ondratu batzuek salbu, gazte, zentzugabe eta halako ausardia bat frogatzen duen era batez egin duela.

Edorta Kortadi, («Deia», 87-XII-24).

«KAMASUTRA» REN ITZULPENA

Neri beldur ematen dit itzulpen hau iaz egon zen polemikaren kontestu horretan sartzeak. Batetik iruditzen zait polemika horrek ez zuela gehiegi merezi; bestalde uste dut ohitura ez ezik, bizio ere bihurtu zaigula polemikak bizigarri, pizgarri, edo eragingarri bezala erabiliz lana egitea.

Ramon Etxezarreta, («Hemen», 87-XII-31).

AZPEITIKO ANTZERKI TOPAKETAK

Zerbait indartzen hasi orduko, gain behera joan da gure iritziz, lehenik Azpeitiako Euskal Antzerki Topaketak zirenak orain Antzerki Topaketak besterik ez direla ikustean. Baina nora goaz? Ezin al dezakegu zuzendu nola bait? Zer ikusia izan nuenek Euskal Antzerki Topaketen sorreran, gaur da eguna halako nahigabe batek besarkatzen nauena, indartzen eta hobetzen joan beharrean, gain behera eta zizare bat bezala lurpera sartzen ikusi ditudalako aurtengoa. Eta Topaketekin batera gure euskal antzerkia, jokaera hobeak aukeratzen ez dugun bitartean. Ai, hau galera gogorra gure Herriarentzat!

Imanol Elias, («El Diario Vasco» 87-XII-30).

BERTSOLARIK

Bertsolaritzan bereiz daitezkeen joera ezberdinak oinarri ezberdinen ondorio dira. Lehengo bertso eskola sagardotegia zen, orain ikas-geletan ariketak egiten ari ohi diren bezala. Eragina nabari da. Oinarritzko aldaketa hori delako, bereiz daitezke eskola zaharra eta berria. Lehengo bertsolariek, arrazoia izan ohi zuten abiapuntu. Lehenik zer esana bilatu eta haren inguruan nolabait zerbait moldatu. Orain aldiz, teknika dateke abiapuntu. Horixe da lehenik irakasten dena. (...) Baina oraindik beste aldaketa bat etorriko da gizarte berarenarekin batera helduko dena.

Iñaki Murua, («Eguna», 87-XII-31).

NOBELA

Ene iduriko eleberririk bat egiten duenak asmatzen badiu ere zerbait gauza, beti bere denborako jendarteari miraila bat eskaintzen du. Edo jendarte horren esperantzak, edo urrikiak edo pena izigarri batzuek idazleak sendi dituen bezala ezarriak dira bainan beti goiz edo berant bizi ukan dituen gauzak ditu ezartzen. Ordian gai berezirik gabe aintz gauza bada aipatzeko.

Eñaut Etxamendi, («Herriz-Herriz», 87-XII-17).

Karmelo Landak puntua jarrita

Joan Mari Torrealdairi

— Urte berriarekin batera, puntu jar-tzailearen txanda etorri zait Joan Mari Torrealdairiaren eskutik. Has nadin, be-raz, ofizioan aitzindari izan dudanari kontseilua eskatuz:

Joan Mari, bederatzi hilabetez ihar-dun zara puntuak jarri eta jarri. Zer izan da zuretzat puntuak jartzaren es-perientzia hori?

Bapateko bertsolaritzako gai-jartzailearen lanaren parekoa. Hona nire apostuaren baldintzak: puntu puntuan jarri eta erantzuna «zortziko txikian» errenditzea eskatu. Nire galderak zorrotza, zehatza behar zuen. Erantzunak laburra, baina ez motza, hamar lerrotakoa.

Joku bat zen: kulturara mugatua, galdera bakarrekkoa, jar-rerra-argitzaile asmokoa.

Esperientzia interesgarria: galderak egitea erraza da. Zaila, bat bakarra egitea. Are zailagoa, asmatzea. Baina ez da errazagoa, gero, jarritako puntuari ihes egin dionarentzat bigarren galdera baterako aukerarik ez izatea. Hamar-hamabost lerro lortzeko, inoiz, hamar-hamabost aldiz deitu beharra ere, ez da beti oso gozoa.

Baina merezi du esperientziak. Hitzaren inflazio-garai honetan merezi du hitz gutxitan formulatzeko eta definitzeko ahaleginak. Autodisiplina saio bat. Esplizitatu edo argitu gabeko zenbait arazo plazaratzeak ere merezi zuen. Eta, batez ere, merezi izan du erantzuleen arretak eta irakurleen inter-esak.

Puntako argitalpenak

Iruñeko «Hauzolan» liburudendak emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Tobacco Days», Anjel Lertxundi. Erein.
- 2.— «Marinel Zaharrak», Joseba Sarrionandia. Elkar.
- 3.— «Mendekuak», Koldo Izagirre. Susa.
- 4.— «Udazkenaren Balkoitik», Joan Mari Irigoien. Erein.
- 5.— «Odolaren Usaina», Mikel Antza. Susa.

Orotarikoak:

- 1.— «Euskal Kulturaren Urtekaria-87». Argia.
- 2.— «Euskararen Galera Nafarroan, 1587-1984.», Elkarla-nean. Pamiela.
- 3.— «Emakumea eta Literatura». Jakin. 45.zkia.
- 4.— «Nafarroako Euskal Idazleak(I)», Tx. Larrea, D. Ulzu-run. Pamiela.
- 5.— «Atea bere erroetan bezala», E. Gil Vera.

ARESTI.
Lehen poesiak.
(850 pzta.)

ARESTI.
Harri eta Herri.
(850 pzta.)

ARESTI.
Euskal Harria.
(850 pzta.)

ARESTI.
Harrizko Herri
Hau. (850 pzta.)

ARESTI.
Poesia argitara-
tugabea. (850
pzta.)

ARESTI.
Narratiba. (850
pzta.)

ARESTI.
Antzerkia.
(850 pzta.)

ARESTI.
Itzulpenak (I).
(850 pzta.)

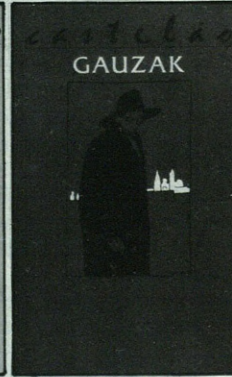
ARESTI.
Itzulpena (II).
(850 pzta.)

ARESTI. Artiku-
luak. Hitzaldiak.
Gutunak. (850
pzta.)

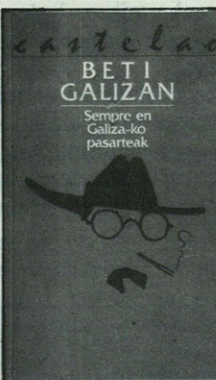
CASTELAO. Zir-
tzilak. Kristalez-
ko begia. (450
pzta.)

CASTELAO.
Gauzak.
(550 pzta.)

CASTELAO.
Betiko blak.
(550. pzta.)

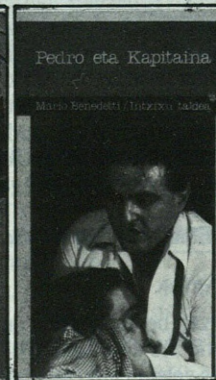
CASTELAO.
Beti Galizan.
(550 pzta.)

GABRIEL KORTA.
Okaranak.
(500 pzta.)

KARTXI.
Ihesi.
(500 pzta.)

**BENEDETTI/IN-
TXIXU.** Pedro eta
Kapitaina. (450
pzta.)

MENDIGUREN E.
Kanpotarrak mai-
su. (550 pzta.)

PABLO SASTRE.
Joxemi.
(550 pzta.)

LAURA MINGEgi.
Bai... baina ez.
(600 pzta.)

Susa

«Susa»k kaleratzen dituen liburuak
etxean jaso nahi ditut

Izen-abizenak.....
Helbidea.....
Herria..... Herrialdea.....

Telefonia.....

Sinadura.....

Susa
Ametzagaña, 19 behea
20012 Donostia

Paris-Dakar: basoan trabatuko desertuan galtzen ez direnak

Urte berriarekin batera ipini zen martxan Parisetik Dakarrerainoko bidea egingo duen munduko rallyrik sonatuena, nahiz eta urte bukaerako prologoak zabaldu zuen motorretako akontezimendua bezperan. Urtarrilaren 22an iritsiko dira, ailegatzen direnak!, Senegalgo hondartzetara, orduan jakinen delarik zein entpresak atera dion etekinik handiena bere publizitate kanpainari.

ABENTURA baino zerbait gehiago da Paris-Argel-Dakar marathoi rallya. Eta horren lekuko hain zuen urteroko marka berriak: 1.700 pertsona, 25.000 milioi bat pezeta antolakuntzan eta partaidetzan xahutuko direnak, eta 550 piloto makinatan.

Aurten hamargarren urtea izango da rallya burutzen dela, 1978an Thierry Sabine sortzaileak lehendabizikoz eratu zuenetik. Astiro eta urtez urte gero eta arrakastatsuago ez ezik, famatua bihurtzen ari da mundu osoan barrena, motor entpresa eta beste edonolakok dirutza galantak inbertituz bertan, promozio eta publizidadearen bila.

Rallyan inbertitu diru kopuruak

Adibideak ipintzearen, Silvio Berlusconi: bere «La Cinq» telebista frantses kateak rallyko irudi eskubideak erosi ditu. 300 milioi pezeta.

Edo Paris-Dakar-eko patrozinatzaile nagusia den «Pioneer Electronic Corporation» firmarena. 1.000 milioi pezeta, zera- ren truke: partaide bakoitzak marka horretako konpakt-disk edota irratikaset bat eraman dezala ibilbidean zehar, proba-ban- ku bezala erabiliz bakoitza.

«Coca-Cola»ren inbertsioa ezezaguna da. Baina jakitera eman da hala ere, abioi-frigorifiko bat eramango duela Afrikara, eta lau autok jarraituko dutela proba hozkai- luez horniturik.

Hogeitabi egun oztopoak gainditzen

Neurtu, ongi neurtu badute, 12.874 kilo- metrotako bidea egingo dute 550 parte har- tzaileek, 19 etapatan banatutako hogeitabi egunetan. Milla kilometro baino gehiagoko etapak dira aurtengo ezaugarri nabarmen, apika oihanaren presentzia azpimarraga- rriarekin batera. Prisetik barrena Frantzia-

ko hegoaderaino lehenik. Handik Aljeria- ra, eta Nigerretik zehar, Mali eta Maurita- niara gero, azkenik Dakarrera heldu aurre- tik.

Basoarekin ere badira leku berriak aur- tongo trazadoan: Tasalli-ko (Mali) mendi magikoak, edota Tamarasset-ik gertuko ha- rri koskor paisaiak. Gehienak ez dira iritsi- ko. Baina beste batzuk 12.874 kilometro baino gehiago egingo dute Atlantikoraino.

G.A.

Kirolari botikarioak

KONTUA ez da farmazia batetan lan egiten duen ki- rolari baten komeria 'eskandalu- garri' bat edo beste haizatu berri dela. Baizik eta kirolarien do- ping, estimulante eta anaboli- zanteen betiko ixtorioa egunero- ko polemika aspergarria bilaka- tzekotan dagoela, inuxenteki. Le- gezkotzat jotzen diren botikak batzuk, hainbat eta hainbat de- bekatuak, eta betiko zalantza- zkoak bestalde... hauek portzierto zirkulazio eta erabilerarik gehie- nenekoak.

BA, gutxi gorabehera, kon- tua da, iaz Erroman joka- tutako Munduko Atletismo Txa- pelketetan izandako irregularita- te zenbait argitu direlarik, bada beste makina bat azaleratzen di- rela nabarmenki gertatutakoak nolabait ezkutatzeko; eta halaxe gehiago bata bestearen atzetik gero, juxtu aurreko trapu zikina garbitzeko intentzioz —edo bo- rratzeko gutxienik—. Horrela ba, farmakologo italiar batek berriro ere atera du urtetako gai zaha- rra: kirolariek borborka hartu ohi dituztela estimulanteak, eta inkuso anabolizanteak ere —gi- harreak sendotzeko farmakoak edo— arriskutsuak gertatzen ari direla oso, hain dira kantidad- e handiak hartzen direnak. A ze deskubrimendua!

OSTERA, kontua haruntza- gokoa da. Alegia, Italiako delako farmakologoaren dekla- razioak —«La Gazzeta dello Sport»— ez direla kirolarien kon- trako salaketa moduan boteak izan, aitzitik baizik, kirolari guz- tien defentsa orokorrean. Botika- rioaren adierazpenen aldame- nean, beste 'botikario' atleta (ita- liar) pilo baten zerrenda argita- ratu zuten, gaiaren gainean den- ak kontu kontari. Eta (beraz) hauxe da kontua, Mauro Barella pertigalariari hartua: «tira, atleta bat antidoping kontrolera dei- tzen dutenean zera besterik ez du egiten: bere medikuaren kon- painian kumunera joan, eta piza doktoreak egin dezala!». Gizona- ren garapen perfekturuntzarako neurria errekorrek ematen omen duten bezala, halaber, he- rri baten boterea eta gailentasu- na dominek emango dute!

GORKA ARRESE

Kaiolatik

Doinua: Aizak hi mutil manontzi

1

Gazte nintzala lodia
luma beltz eta horia,
egun ez daukat garai hartako
kemen ta zoria,
ez da gaurko historia
ez dut lengo memoria
baina ondino ez zait ahaztu
naizela txoria.

2

Begira barroteari
ura ta alpileari
geroago ta nazka gehiago
diot kaiolari;
mokokada bat janari
astin aldi bat lumari
nire istori tristea nahi dut
gaur konta kantari.

3

Hor aurreko hariztian
udaberri amestian,
atera ginan mundura kabi
txukun ta ezian,
gaba goiz ta arrastian
al zen denbora guztian
bero berotan aita amaren
hegalen azpian.

4

Gure amaren irriak
eta aitaren zirriak
batzuk gehiago zutelakoan
besteen tirriak,
beharrezko oinarriak
jaki elikagarriak
laster aldatu ziraden gure
lumatzor gorriak.

5

Gure gorputzak handitzen
hasi ginanen sentitzen,
kabi txukunak ia ez zuen
denontzat zerbitzen
aita ta ama sufritzen
ez ginalako kabitzen
ta hasi ginan handitxoak
hegalak mugitzen.

6

Aldaskatik aldaskara,
landaratik landarara,
gazte denborak ta arriskua
nola errepara;
tirototsaren dardara
hegal azpian zartada
erruki gabe sartu ninduten
zuzen kaiolara.

PEDRO BIZKARGUENAGA

(Bertso hauek ARGIAren «II. Bertsopaper

lehiaketako epaimahaikideen aipamen berezia merezi izan zuten).

7

Aita ta ama goizero
bixitatzen egunero,
arratsaldetan noizean behinka
lagun onak edo;
bihur nahi ez bazan ero
zerbait egin behar gero
kaiola honi zulo bat bila
nabil harrezkero.

8

A, zelako tormentuak
ziran lehen momentuak
eta ez dakit zeintzuk diraden
nire pekatuak;
txakurraren arriskuak
alboan dauden katuak
ez nau sekula bakean uzten
madarikatuak.

9

Beti inguruan dabil
erpa sentitzen dut hurbil
atrapa nahian saia da baina
ez da horren abil;
nire indar guztiak bil
borroka bizian nabil,
nahiago nuke arranoaren
atzaparretan hil.

10

Gaba ta egun beti zai
inoiz ezin egon lasai,
eta honela munduan bada
makina bat anai,
hainbat eta hainbat garai
ezer ez da aldatu nahi,
gizonak libre bizi behar du
txoriak ere bai.

11

Hainbeste urte penetan
urterik hoberenetan,
konturatzen naiz ia zahartu
naizela benetan;
luma gutxi hegaletan,
indarrak eskas hanketan;
ala ta guzti bihotza daukat
itxaropenetan.

12

Itxaropenez begira
goizeko zeru oskarbira
haize berriak susmatzen ditut
jira eta bira;
besterik ez dut desira
justizizkoak badira,
egunen batean itzuliko naiz
nire hariztira.

MEDIKUAK ARRAZOI

Bi lagunek elkarrekin egiten dute
topo kafetegi batetan:

— Kaixo, Ixabel, ... bainan... zer
gertatu zaizu begian? Zeharo ubelduta
daukazu!

— Bada, medikuarengandik nator
oraintxe, eta harriska bat sartu zaidala
esan dit.

— Eta?

— Ez omen da garrantzi haundiko
asuntoa; hemendik hogeitaz bat eguneta-
ra lasai ibiliko omen naiz kalean.

Aurkitzen dira berriro handik hogeitaz
bat egunetara eta:

— Kaixo Ixabel... Sendagileak arra-
zoia zuen, ezta?

— Bai, noski! ... kotxea saldu behar
izan dut, berari ordaintzeko.

ERANTZUNA PRONTO

Leaburu-Gazteluko andereinoetako
batek kontuak eskatzen dizkio bere
eskolome bati:

— 275 hitzez osatu behar zenuten
idazlan ariketa agindu nizuen bai zuri
eta bai besteeri. Zuk hauxe besterik ez
duzu idatzi: «Nire aitak amari kotxe
berria erosi dio. Amak, estreinatza
abiatu eta, kamioi baten kontra txoka-
tuz estreinatu du». Hamazazpi hitzez
osatutako esaldia idatzi duzu. Eta gai-
nontzekoak?

— Gainontzekoak, andereino, nere
aitari entzun behar zenizkiokeen ko-
txea txiki-txikiturik ikusi duenean.

POLITIKO ZIKINAK

Giza haragiz elikatzen diren kanibal
horiek ezagutzera joan zen txangolari
bat behin. Bazterrak miatzen, edozein
gauza ikusmiraka ari zela, honako
kartel hau aurkitu zuen mutur
aurrean:

— «Ehiztari haragia, bost dolar kilo-
ko»

— «Mixiolari haragia, bi dolar kilo-
ko»

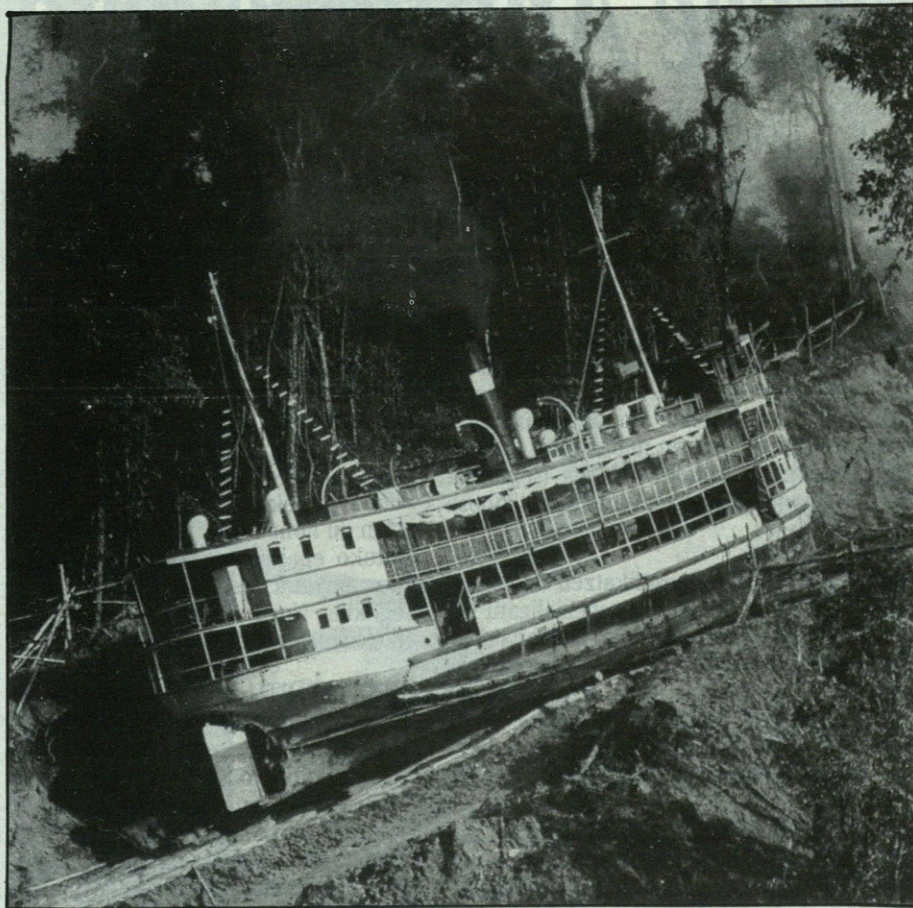
— «Politikari haragia, berrogei dolar
kiloko»

Gure protagonista, harriturik, hur-
biltzen zaio giza-harakinari eta:

— Zer dela eta daukazu politikarien
haragia horren garesti?

— Izan ere, zuk ba al dakizu zer
izardi-patsak egin behar ditudan ho-
riek ondo garbitzeko?

a ze flasha!

Itsaso ahantzia

I TSASOAN laino dago, Baionako barraraino' kantari gindoazen ontzian Gabon gaueko ordialdia oraindik igaro gabe eta Abenduaren 28rako ordu pare bat baino falta ez zirenean.

Kapitainak boikoteatutako champagne botila bati ekin genion ezkutuan gordeta. Egia esan kanpoan ere ez zen gauza handirik ikusten lanbroa medio.

'Hator, hator, mutil etxera' kantari hasi zen Manueltxo. Hondarrabiko faroaren argia baino distiratsuago jarri zitzaizkion berehala begiak. Itsasoa baino bustiago. Peruri, Joxeri eta neroni ere kosta egin zitzaigun kantuari heltzea. Bueltaka generabilen barrena eta zintzurra muga iragangaitza bilakatu zitzaion eztarrian bozari.

Lainoa ordea, doinuarekin batera nonbait, sartu zitzaigun belarritatik burura eta eten gabe ekin genion kantuari.

Ontzia bere gisan gobernatuko balitz bezala jokatu genuen. Ez genuen erreparatu patroia falta zenik. Berotuengi genbiltzan geroragoko ametsetan. Bale zuriaren bila atereak ginen eta 1988. urtean balerik geratzen ote deneko eztabaidak urruntzen gintuen elkarrengandik. Jarraitu egin nahi genuen batzuk; arrantza utzi eta lehorretaratzeagatik eskeintzen zizkiguten abantailak profitatu nahi zituzten besteak.

Ontziak berak gero eta zarata handiagoak ateratzen zituen. Arroken gainetik aurrera egiten zuela zirudien. Gogoa baina joanegia geneukan noraezean gindoazela antzemateko.

Begibistan ostartea egin zitzaidanean ohartu nintzen Larrungo puntan kulunkan geneukala ontzia. Gertatutakoaz ohar zaitzeten kontatzen dizuet hau. Marinel zaharra naiz gezurretarako eta jakinbidean jarri nahi zaituztet sorginkeriarik gerta ez dakizuen, ezin dezaue eta ontziak nabigatu itsaso ahantzian.

MARTI ARANA

osasunaren arduraz

Helduen osasuna, seaskatik irabazi edo galtzen da

UTERO BARNEKO elikadurara txar batek arazo larriak sor ditzake umearen gorputzean. Arazo hauek bizitzako lehen hilabeteetan okerrago eta areagotu daitezke, gure txikien elikadura kontrolatzen ez badugu.

Amaren esnea da seme-alabak hazteko erarik hoberena, esne artifizialek nekez ordezkatzaketen elikagai konpletoa bait da. Ez da harritzekoa, beraz, ia erabat baztertua izan ondoren berriro ere indar berriz gorantz joatea. Lehen urteetik 14ra bitarteko epea dator gero, eta hau da umei aholku eta aztura egokiak sortarazteko unerik aproposena. Zoritxarrez, gure ohiturak ez dira batera egokiak arlo honetan ere, eta umeak dira horren ondorioak gehien jasaten dituztenak. Gutxi gosaltzen dugu, asko jan eta batzutan gehiegi afaltzen dugu. Logikoena zera litzateke, lehen jatordu fuertea egitea gosaritarako, goizetik indarrak hartzeko. Eguerdiko bazkariak arina izan behar luke, arratsaldean lan egin ahal izateko, eta azkenik afariak ere trinkoa behar luke izan, baina oheratu aurretik liseriketa egin ahal izateko behar adina denborarekin. Ikusi dugun bezala gure ohituretatik urrun samar dabil otorduen banaketa hori. Pertsona helduen aztura eta usadioak aldatzea zaila gertatzen da, baina umeetan lortuko bagenu, bizimodu osasuntsuagoa edukiko luketela zalantzarik ez.

XABIER AGIRRE

Lege Antiterrorista, zaharra eta berria

LEGE Antiterrorista delakoari buruzko bi gertakari denbora berean suertatzeak, Gobernu Españolak onartutako aurreproiektu berria eta haren zenbait puntuekiko Epaitegi Konstituzionalaren sententziak, gai honi buruzko gogoetarako bide ematen digu, ikuspegi ezberdinetatik gainera.

Beharrezko gogoetak; erabat ez bada ere bereziki, Euskadin aplikatzeko eginak bait daude arau hauek, Euskadin eta bere eskubideen alde konprometiturik diharduten euskaldunei aplikatzeko.

Lege proiektu berria, inpresentablea da berriro ere Zuzenbide Estatu baten ikuspegitik begiratuz gero. Eta Epaitegi Gorenaren sententziak, boterean dagoen sistema politikoa sostengatzeko legeen interpretazioa noraino erabil daitekeenaren eredu baino ez dira.

BALORAZIO juridikoaren arloan, nahita, sartu gabe, aipatu behar bai proiektuak eta bai sententziek helburu argi bakar bat dutela biek. Hau da, zutik mantentzea Estatu Españolan legedi guzti honi eusten dioten bi zutabeak: hiru egunetik goragoko atxiloteta, inkomunikazioa barne, eta Audiencia Nacionala epaitegi berezi bezala.

Figura hauen esistentziak barneratzen gaitu hain zuzen ere fenomeno sasi juridiko honetan barrena. Demokratiko izendatzen den sistemak bere joku arauak inposatzea du oinarritzko beharra. Arauak onartzen dituztenak sistemak berak barneraturik gertatzen dira eta ez dute sistema zalantzan jartzten. Baina norbait honen aurka jar-

tzen denean, sistemak inposatu dituen arauak onartu gabe, 'demokratek' ez daukate inolako eragozpenik beren arauak ahazteko eta okasioan egoki iruditzen zaizkien neurrietara jotzeko, 'razón de estado' delakoa (seguridad nacional beste zenbaitentzat) inposatzeko.

HONELA esplikatzten da epaitegi berezi eta espezializatu bezala Audiencia Nacionalaren esistentzia. Epailen naturalarekiko eskubidea hankaz gora botatzen duen Audiencia Nacionala beste maila bat da errepresioaren katean: lege bereziak, epaitegi bereziak, gartzela bereziak.

Honela esplikatzten da, halaber, inolako justifikaziorik gabe atxilotua zenbait egunez poliziaren esparru autonomo batean eduki ahal izateko posibilitatea mantentzea, inolako kontrolik gabe, bere oinarritzko eskubideak gabe (abogatuaren babesa horien artean), eta kasu askotan tortura pairatuz.

Testuinguru honetan ez dira bat ere harritzekoak Epaitegi Konstituzionalaren erabakiak. Botere independente baten itxurapean, zuzenbidearen eta justiziaren arauen mende baino ez dagoenaren itxurapean, estatu modernu integratzailean Estatuaren aparatua- ren beste parte bat baino ez da, interes politikoen menpe.

Eta kasu honetan zuhur bete du bere eginkizuna. Alde batetik inpartzial itxura hartu du aurreko legediaren zenbait puntu kritikatzeko. Inolaz ere sakonetik heldu gabe baina. Hau da liluraren gortina. Bestalde ordea, Audiencia Nacionala, atxilotze prorroga eta inkomunikazioaren esistentzia asentatzen ditu. Eta harrigarriena dena, Estatu aparailuen aurreko ekintzak konsagratu egiten ditu, konstituzioari lotu gabeko arauak aplikatuz, egindako prozedimentuak birbegiratzea eragozten duelarik.

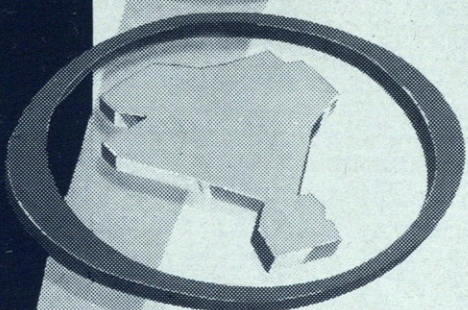
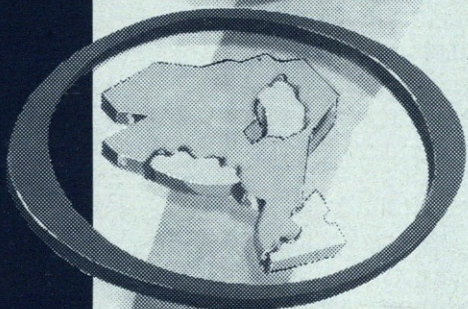
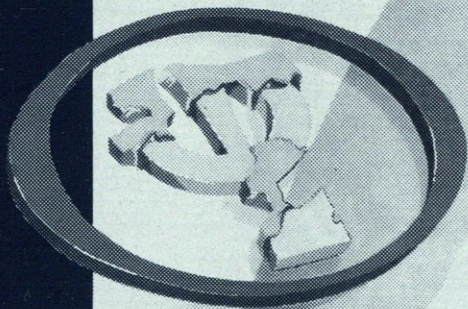
Kurioski eta ez kasualitatez, orain artean borroka antiterrorista delakoan gertatutako guztiaren atea itxi da, eta hein berean etorkizunerako erizpide batzuk ezarri dira, erabat bat datozenak Gobernuak aurrera eramango duen proiektuarekin. Une paregabea izan du honek ezin hobeto egiteko. Estatuko epaitegi gorenak esana du aldez aurretik, lege berria dela ona eta egokia. Nork eska dezake gehiago ikuskizun tzar demokratiko honetan?

GEHITU, komentario ahul batzuk salbu, komunikabideek ez diotela afera honi ekingo. Eta bestalde, alderdi politikoek ez dute inolaz ere zalantzan jarriko lege berriaren ezartzearen ondorio bakar bat ere, tortura barne, txantaia iraunkor baten mende bait daude: gai hauetan Gobernuak kritikatzten duena 'terroristekin' dago.

Ondorio batetara darama komentario labur honek. Legedi Antiterroristak, eta Estatuaren aparailu ezberdinek haren ezarpenean, ez dute sekula lortuko haren bidez disidentzia politikoarekin amaitzea, borroka armatua barnean. Legedi berezia, Estatuaren ekinbide bezala, desagertu egingo da, eta ez da gehiago aparailu judizialean sostengatuko eta ez du honek gehiago justifikatuko, soluzio politiko bat lortzen den egunean; euskaldunen eskubide sozial eta nazionalak gure herriarentzat hain garesti ez diren beste bide batzutatik bideratzea permitituko duen soluzio politikoa lortzen den egunean.

KEPA LANDA

HERRI GINTZAN

Itxaron gabe, bete
eta bidai iezaguzu
ondoan doakizun txartela.

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

▶ Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen
Kutxa bakarra gara.

▶ Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.

▶ Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1987

Lehen Bulegoa	175 Bulego
Lehen Bezeroa	700.000 Bezero
Lehen Milioia	185.000 Milioiko aurrezkia

▶ Horrexegatik, Lan Kide Aurrezkia
"Euskadiko Kutxa" da.

Zatoz elkarlanean parte hartzera

ZURE NOMINA

LAN KIDE AURREZKIAN HELBIDERATUZ

HELBIDERATZE-TXARTELA

Lan Kide Aurrezkiaren _____ ko
bulegoan daukadan _____ kontu korrontearen bidez
kobratu nahi dut nere soldata.

IZENA

N.A.N.

ENPRESA

SINADURA:

Kupoi hau ebaki eta hona bidali:
LAN KIDE AURREZKIA, Marketing-eko Dptu.a
J. M. Arizmendiarrrieta, Pasealekua z/g
Arrasate, Gipuzkoa.

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa

Zuekin, Euskadi Irratia

Bost urteko
adiskidetasuna

1982ko azaroaren
23an plazaratuak

- Irrati gazte bat.
- 50 profesionalen lana.
- Gure herriaren ahots.
- Euskararen testigu.

"5 urte eta gero
izan garena izango gara"

24 orduz euskaldun izan
eta euskaraz bizi zaitezen

**EUSKADI
IRRATIA**

Andía, 13-7.º

20004 DONOSTIA (SAN SEBASTIAN)